

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Π.Μ.Σ.: ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2022- 2023

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΣ Γ. ΜΗΤΡΑΚΟΥ
Α.Μ.: 7340112203011

**«Η ΑΝΑΘΕΣΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ
ΣΕ ΤΡΙΤΟ»**

Επιβλέποντες:

- α) Καθηγητής Δημήτριος Λιάπης (Επιβλέπων)
- β) Καθηγητής Γεώργιος Μεντής
- γ) Μεταδιδάκτωρ Φίλιππος Λάμπου

Αθήνα, 30.09.2023

Copyright © Παναγιώτα Μητράκου, 2023

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν την συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

*Στην οικογένειά μου,
για την αμέριστη στήριξή τους.*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία σηματοδοτεί το τέλος των σπουδών μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «*Αστικό Δίκαιο και Σύγχρονες Οικονομικές Συναλλαγές*» κατά το ακαδημαϊκό έτος 2022- 2023.

Κατά τη διάρκεια εκπόνησης του εξαιρετικά ενδιαφέροντος ως άνω μεταπτυχιακού προγράμματος καθώς και της ανά χείρας διπλωματικής εργασίας, είχα την τύχη να έχω δίπλα μου ανθρώπους που υπήρξαν αρωγοί στην προσπάθειά μου και ως εκ τούτου τους οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ. Πρώτα απ' όλα, στον Επιβλέποντα τη διπλωματική μου, Καθηγητή κο. Δημήτριο Λιάπη, για την καθοδήγησή του ήδη από το στάδιο της επιλογής του θέματος της διπλωματικής μου εργασίας καθώς και για όλους του ερευνητικούς προβληματισμούς που μου δημιούργησε μέσω του μαθήματος «*Διαμόρφωση και Ερμηνεία Συμβάσεων*». Έπειτα, στον Καθηγητή κο. Γεώργιο Μεντή, ο οποίος αποτέλεσε μέλος της τριμελούς επιτροπής αξιολόγησης, για την πολύτιμη βοήθειά του σε όλη την διάρκεια των σπουδών μου, τις ενδιαφέρουσες ιδέες που ανταλλάξαμε, οι οποίες πάντοτε αποτέλεσαν το έναυσμα για περαιτέρω σκέψη και προβληματισμό, καθώς και για την εμπιστοσύνη του. Θερμές ευχαριστίες οφείλω και στον Μεταδιδάκτορα κο. Φίλιππο Λάμπου, τρίτο μέλος της τριμελούς επιτροπής αξιολόγησης, για την εποικοδομητική μας συζήτηση κατά τη διάρκεια της υποστήριξης της διπλωματικής και τις εύστοχες παρατηρήσεις του. Τέλος, θα ήταν παράλειψή μου να μην ευχαριστήσω τον Αναπληρωτή Καθηγητή κο. Ζαφείριο Τσολακίδη καθώς και τον Καθηγητή κο. Αντώνιο Καραμπατζό, καθώς μέσω της διδασκαλίας τους στο μάθημα «*Σύγχρονα Ζητήματα του Δικαίου της Πώλησης*» αλλά και των συζητήσεών μας για θέματα εντός, ή ακόμη και εκτός, του πλαισίου της διπλωματικής, εμπλουτίζω συνεχώς τις γνώσεις μου και βελτιώνομαι ως νομικός.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αφιερώνεται στην οικογένειά μου, στους γονείς μου, Γρηγόριο και Γεωργία, και στα αδέρφια μου, Χρήστο, Γεώργιο και Θεοδώρα. Η στήριξή τους σε κάθε μου βήμα και η πίστη τους σε εμένα, αποτελεί το έναυσμα για να συνεχίζω, να τολμώ και να εξελίσσομαι και γι' αυτό τους ευχαριστώ. Θερμές ευχαριστίες θα πρέπει να αποδώσω και στις αγαπητές μου φίλες και εξαιρετικές νομικούς (με αλφαβητική σειρά): Σοφία Κούτρα, Ευαγγελία Παπαδοπούλου και Χριστίνα Στολάκη, για όλους τους νομικούς (και όχι μόνο) προβληματισμούς που έχουμε μοιραστεί. Ειδική μνεία οφείλω στην επίσης νομικό και αγαπητή φίλη, Μαρία Σγουροπούλου, με την οποία κατά το ακαδημαϊκό έτος 2022- 2023 συμπορευτήκαμε, αφού εκτός από το γραφείο που μοιραστήκαμε ως ασκούμενες δικηγόροι, μοιραστήκαμε την εμπειρία της παράλληλης εκπόνησης μεταπτυχιακού, για όλη τη συμπαράσταση και το κουράγιο που μου έδωσε. Τέλος, οφείλω να ευχαριστήσω τον φίλο μου και Υποψήφιο Διδάκτορα του Τμήματος Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Σάββα Παπαμακάριο, που στέκεται καθημερινά στο πλευρό μου, συναισθανόμενος τις ανησυχίες μου και ενθαρρύνοντας τα βήματά μου.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2023

Παναγιώτα Γ. Μητράκου

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ed.	edition
p.	page
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
αρ.	αριθμός
ΑχΝ	Αχαϊκή Νομολογία (περιοδικό)
Βλ./ βλ.	Βλέπε
Δ	Δίκη (περιοδικό)
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων κι Εταιριών (περιοδικό)
ΔΕΝ	Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας (περιοδικό)
Ε7	Έψιλον 7 (περιοδικό)
εδ.	εδάφιο
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΝ	Εφημερίς των Ελλήνων Νομικών (περιοδικό)
ΕΕΡΓΔ	Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου (περιοδικό)
έκδ.	έκδοση
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
επ.	επόμενα
ΕΦΑΘ	Εφετείο Αθηνών
ΕΦΛΑΡ	Εφετείο Λαρίσης
ΕΦΠΑΤΡ	Εφετείο Πατρών
ΜΠΑ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΜΠΡ ΘΕΣΣΑΛ	Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΜΠΡ ΠΑΤΡ	Μονομελές Πρωτοδικείο Πατρών
ΝΔικ	Νέον δίκαιον (περιοδικό)
ΝΟΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
όπ. ανωτ.	όπως ανωτέρω
παρ.	παράγραφος
ΣΕΑΚ	Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα
σελ.	σελίδα
Τμ. Τομ.	Τμητικός Τόμος
ΤΝΠ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών
ΧρΙΑ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	5
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
2. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	9
3. ΑΥΤΟΤΕΛΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ	12
4. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ- ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΘΕΣΜΟΥΣ	14
4.1. Ο ΤΡΙΤΟΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 317 ΚΑΙ 318 ΑΚ	14
4.2. Ο ΒΟΗΘΟΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ	16
4.3. Ο ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΟΣ	17
4.4. Ο ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ	19
4.5. ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ	21
5. Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ	22
6. Η ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ	24
6.1. Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ	24
6.2. ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗ ΑΝΑΘΕΣΗ	25
6.2.1. ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΩΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΕΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ	25
6.2.2. ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΝΕΥ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗΣ ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ	26
6.2.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	27
6.3. ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΘΕΣΗ	28
6.4. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΣΗ	31
6.5. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΣΕ ΤΡΙΤΟ	32
7. ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΣΗ	35
7.1. ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΚΑΤΟΠΙΝ ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ	35
7.2. ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΚΑΤΟΠΙΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ	39

8. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ	41
8.1. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ ΕΠΙ ΠΡΟΣΗΚΟΥΣΑΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ	41
8.2. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ ΕΠΙ ΜΗ ΠΡΟΣΗΚΟΥΣΑΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ – Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ	43
9. ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΤΟΝΟ ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ	48
9.1. ΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΟΥ	48
9.1.1. ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	49
9.1.2. ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	49
9.1.3. ΒΟΗΘΟΙ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ	50
9.2. ΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	50
10. ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ	54
11. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	56

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ο προσωπικός χαρακτήρας του ενοχικού δεσμού, ορίζει ότι, κατά κανόνα, ο οφειλέτης είναι εκείνος που εκπληρώνει την συμφωνηθείσα στη σύμβαση παροχή καθώς αφενός φέρει την ευθύνη προς τούτο και αφετέρου εκείνος θα λάβει την αντίστοιχη ωφέλεια από τον αντισυμβαλλόμενο του.

2. Ωστόσο, οι ανάγκες των σύγχρονων συναλλαγών καθώς και η σύνθετη επιχειρηματική οργάνωση και δράση, αυξάνουν την ανάγκη χρησιμοποίησης τρίτων προσώπων από τον οφειλέτη προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί προσηκόντως στις αναληφθείσες συμβατικές του υποχρεώσεις. Η απαγόρευση άλλωστε της χρησιμοποίησης τρίτων και η εμμονή στην, άνευ αποκλίσεων, αυτοπρόσωπη εκτέλεση των συμβάσεων θα αποτελούσε σημαντικό περιορισμό στην δυνατότητα επιχειρηματικής δράσης και ανάπτυξης του εκάστοτε προσώπου. Θα έπρεπε κανείς, με άλλα λόγια, να συνάπτει μόνο όσες συμβάσεις δύναται να εκπληρώσει αυτοπροσώπως, μέσα στον πεπερασμένο χρόνο και τις πεπερασμένες δυνατότητες που έχει ως ένα μεμονωμένο φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

3. Βεβαίως, η δυνατότητα του οφειλέτη να αναθέτει, χωρίς περιορισμούς, την εκπλήρωση της σύμβασης σε τρίτο θα μπορούσε να θέσει εκποδών την ίδια τη σύμβαση και τον σκοπό για τον οποίο τα μέρη συμβλήθηκαν μεταξύ τους εξ αρχής.

4. Αντικείμενο λοιπόν της παρούσας εργασίας, αποτελεί η διερεύνηση του ανωτέρω προβληματισμού, του συμβατικού μορφώματος δηλαδή, κατά το οποίο ο οφειλέτης δύναται να αναθέσει την εκπλήρωση της σύμβασης σε τρίτο καθώς και τους όρους υπό τους οποίους θα συντελεστεί τυχόν ανάθεση. Η ως άνω προβληματική στερείται ενιαίας ρύθμισης στο ελληνικό δίκαιο και εξ' αυτού του λόγου θα εξεταστούν αναλυτικά οι όποιες συναφείς διατάξεις του Αστικού Κώδικα σε μία προσπάθεια κατανόησης της γενικότερης λειτουργίας της πραγματικής αυτής κατάστασης. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει, σε πρώτο στάδιο, να οριοθετηθούν οι επιμέρους σχέσεις μεταξύ των μερών κατόπιν της επέμβασης του τρίτου με ανάθεση από τον οφειλέτη καθώς και να αναλυθεί η έννοια της ανάθεσης. Έπειτα, θα εξεταστεί το πρόσωπο του τρίτου. Κεντρικό ρόλο διαδραματίζει δε η ανάλυση της δυνατότητας ανάθεσης από τον οφειλέτη στον τρίτο ως προς την εκπλήρωση της σύμβασης. Σε συνέχεια της ανάθεσης, θα αναλυθούν τα όρια της ευθύνης του οφειλέτη επί εκπλήρωσης από τον τρίτο καθώς και τυχόν αξιώσεις του δανειστή είτε κατά του οφειλέτη είτε κατά του τρίτου (ευθύνη τρίτου). Τέλος, γίνεται αναφορά σε δύο επιμέρους συμβάσεις με έντονο το στοιχείο της εμπιστοσύνης, την σύμβαση έργου και την σύμβαση εργασίας.

5. Σκοπό της παρούσας εργασίας αποτελεί η, όσο το δυνατόν, πληρέστερη σφαιρική θεώρηση και οριοθέτηση του περιγραφόμενου φαινομένου, χωρίς να επιχειρείται δε η εξαντλητική αναφορά σε όλα τα επιμέρους ζητήματα που ενδέχεται να ανακύπτουν, τα οποία δύναται να αποτελέσουν αυτοτελώς αντικείμενο χωριστής μελέτης.

2. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

6. Εισερχόμενα τα μέρη σε οποιονδήποτε συμβατικό δεσμό επιδιώκουν την επίτευξη ενός σκοπού ο οποίος διαφέρει ανάλογα με τις εκάστοτε περιστάσεις αλλά και την πρόληψη ενδεχόμενων κινδύνων¹. Ο εν λόγω σκοπός μπορεί ενδεικτικά να συνίσταται στην απολαβή κάποιου οικονομικού οφέλους, στην απόκτηση κάποιου αγαθού, στην προσφορά ή στην απόλαυση κάποιας υπηρεσίας. Κάθε συμβαλλόμενο μέρος λοιπόν έχει προβεί προσυμβατικά σε αξιολόγηση του αντισυμβαλλομένου του και έχει αποφανθεί θετικά για την καταλληλότητά του αναφορικά με την βέλτιστη επίτευξη του σκοπού του. Κατόπιν της σύναψης της σύμβασης, ο οφειλέτης μίας παροχής ευθύνεται για την εκπλήρωσή της και μάλιστα καταρχήν αυτοπροσώπως, δεδομένου ότι είναι εκείνος που έχει δεσμευθεί συμβατικά έναντι του δανειστή, μη δυνάμενος να μεταβιβάσει την υποχρέωσή του χωρίς την συναίνεση του δανειστή².

7. Η ευθύνη του οφειλέτη για εκπλήρωση της παροχής της εκάστοτε σύμβασης ωστόσο, δεν συνεπάγεται άνευ ετέρου τον αποκλεισμό της εκπλήρωσης από τρίτο πρόσωπο. Δεν είναι πλέον σπάνιες οι περιπτώσεις, που η ίδια η φύση της παροχής επιβάλλει την εμπλοκή κάποιου τρίτου όταν, επί παραδείγματι, η εκπλήρωσή της ή μέρος αυτής παρουσιάζει πολυπλοκότητα, απαιτεί εξειδικευμένη τεχνογνωσία ή αυξημένο ανθρώπινο δυναμικό. Στις σύγχρονες συναλλαγές δε, η ανάθεση σε τρίτο αποτελεί μία επιχειρηματική επιλογή του οφειλέτη με σκοπό την επίτευξη επιχειρηματικής ευελιξίας και την μεγιστοποίηση του κέρδους του. Η εμπλοκή άλλωστε ενός τρίτου μπορεί να θεωρηθεί ότι εξυπηρετεί αμφότερα τα μέρη τα οποία αποβλέπουν στην εκπλήρωση³.

8. Ο εν λόγω προβληματισμός αντανακλάται πρακτικά σε μεγάλο βαθμό στον επιχειρηματικό κλάδο. Πληθώρα εταιριών διεθνώς αναθέτουν σε τρίτες εταιρίες την διεξαγωγή ορισμένων εργασιών που αποτελούν μέρος των δραστηριοτήτων τους αξιοποιώντας με τον τρόπο αυτό την εξειδίκευση των τρίτων εταιριών σε δραστηριότητες που η διεξαγωγή τους από την ίδια την εταιρία εσωτερικά ενδέχεται να μην ήταν ιδιαίτερα ευχερής και επικερδής⁴. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η μείωση του κόστους και η κάλυψη της ανάγκης για πρόσληψη και εκπαίδευση νέου προσωπικού⁵. Ωστόσο, η επιλογή ενός τρίτου, είτε πρόκειται για φυσικό είτε για νομικό πρόσωπο, θα πρέπει πάντοτε να πραγματοποιείται με ιδιαίτερη προσοχή προκειμένου

¹ Λιάππης, Η Διαμόρφωση των Συμβάσεων (2003), σελ.7.

² Παλαιότερα το ενοχικό δικαίωμα χαρακτηριζόταν από τη θεωρία ως προσωπικό δικαίωμα, *ius in personam*, βλ. σχετικά Γαζής, Η υπό του οφειλέτου χρησιμοποίησις ετέρων προσώπων εν τη εκπληρώσει της παροχής, τμ. Τομ. Αρείου Πάγου (1963), 285, σελ. 285.

³ Λιτζερόπουλος, Στοιχεία Ενοχικού Δικαίου (1960), σελ. 150.

⁴ *Somjai*, Advantages and disadvantages of outsourcing, *The Business and Management Review*, 2017, 9(1), 157, p. 157· *Davis-Blake & Broschak*, Outsourcing and the changing nature of work, *Annual Review of Sociology*, 2009, 35, 321, p. 322.

⁵ *Gerbl/McIvor/Humphreys*, Business process outsourcing decision making: why distance matters, *International Journal of Operations & Production Management*, 2016, 36(9), 1037, p. 1039; *Shelgren*, Why HR outsourcing continues to expand, *Employment Relations Today*, 2004, 31(2), 47, p. 47.

τα μέρη, και συγκεκριμένα ο οφειλέτης σε πρώτο στάδιο, να καταφέρουν να απολαύσουν τα πλεονεκτήματα μίας τέτοιας ανάθεσης χωρίς τελικά αυτή να καταστεί επιβαρυντική για τον κύριο συμβατικό δεσμό μεταξύ του οφειλέτη και του δανειστή. Ιδίως δε στην περίπτωση που στη θέση του οφειλέτη βρίσκεται μία επιχείρηση θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην υποχρέωση εχεμύθειας του εμπλεκόμενου τρίτου⁶.

9. Η ανάμειξη του τρίτου προσώπου συνήθως λαμβάνει χώρα κατόπιν ανάθεσης από τον οφειλέτη της εκπλήρωσης παροχής εκ της ήδη υπάρχουσας σύμβασης χωρίς βέβαια να αποκλείεται ο τρίτος να ενεργήσει και με δική του πρωτοβουλία⁷. Ο τρίτος διευρύνει τον διπρόσωπο συμβατικό δεσμό με σκοπό την διευκόλυνση του ενός ή και των δύο μερών και την εκπλήρωση της οφειλόμενης παροχής. Προκύπτει, κατά τον τρόπο αυτό, μία νέα τριγωνική σχέση η οποία παρακάμπτει τον κανόνα της αυτοπρόσωπης εκπλήρωσης και δημιουργεί νέους επιμέρους δεσμούς οι οποίοι αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και χρήζουν περαιτέρω εξέτασης⁸. Αξίζει να αναφερθεί, ότι για τους σκοπούς της παρούσας, η ανάθεση θα πρέπει να προέλθει από το πρόσωπο του οφειλέτη αποκλειστικά καθώς τυχόν μεταβίβαση απαίτησης από τον δανειστή σε τρίτο παραπέμπει στον θεσμό της εκχώρησης, ο οποίος ρυθμίζεται στον Αστικό μας Κώδικα (455 επ. ΑΚ).

10. Στο νέο αυτό συμβατικό τρίγωνο, διακρίνεται, κατ' αρχάς, η σχέση μεταξύ του αρχικού οφειλέτη με τον δανειστή. Η εν λόγω σχέση μπορεί να έχει λάβει την μορφή οποιαδήποτε από τις ήδη γνωστές σε εμάς συμβάσεις. Ο ακριβής προσδιορισμός του είδους της συμβάσεως μεταξύ του οφειλέτη και του δανειστή καθώς και το ακριβές περιεχόμενο αυτής δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για τους σκοπούς της παρούσας, αρκεί αφενός να υπάρχει οφειλόμενη παροχή και αφετέρου να μην ορίζεται ρητά στη σύμβαση η υποχρέωση αυτοπρόσωπης εκτέλεσης ή να μην προκύπτει από το συγκεκριμένο είδος της σύμβασης.

11. Κατόπιν της ανάθεσης, δημιουργείται και ο δεσμός μεταξύ του οφειλέτη και του τρίτου. Ανεξαρτήτως προηγούμενης συμβατικής τους σύνδεσης, ο οφειλέτης αναθέτει την εκπλήρωση της συγκεκριμένης ως άνω παροχής που οφείλει στον δανειστή, στον τρίτο. Ευθύς εξαρχής θα πρέπει να αναφερθεί, ότι ο τρίτος είναι ένα πρόσωπο που, πριν την ανάθεση, δεν είχε καμία σύνδεση με τον αρχικό συμβατικό δεσμό του οφειλέτη με τον δανειστή⁹. Ο τρίτος, σε περίπτωση που αποδεχθεί την ανάθεση, αναλαμβάνει την εκπλήρωση μίας παροχής, γεγονός που δύναται να γεννήσει αξιώσεις στο πρόσωπό του.

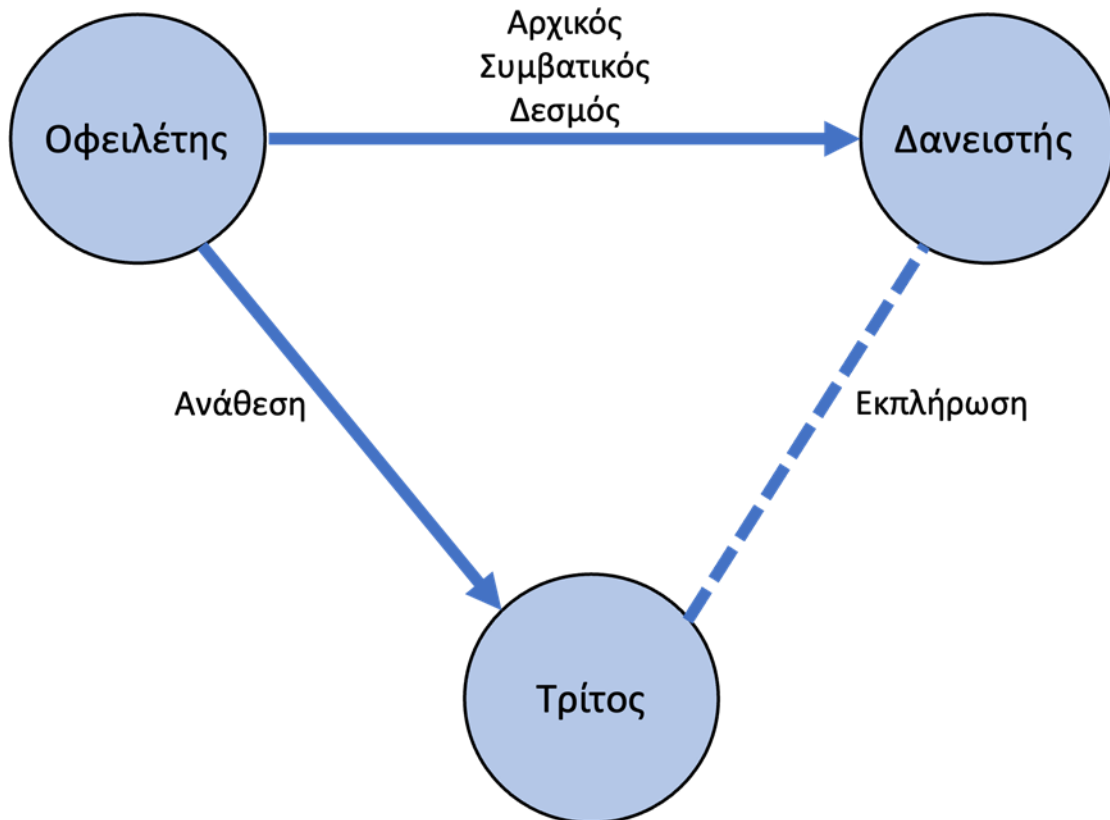
⁶ Παπαβασιλείου, Σύμβαση Ανάθεσης Ολοκληρωμένων Τμημάτων Λειτουργίας Επιχείρησης σε Εξωτερική Επιχείρηση (Outsourcing), Ε7 2014, 929, σελ. 931· Belcourt, Outsourcing- The benefits and the risks, Human resource management review, 2006, 16(2), 269, p. 274.

⁷ Βλ. κατωτέρω ανάλυση για το άρθρο 317 ΑΚ και ιδίως Κεφάλαιο 5.2: «ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΘΕΣΗ».

⁸ Οι υπό εξέταση τριμερείς σχέσεις έχουν χαρακτηριστεί και ως «γωνιακές», βλ. Μαντζούφας, Τριπρόσωποι ενοχικά σχέσεις (1967), σελ. 22.

⁹ Βλ. κατωτέρω όπου η έννοια του τρίτου αναλύεται λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 3: «Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ- ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΘΕΣΜΟΥΣ».

12. Τέλος, παρά την έλλειψη «τυπικής» συμβατικής δέσμευσης μεταξύ του τρίτου και του δανειστή, είναι προφανές ότι τα δύο αυτά πρόσωπα αλληλεπιδρούν έντονα μέσα στο νέο αυτό συμβατικό μόρφωμα. Ο δανειστής, ενώ έχει συμβληθεί με τον οφειλέτη, βρίσκεται αντιμέτωπος με ένα τρίτο ανεξάρτητο πρόσωπο το οποίο αξιώνει την έγκυρη εκτέλεση της οφειλόμενης παροχής. Σχηματικά η τριγωνική αυτή συμβατική σχέση, θα μπορούσε να αποτυπωθεί ως εξής:

3. ΑΥΤΟΤΕΛΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ

13. Εκ των ανωτέρω προκύπτει σαφώς, ότι το διαμορφωθέν συμβατικό τρίγωνο δεν υπάγεται αυτούσιο σε κάποιον ήδη ρυθμισμένο συμβατικό τύπο. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η έννοια της ανάθεσης εισήχθη στον ελληνικό νομικό κόσμο μέσω της Οδηγίας 2006/73/EK της 10^{ης} Αυγούστου 2006¹⁰ στην οποία μάλιστα γίνεται αναφορά στην έννοια της «εξωτερικής ανάθεσης»¹¹. Παρόμοια αναφορά στον όρο «εξωτερική ανάθεση»¹² συναντάται και στις «Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με την εξωτερική ανάθεση δραστηριοτήτων» της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών.

14. Ωστόσο, η έννοια της ανάθεσης αποτυπώνεται περισσότερο ως οικονομικός όρος χωρίς σημαντικό αντίκτυπο στην νομική θεμελίωση αυτής¹³. Συνεπώς, οι ανωτέρω αναφορές δεν δύναται να θεωρηθούν ως εξαντλητική ρύθμιση του υπό εξέταση φαινομένου αφενός διότι αφορούν αποκλειστικά τον επενδυτικό και τραπεζικό κλάδο εν γένει και αφετέρου διότι δεν εξετάζεται το σύνολο του δημιουργούμενου τριγωνικού συμβατικού δεσμού και οι νομικές προεκτάσεις αυτού.

15. Δεν συναντάται, κατά τα ως άνω, ενιαία και ομοιόμορφη νομοθετική πρόβλεψη για το υπό εξέταση συμβατικό τρίγωνο. Αντιθέτως, κατά την εξέταση των επιμέρους σχέσεων, όπως θα καταφανεί κατωτέρω, απαντώνται στοιχεία προερχόμενα από πληθώρα διατάξεων του Αστικού Κώδικα. Παρά την έλλειψη αυτοτελούς νομοθετικής ρύθμισης όμως, η υπό εξέταση σύμβαση (ορθότερα: το υπό εξέταση συμβατικό τρίγωνο) θα πρέπει να διαμορφώνεται και να ερμηνεύεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην αντιτίθεται στους ήδη ρυθμιζόμενους στον Αστικό Κώδικα συμβατικούς τύπους. Προς τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και διατάξεις του Αστικού Κώδικα που παρουσιάζουν κοινούς τόπους είτε με την εμπλοκή κάποιου τρίτου προσώπου είτε με την απαγόρευση αυτής, στην περίπτωση που υποχρεώνουν τον οφειλέτη σε αυτοπρόσωπη εκπλήρωση. Τέτοιες διατάξεις αποτελούν ενδεικτικά τα άρθρα 317, 318, 334, 651, 715, 716, 825 ΑΚ.

16. Συμπερασματικά, η ανάθεση εκπλήρωσης της σύμβασης σε τρίτο καίτοι οδηγεί στη δημιουργία μίας τριγωνικής συμβατικής σχέσης μεταξύ του οφειλέτη του δανειστή και του τρίτου, στερείται ενιαίας ρύθμισης ως φαινόμενο γεγονός που δύναται να γεννήσει

¹⁰ Σημειώνεται ότι η Οδηγία 2006/73/EK της 10ης Αυγούστου 2006 αφορά στην εφαρμογή της οδηγίας 2004/39/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όσον αφορά τις οργανωτικές απαιτήσεις και τους όρους λειτουργίας των επιχειρήσεων επενδύσεων, καθώς και τους ορισμούς που ισχύουν για τους σκοπούς της εν λόγω οδηγίας.

¹¹ Ως «εξωτερική ανάθεση» ορίζεται η «συμφωνία οποιασδήποτε μορφής μεταξύ μιας επιχείρησης επενδύσεων και ενός παρόχου υπηρεσιών με την οποία ο πάροχος υπηρεσιών εκτελεί διαδικασία, παρέχει υπηρεσία ή ασκεί δραστηριότητα που θα είχε διαφορετικά παρασχεθεί ή ασκηθεί από την ίδια την επιχείρηση επενδύσεων» (βλ. άρθρο 2 §6 Οδηγίας 2006/73/EK).

¹² Ως «εξωτερική ανάθεση» ορίζεται η «συμφωνία οποιασδήποτε μορφής μεταξύ ενός ιδρύματος, ιδρύματος πληρωμών ή ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος και ενός παρόχου υπηρεσιών με την οποία ο πάροχος υπηρεσιών εκτελεί διαδικασία, παρέχει υπηρεσία ή ασκεί δραστηριότητα που θα είχε διαφορετικά εκτελεστεί, παρασχεθεί ή ασκηθεί από το ίδιο το ίδρυμα, το ίδρυμα πληρωμών ή το ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος» (βλ. άρθρο 12 των [Κατευθυντηρίων Γραμμών της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών](#)).

¹³ ΜΠΡ ΘΕΣΣΑΛ 8792/2022, ΤΝΠ Νόμος.

πληθώρα ζητημάτων στην πράξη. Τα ουσιώδη στοιχεία αυτής της τριγωνικής συμβατικής σχέσης (*essentialia negotii*) είναι τα εξής: α) η ύπαρξη του αρχικού (κύριου) συμβατικού δεσμού μεταξύ οφειλέτη και δανειστή, η οποία να απαιτεί την εκπλήρωση ορισμένης παροχής, β) η ανάθεση από τον οφειλέτη σε ένα τρίτο-ανεξάρτητο- πρόσωπο της εκπλήρωσης της οφειλόμενης παροχής και γ) η αποδοχή και εκπλήρωση από τον τρίτο.

4. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ- ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΘΕΣΜΟΥΣ

17. Κεντρικό ρόλο του υπό εξέταση τριγωνικού συμβατικού δεσμού φαίνεται να διαδραματίζει το πρόσωπο του τρίτου. Όπως ήδη ειπώθηκε, ο τρίτος είναι πρόσωπο ανεξάρτητο από τον οφειλέτη και τον δανειστή και δεν έχει αποτελέσει μέρος του αρχικού συμβατικού τους δεσμού. Δεν μπορεί να θεωρηθεί τρίτος υπό την έννοια της παρούσας κάποιος για τον οποίο έχει γίνει ρητή μνεία στο κείμενο της σύμβασης και αμφότερα τα μέρη έχουν συμφωνήσει την επέμβασή του με οποιοδήποτε τρόπο και την εκπλήρωση από μέρους του. Τέτοια συμφωνία θα παρέπεμπε άλλωστε στην σύμβαση σε βάρος τρίτου όπως ρυθμίζεται στο άρθρο 415 του Αστικού Κώδικα¹⁴.

18. Περαιτέρω, η ανάθεση στον τρίτο και μετέπειτα η εκπλήρωση, θα πρέπει να λάβουν χώρα προς εκπλήρωση της υποχρέωσης του αναθέσαντος οφειλέτη χωρίς ωστόσο να μεταβάλλονται τα πρόσωπα του αρχικού συμβατικού δεσμού μεταξύ δανειστή και οφειλέτη. Σε διαφορετική περίπτωση, ο τρίτος υπεισέρχεται στη σύμβαση ως οφειλέτης και αντισυμβαλλόμενος του δανειστή.

19. Ελλείπει νομοθετικής ρύθμισης, ορθότερος και ασφαλέστερος μεθοδολογικά τρόπος για τον προσδιορισμό και την οριοθέτηση του προσώπου του τρίτου είναι η συγκριτική επισκόπηση συναφών θεσμών οι οποίοι περιλαμβάνουν την εμπλοκή οποιουδήποτε τρίτου και έχουν, σε κάποιο βαθμό, τύχει νομοθετικής ρύθμισης. Με τον τρόπο αυτό αφενός θα σκιαγραφηθεί το πρόσωπο του τρίτου και αφετέρου θα καταφανούν τυχόν ομοιότητες με παρεμφερείς διατάξεις οι οποίες ενδέχεται να εφαρμόζονται στον υπό εξέταση συμβατικό θεσμό.

4.1. Ο ΤΡΙΤΟΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 317 ΚΑΙ 318 ΑΚ

20. Σύμφωνα με το άρθρο 317 ΑΚ: «*Η παροχή μπορεί να εκπληρωθεί και από τρίτον, εκτός αν ο δανειστής έχει συμφέρον να την εκπληρώσει ο οφειλέτης*», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 318 ΑΚ: «*Ο δανειστής μπορεί να αρνηθεί την παροχή που προσφέρεται από τρίτον, αν ο οφειλέτης δήλωσε ότι είναι αντίθετος σ' αυτήν*». Συνάγεται από τα ανωτέρω, ότι η εκπλήρωση από τρίτο είναι δυνατή καθώς αμφότερα τα μέρη της σύμβασης επωφελούνται από την εκπλήρωση αυτής. Στον ως άνω κανόνα τίθενται ωστόσο δύο εξαιρέσεις οι οποίες οριοθετούν τη δυνατότητα του τρίτου προς εκπλήρωση: α) το συμφέρον του δανειστή και β) η άρνηση της παροχής από τον δανειστή κατόπιν εναντίωσης του οφειλέτη.

21. Τρίτος υπό την έννοια των 317 και 318 ΑΚ θεωρείται πρόσωπο διάφορο του οφειλέτη που εκπληρώνει την παροχή, ενεργώντας στο όνομα του, με σκοπό την

¹⁴ Σημειώνεται ότι η Σύμβαση σε βάρος τρίτου, καίτοι δεν ταυτίζεται με την υπό εξέταση τριγωνική συμβατική σχέση, παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες. Η θεμελιώδης ωστόσο διαφορά της σύμβασης σε βάρος τρίτου έγκειται ήδη εκ προοιμίου στην συμφωνία μεταξύ εκείνου που υποσχέθηκε και του δέκτη της υπόσχεσης, οι οποίοι συμφωνούν στην εκπλήρωση από τρίτο πρόσωπο. Δεν εμφολωρεί ανάθεση δηλαδή από τον οφειλέτη προς τον τρίτο καθώς η επέμβαση του τρίτου έχει ήδη συμφωνηθεί.

απόσβεση της ενοχής γνωρίζοντας ότι δεν εκπληρώνει δική του υποχρέωση¹⁵. Η προϋπόθεση ο τρίτος να λειτουργεί στο δικό του όνομα φαίνεται να κρατεί¹⁶ ωστόσο έχει διατυπωθεί και η άποψη ότι κρίσιμο στοιχείο είναι ο τρίτος να καταβάλλει με δική του πρωτοβουλία χωρίς να εντάσσεται στον μηχανισμό εκπλήρωσης του οφειλέτη¹⁷. Ωστόσο η ως άνω διχογνωμία δεν έχει τύχει μεγάλης θεωρητικής ανάλυσης ενδεχομένως λόγω της μη βαρύνουσας πρακτικής της αντανάκλασης. Αμφότερες δε οι θεωρίες, ομοιάζουν στη βάση τους καθώς δέχονται ότι ο τρίτος είναι πρόσωπο εκτός του συμβατικού δεσμού που ετερόνομα εκπληρώνει μία παροχή παρά το γεγονός ότι δεν είχε επιβαρυνθεί με την συγκεκριμένη υποχρέωση.

22. Η σχέση του τρίτου με τον οφειλέτη δεν επηρεάζει τη δυνατότητα του να εκπληρώσει κατά την 317 ΑΚ καθώς αρκεί, ανεξαρτήτως οποιουδήποτε ενοχικού δεσμού, να γνωρίζει ότι δεν υπέχει προσωπική υποχρέωση εκπλήρωσης. Είναι δε δυνατή εκπλήρωση από τρίτο χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη ή ακόμη και τη γνώση αυτού. Ως τρίτος συνεπώς της διάταξης του άρθρου 317 ΑΚ, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ο άμεσος αντιπρόσωπος του οφειλέτη καθώς μέσω αυτού εκπληρώνεται η παροχή από τον ίδιο τον οφειλέτη¹⁸. Στην έννοια του τρίτου της 317 ΑΚ δεν υπάγεται ακόμη, εκείνος που εκ πλάνης εκπληρώνει χρηματική παροχή θεωρώντας ότι είναι δική του υποχρέωση, εκπληρώνει δική του διαφορετική υποχρέωση, εκπληρώνει ανύπαρκτη οφειλή, εκπληρώνει όχι με σκοπό την απόσβεση αλλά για διαφορετικό σκοπό (για παράδειγμα: προκειμένου να αγοράσει την απαίτηση) ή ο ένας εκ των συνοφειλετών εις ολόκληρον¹⁹.

23. Εκ των ανωτέρω συνάγεται, ότι για την έγκυρη εκπλήρωση από τρίτο δεν απαιτείται να εξεταστεί το κατά πόσο προηγήθηκε ανάθεση ή μη από τον οφειλέτη. Μάλιστα, η ύπαρξη προηγούμενης ανάθεσης φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, να μην ευθυγραμμίζεται με τον σκοπό των διατάξεων 317 και 318 ΑΚ, όπου ο τρίτος δύναται να εκπληρώσει είτε χωρίς τη συναίνεση είτε ακόμη και χωρίς τη γνώση του οφειλέτη.

24. Παρατηρούνται συνεπώς, αρκετές ομοιότητες αλλά και αρκετές διαφορές του τρίτου των άρθρων 317 και 318 ΑΚ με τον τρίτο του υπό εξέταση τριγωνικού συμβατικού δεσμού. Από τη μία πλευρά, και στις δύο περιπτώσεις, ο τρίτος είναι πρόσωπο ανεξάρτητο το οποίο δεν έχει αποτελέσει μέρος του αρχικού συμβατικού δεσμού μεταξύ οφειλέτη και δανειστή και εκπληρώνει μία παροχή γνωρίζοντας ότι δεν

¹⁵ Παπακωνσταντής σε Λεοντή, Ερμηνεία Αστικού Κώδικα (2020), άρθρο 317, αρ. 2, σελ. 894· Κορδογιαννόπουλος, Η καθ' υποκατάστασιν εις τα δικαιώματα του ικανοποιηθέντος δανειστής εκπλήρωσις παρά τρίτου της ενοχής, ΝΔικ 1953, 277, σελ. 277· ΕΦΑΘ 206/1988, ΤΝΠ Νόμος.

¹⁶ Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο (5^η έκδ. 2018), §17 αρ. 32, σελ. 1163· Γεωργιάδου σε Γεωργιάδη/ Σταθόπουλου Αστικός Κώδικας- Κατ' άρθρο Ερμηνεία (Τόμος ΙΙ) (1979), άρθρο 317, αρ. 4, σελ. 141· Παντελίδου, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο (2019) (εφεξής: «Γενικό Ενοχικό»), §7, αρ. 2, σελ. 115· ΑΠ 1849/1990, ΕΕΝ 58 (1991)· ΑΠ 91/1974, ΝοΒ 22, σελ. 905.

¹⁷ Φίλιος, Ενοχικό Δίκαιο- Γενικό Μέρος (6^η έκδ. 2011), §54, σελ. 100, όπου αναφέρει χαρακτηριστικά: «...Δεν είναι τρίτος λ.χ. ο αντιπρόσωπος ή ο βοηθός εκπλήρωσης που ενεργούν με παρακίνηση του οφειλέτη...».

¹⁸ Σταθόπουλος, όπ.ανωτ., §17 αρ. 32, σελ. 1163· Κουμάνης σε Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρα 317- 318, αρ. 4, σελ. 741.

¹⁹ Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο Γενικό Μέρος (2^η έκδ. 2015), §17, αρ. 5, σελ. 217· Ζέπος, Ενοχικών Δίκαιον Α' Μέρος Γενικών (2^η έκδ. 1955), σελ. 170.

είναι το πρόσωπο που την οφείλει. Από την άλλη πλευρά, για να θεωρηθεί κάποιος τρίτος κατά τα άρθρα 317 και 318 ΑΚ είναι αδιάφορη η ύπαρξη ανάθεσης από τον οφειλέτη. Στον αναλυόμενο συμβατικό θεσμό η ύπαρξη ανάθεσης είναι κεντρικής σημασίας, ο τρίτος δηλαδή εισέρχεται στη σύμβαση όχι με δική του πρωτοβουλία αλλά με την «βοήθεια» ή την «προτροπή» του οφειλέτη, ο οποίος μάλιστα έχει απόλυτη γνώση, σε αντίθεση με τα άρθρα 317 και 318 ΑΚ όπου η γνώση και η συναίνεση του οφειλέτη δεν είναι απαραίτητες.

4.2. Ο ΒΟΗΘΟΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ

25. Η έννοια του βοηθού εκπλήρωσης ανακύπτει στο πλαίσιο της διάταξης 334 ΑΚ. Στο εν λόγω άρθρο ωστόσο ρυθμίζεται η ευθύνη του οφειλέτη για τα πρόσωπα που χρησιμοποιεί προς εκπλήρωση της οφειλόμενης από εκείνον παροχής και δεν γίνεται ρητή αναφορά στον προσδιορισμό των προσώπων αυτών. Συνεπώς, η έννοια του βοηθού εκπλήρωσης έχει οριοθετηθεί και κατόπιν θεωρητικής επεξεργασίας αφού δεν παρέχεται σαφής ορισμός της εντός του Αστικού Κώδικα.

26. Με τον όρο του βοηθού εκπλήρωσης περιγράφεται το πρόσωπο που χρησιμοποιεί γενικά ο οφειλέτης προς εκπλήρωση μίας υποχρέωσής του διατηρώντας μάλιστα την ευθύνη για το τυχόν πταίσμα αυτού²⁰. Η χρησιμοποίηση του βοηθού εκπλήρωσης δύναται θεωρητικά να εκτείνεται είτε σε κύρια είτε σε παρεπόμενη υποχρέωση που έχει αναλάβει ο οφειλέτης, ωστόσο, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, η ανάθεση εκ μέρους του οφειλέτη κύριας υποχρέωσης δύναται να παραπέμπει στον θεσμό της υποκατάστασης²¹. Συχνά δε αναφέρεται και ο όρος «ενδιάμεσος» ο οποίος δεν ταυτίζεται απολύτως με τον βοηθό εκπλήρωσης καθώς ο χαρακτηρισμός του ενδιάμεσου ως βοηθού εκπλήρωσης εξαρτάται από τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 334 ΑΚ²².

27. Ο βοηθός εκπλήρωσης ομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με την έννοια του τρίτου της παρούσας και η διάταξη 334 ΑΚ ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στο πνεύμα του διαμορφωθέντος συμβατικού τριγώνου ιδίως στη ρύθμιση της ευθύνης του οφειλέτη, όπως θα καταφανεί κατωτέρω. Διαφοροποίηση ανακύπτει αφενός στην αποσπασματική ρύθμιση του συγκεκριμένου θεσμού, γεγονός που ήδη αναφέρθηκε, και αφετέρου στο εύρος της υπό εξέταση έννοιας του τρίτου, η οποία περικλείει μεν την έννοια του βοηθού εκπλήρωσης, χωρίς ωστόσο να περιορίζεται σε αυτήν.

²⁰ Κουμάνης, όπ.ανωτ., άρθρο 334, αρ. 17, σελ. 770· Βλ. και Σταθόπουλος, όπ.ανωτ., §7 αρ. 29, σελ. 432 επ. με περαιτέρω παραπομπές, όπου σημειώνεται, μεταξύ άλλων, ότι: «ο όρος «βοηθός»... δεν είναι πολύ επιτοχής. Γιατί είναι στενότερος του πραγματικού νοήματός του. Υποδηλώνει κάποια βοηθητική υπηρεσία, που μπορεί να συντρέχει, όχι όμως πάντοτε...Αλλωστε και από την πλευρά του ο «βοηθός» πολλές φορές δεν σκέφτεται παρά την εκπλήρωση της δικής του υποχρέωσης, που ανέλαβε απέναντι στον οφειλέτη, αδιαφορώντας για το ότι συγχρόνως ικανοποιεί τον δανειστή του τελευταίου (με τον οποίο καμία σχέση δεν τον συνδέει)».

²¹ Βλ. αναλυτικά κατωτέρω για διάκριση εννοιών και πρακτικές συνέπειες αυτής Κεφάλαιο 5.1: «ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗ ΑΝΑΘΕΣΗ»

²² Κουμάνης, όπ.ανωτ., άρθρο 334, αρ. 17, σελ. 770- 771.

28. Ειδικότερα, η έννοια του βοηθού εκπλήρωσης ανακύπτει μεν από το άρθρο 334 ΑΚ χωρίς ωστόσο να αναφέρεται ρητά στο γράμμα της («...το πταίσμα των προσώπων που χρησιμοποιεί για να εκπληρώσει την παροχή...»). Αντίστοιχα, δεν ρυθμίζονται ειδικότερα οι μορφές αθέτησης της υποχρέωσης και με τον τρόπο αυτό η προσφυγή σε γενικές διατάξεις είναι επιβεβλημένη ενώ δεν αναφέρονται ακόμη οι έννομες συνέπειες. Η υπό εξέταση έννοια του τρίτου περιλαμβάνει κάθε ανάθεση προς τρίτο πρόσωπο εκ μέρους του οφειλέτη, ανεξαρτήτως εάν πρόκειται για κύρια ή παρεπόμενη υποχρέωση ξεπερνώντας κατά τον τρόπο αυτό τα εννοιολογικά όρια του βοηθού εκπλήρωσης και προσεγγίζοντας εξίσου και το πρόσωπο του υποκατάστατου.

29. Συνεπώς, η έννοια του βοηθού εκπλήρωσης, όπως έχει διαμορφωθεί θεωρητικά, παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα, όχι όμως ταύτιση, με την έννοια του τρίτου της παρούσας. Εντούτοις, δεν δύναται να γίνει λόγος για πλήρη υπαγωγή της υπό εξέταση έννοιας του τρίτου στην έννοια του βοηθού εκπλήρωσης καθώς η αποσπασματική ρύθμιση του θεσμού και η εννοιολογική ευρύτητα που παρουσιάζει καθιστούν αναγκαία την περαιτέρω εξέταση. Με τον τρόπο αυτό θα καταστεί δυνατή η μεθοδολογική ακρίβεια σκιαγράφησης της έννοιας του τρίτου καθώς και οι, εν τοις πράγμασι, συνέπειες χαρακτηρισμού ενός προσώπου ως τρίτου στα πλαίσια του υπό κρίση συμβατικού τριγώνου.

4.3. Ο ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΟΣ

30. Ο θεσμός της υποκατάστασης, ήτοι η ανάθεση σε τρίτο πρόσωπο εκπλήρωσης προϋφιστάμενης ενοχής, δεν ρυθμίζεται αυτοτελώς στον ελληνικό Αστικό Κώδικα. Ωστόσο, δεν συνιστά έναν θεσμό άγνωστο για το ελληνικό δίκαιο καθώς συναντώνται στον Αστικό Κώδικα αποσπασματικά σχετικές διατάξεις.

31. Οι εν λόγω διατάξεις ρυθμίζουν είτε τις προϋποθέσεις του επιτρεπτού της υποκατάστασης σε ορισμένες επιμέρους συμβάσεις είτε τις συνέπειες μίας ενδεχόμενης υποκατάστασης στον αρχικό συμβατικό δεσμό. Τέτοιες διατάξεις είναι, επί παραδείγματι, τα άρθρα 651 ΑΚ (σύμβαση εργασίας), 684 ΑΚ (σύμβαση έργου), 715-716 (σύμβαση εντολής) και 824 (σύμβαση παρακαταθήκης).

32. Επομένως, παρά το γεγονός ότι η χρησιμοποίηση υποκατάστατου από τον οφειλέτη αποτελεί μία σημαντική και έντονη επέμβαση στον συμβατικό δεσμό και η δυνατότητα αυθαίρετης χρήσης του δύναται να επιφέρει μεγάλη διατάραξη μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, η σκιαγράφηση του προσώπου του υποκατάστατου μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσω των μεμονωμένων ρυθμίσεων που διαθέτει ο Αστικός Κώδικας²³. Συνήθως δε, κατά την προσπάθεια οριοθέτησης του προσώπου του υποκατάστατου, γίνεται αναφορά στην υπό εξέταση επώνυμη σύμβαση και δεν επιχειρείται αναγωγή στην «βασική» ενοχική σχέση των άρθρων 287 επ. ΑΚ²⁴.

²³ Τσολακίδης, Ευθύνη για ενέργειες βοηθών εκπλήρωσης και προστηθέντων (2008) (εφεξής: «Ευθύνη»), σελ. 165.

²⁴ Τσολακίδης, Ευθύνη, σελ. 165.

33. Όπως αναλύθηκε ανωτέρω, η εκπλήρωση της σύμβασης (ή μέρους αυτής), γίνεται, καταρχήν από τον οφειλέτη αυτοπροσώπως καθώς εκείνος φέρει το βάρος της εκπλήρωσης των όσων συμβατικά ανέλαβε, λαμβάνοντας βέβαια και την αντίστοιχη ωφέλεια. Δεν αποκλείεται ωστόσο και η εκπλήρωση από τρίτο κατά τις προϋποθέσεις του άρθρου 317 ΑΚ, εάν δηλαδή ο δανειστής δεν έχει συμφέρον για αυτοπρόσωπη εκπλήρωση και εάν, κατόπιν της εναντίωσης του οφειλέτη, δεν αρνηθεί την παροχή. Η επιτρεπτή ή μη εκπλήρωση της σύμβασης από τρίτο, δεν επηρεάζεται, κατά το άρθρο 317 ΑΚ, από ανάθεση ή μη παρά του οφειλέτη. Παρόλα αυτά, έχει υποστηριχθεί ότι βάσει του άρθρου 317 ΑΚ θεσπίζεται γενικός κανόνας από τον οποίο συνάγεται πότε είναι επιτρεπτή υποκατάσταση άλλου προσώπου για την εκπλήρωση της κύριας παροχής²⁵.

34. Πέραν τούτου, δεν εντοπίζεται κάποια διάταξη που να ρυθμίζει την υποκατάσταση ως γενική κατηγορία προβλέποντας τόσο τις προϋποθέσεις της όσο και τις έννομες συνέπειες αυτής. Υπάρχουν βέβαια μεμονωμένες περιπτώσεις στον Αστικό Κώδικα (βλ. ενδεικτικά άρθρα 651, 715, 716, 824 ΑΚ) που οριοθετούν τρόπον τινά τον θεσμό αυτό και για τις οποίες θα γίνει εκτενής αναφορά κατωτέρω. Φαίνεται λοιπόν ότι παρά την έλλειψη αυτοτελούς ρύθμισης της υποκατάστασης ο Αστικός Κώδικας διαθέτει έρεισμα για την οριοθέτησή της παρέχοντας με τον τρόπο αυτό χρήσιμα εργαλεία για την κατανόηση της έννοιας του τρίτου εν γένει.

35. Παρατηρούνται δε δύο διαφορετικές βασικές προσεγγίσεις αναφορικά με το πρόσωπο του υποκατάστατου καθώς και μία τρίτη, ενδιάμεση, που αποτελεί συνδυασμό των δύο προηγούμενων.

36. Η πρώτη προσέγγιση επιχειρεί την οριοθέτηση της έννοιας του υποκατάστατου βασιζόμενη στην σχέση μεταξύ του οφειλέτη και του ενδιάμεσου αυτού προσώπου. Εάν το ενδιάμεσο πρόσωπο ενεργεί αυτοτελώς και ανεξάρτητα τότε δύναται να θεωρηθεί υποκατάστατος²⁶. Εάν αντιθέτως, ενεργεί υπό την εποπτεία του οφειλέτη, τότε αποτελεί βοηθό εκπλήρωσης²⁷. Αποφασιστικά λοιπόν κριτήρια για τον χαρακτηρισμό, κατά την άποψη αυτή, αποτελούν ο βαθμός ανεξαρτησίας του ενδιάμεσου προσώπου από τον οφειλέτη κατά την εκπλήρωση και η προσωπική τους ευθύνη²⁸. Η εν λόγω προσέγγιση κρατεί στην ελληνική νομολογία²⁹ ωστόσο έχει δεχθεί κριτική με το επιχείρημα ότι το ίδιο το 716 παρ. 2 ΑΚ θέτει ως δεδομένο ότι ο υποκατάστατος τελεί υπό τις οδηγίες του οφειλέτη και συνεπώς το ως άνω κριτήριο δεν δύναται να οδηγήσει σε ασφαλή αποτελέσματα³⁰.

²⁵ Τσολακίδης, Ευθύνη, σελ. 163.

²⁶ Κορνηλάκης, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο (3^η έκδ. 2023), §136, αρ. 5^α, σελ. 1073· Φίλιος, Ενοχικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος (10^η έκδ. 2011), §94^α, σελ. 432.

²⁷ Βλ. σχετικά και ΑΠ 866/2017, ΤΝΠ Νόμος, αναφορικά με την διάκριση υποκατάστατου και βοηθού του οφειλέτη στην οποία έχει κριθεί ότι στην έννοια του βοηθού εκπλήρωσης υπάγονται και πρόσωπα που βρίσκονται σε «χαλαρή» εξάρτηση με το πρόσωπο του οφειλέτη.

²⁸ Κορνηλάκης, όπ.ανωτ., §136, αρ. 5^α, σελ. 1073· Τσολακίδης, Ευθύνη, σελ. 166.

²⁹ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 388/2006 ΤΝΠ Νόμος· ΑΠ 555/1999 ΕλλΔνη 41 (2000), σελ. 89· ΑΠ 983/1997, ΝοΒ 46 (1998), σελ. 348.

³⁰ Τσολακίδης, Ευθύνη, σελ. 167.

37. Σύμφωνα με τη δεύτερη προσέγγιση, αποφασιστικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό ενός προσώπου ως υποκατάστατο αποτελεί το είδος της ανατεθείσας εργασίας³¹. Σε περίπτωση εκπλήρωσης της κύριας υποχρέωσης ή τουλάχιστον ουσιώδους μέρους αυτής, τότε δύναται να γίνει λόγος περί υποκατάστατου. Αντίθετα, σε περίπτωση εκτέλεσης μίας παρεπόμενης υποχρέωσης, τότε ο χαρακτηρισμός του προσώπου προσιδιάζει περισσότερο σε βοηθό εκπλήρωσης.

38. Κατά την τρίτη ενδιάμεση προσέγγιση δε, υποκατάστατος χαρακτηρίζεται το πρόσωπο το οποίο ενεργεί προς εκπλήρωση κύριας υποχρέωσης διατηρώντας όμως την πρωτοβουλία και τη διεύθυνση των προσπαθειών του και μη υποκείμενο στην εποπτεία του οφειλέτη³². Η άποψη αυτή αποτελεί συνδυασμό των ανωτέρω αναφερθέντων απόψεων και φαίνεται να θέτει αυστηρότερες προϋποθέσεις για την οριοθέτηση του προσώπου του υποκατάστατου αφού απαιτεί την σωρευτική συνδρομή τόσο της εκπλήρωσης της κύριας υποχρέωσης όσο και της ανεξαρτησίας από τον οφειλέτη.

39. Εν προκειμένω, και οι τρεις προσεγγίσεις περί της έννοιας του υποκατάστατου δύναται να συνδράμουν στην οριοθέτηση της έννοιας του τρίτου. Η έννοια του υποκατάστατου εξάλλου, παρουσιάζει ομοιότητες με την υπό εξέταση έννοια του τρίτου χωρίς βέβαια να ταυτίζεται απολύτως. Ο τρίτος, αποδέκτης της ανάθεσης του οφειλέτη, καλείται να εκπληρώσει μία σύμβαση της οποίας δεν έχει αποτελέσει μέρος. Το εύρος της ευθύνης του τρίτου καθώς και της πρωτοβουλίας που δύναται να αναπτύξει καθορίζονται από το πλαίσιο την ανάθεσης εκ του οφειλέτη. Επίσης, το εάν ο τρίτος ανέλαβε την εκπλήρωση κύριας ή παρεπόμενης υποχρέωσης, δεν ασκεί κάποια επιρροή για τον χαρακτηρισμό του καθώς αυτό που έχει σημασία είναι η εκπλήρωση από αυτόν, κατόπιν ανάθεσης, μίας παροχής που, υπό άλλες συνθήκες θα εκπληρωνόταν αυτοπροσώπως. Η διάκριση μεταξύ κύριας ή παρεπόμενης υποχρέωσης κρίνεται σημαντική στον τομέα της ευθύνης σε περίπτωση μη προσήκουσας εκπλήρωσης και στην στοιχειοθέτηση των εκατέρωθεν αξιώσεων, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω. Δεν διαδραματίζει ωστόσο αποφασιστικό ρόλο για τον χαρακτηρισμό του τρίτου. Συμπερασματικά, η έννοια του υποκατάστατου, ανεξαρτήτως της προσέγγισης που θα ακολουθηθεί για τον προσδιορισμό της, φαίνεται να ομοιάζει με την έννοια τρίτου και να συμβάλλει μάλιστα σημαντικά στην οριοθέτηση της.

4.4. Ο ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ

40. Ακόμη ένας συναφής θεσμός είναι εκείνος της αντιπροσώπευσης ο οποίος ρυθμίζεται αναλυτικά στον Αστικό Κώδικα στα άρθρα 211 επ. ΑΚ. Μέσω του θεσμού της αντιπροσώπευσης τα αποτελέσματα των δικαιοπραξιών επέρχονται όχι στο πρόσωπο του δικαιοπρακτούντος, ήτοι του αντιπροσώπου, αλλά ευθέως και αμέσως στο πρόσωπο του αντιπροσωπευομένου, ο οποίος μάλιστα ωφελείται ή δεσμεύεται από αυτά³³. Ο αντιπρόσωπος, έχοντας λάβει την σχετική εξουσία από τον

³¹ Ανδρουλάκης/Μπέης/Σταθόπουλος, Η διάκριση μεταξύ προστίσεως (ΑΚ 334) και υποκαταστάσεως κατά την εκπλήρωση της εντολής (ΑΚ 715, 716) ως αναιρετικός λόγος, Δ 1994, 393, σελ. 399.

³² Κορνηλάκης, όπ.ανωτ., §136, αρ.2, σελ. 1071- 1072· Τσολακίδης, Ευθύνη, σελ. 167.

³³ Γεωργιάδης, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου (5^η έκδ. 2019) (εφεξής: «ΓενΑρχΑΔ»), §46, αρ. 1, σελ. 583- 584.

αντιπροσωπευόμενο, νομιμοποιείται να συναλλάσσεται με τρίτους επεμβαίνοντας δικαιοπρακτικά στην έννομη σφαίρα τους³⁴. Η αντιπροσώπευση διακρίνεται σε *ενεργητική και παθητική*, ανάλογα με το εάν ο αντιπρόσωπος προβαίνει σε δήλωση βούλησης στο όνομα για λογαριασμό του αντιπροσωπευομένου ή εάν δέχεται σχετική δήλωση βούλησης, σε *νόμιμη και εκούσια*, ανάλογα με την προέλευση της εξουσίας αντιπροσώπευσης και σε *άμεση και έμμεση*, ανάλογα με την άμεση ή μη επέλευση των αποτελεσμάτων της δικαιοπραξίας στο πρόσωπο του αντιπροσωπευομένου³⁵.

41. Αντιπρόσωπος χαρακτηρίζεται συνεπώς όποιος έχει εξοπλισθεί με εξουσία δικαιοπρακτικής αντιπροσωπεύσεως, γεγονός που αντιπαρατίθεται με λοιπές περιπτώσεις χρησιμοποίησης τρίτων προσώπων που περιλαμβάνουν και την εκπλήρωση της παροχής, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τους βοηθούς εκπλήρωσης ή τους υποκατάστατους.

42. Το ρυθμιστικό πλαίσιο του Αστικού Κώδικα αναφορικά με την αντιπροσώπευση ορίζει τον τρόπο παροχής της σχετικής εξουσίας από τον αντιπροσωπευόμενο προς τον αντιπρόσωπο καθώς την λειτουργία της κατά την κατάρτιση των δικαιοπραξιών. Ειδικότερα, ορίζονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες τυχόν δήλωση βουλήσεως του αντιπρόσωπου ενεργεί ως δήλωση βουλήσεως του αντιπροσωπευομένου αναπτύσσοντας παράλληλα θετικές ή αρνητικές συνέπειες στο πρόσωπό του. Ο αντιπρόσωπος επεκτείνει το δικαιοπρακτικό δύνασθαι του αντιπροσωπευομένου αφού καθιστά δυνατή τη διάπλαση της έννομης σφαίρας του με ενέργειες κάποιου άλλου προσώπου, όπως ακριβώς θα συνέβαινε αν ο αντιπροσωπευόμενος ενεργούσε αυτοπροσώπως³⁶.

43. Είναι προφανές ότι ο αντιπρόσωπος αποτελεί τρίτο ανεξάρτητο πρόσωπο στον συμβατικό δεσμό μεταξύ του αντιπροσωπευομένου και του αντισυμβαλλομένου του και προς τούτο ομοιάζει με την υπό εξέταση έννοια του τρίτου. Επίσης, εισέρχεται στην ως άνω σχέση κατόπιν παροχής σχετικής εξουσίας από τον αντιπροσωπευόμενο και ενεργεί εντός των ορίων της εξουσίας που του παρασχέθηκε.

44. Εντούτοις, η έννοια του αντιπρόσωπου δεν δύναται να ταυτιστεί με εκείνη του τρίτου της παρούσας. Η ειδοποιός διαφορά καθίσταται σαφής με την εξέταση του σκοπού των διατάξεων για την αντιπροσώπευση. Ειδικότερα, σκοπός της ρύθμισης του θεσμού της αντιπροσώπευσης είναι ο καταλογισμός των δηλώσεων βουλήσεως του αντιπρόσωπου στον αντιπροσωπευόμενο βάσει του οποίου θα κριθεί η δικαιοπρακτική του δέσμευση. Ο σκοπός αυτός των διατάξεων περί αντιπροσώπευσης επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι διαθέτουν μηχανισμούς για την εκ των υστέρων θεμελίωση της βούλησης του αντιπροσωπευομένου προς αντιπροσώπευση, τέτοιες είναι οι ρυθμίσεις για την «φαινόμενη» και την «κατ'ανοχή» πληρεξουσιότητα. Επίσης, ρυθμίζεται η δυνατότητα της μεταγενέστερης έγκρισης της συναφθείσας από τον ψευδοαντιπρόσωπο δικαιοπραξίας σύμφωνα με το άρθρο 299 ΑΚ.

³⁴ Δωρής, Οι δι' αντιπρόσωπου συναλλαγές στο ιδιωτικό δίκαιο (2021), §3, αρ. 62, σελ. 249.

³⁵ Γεωργιάδης, ΓενΑρχΑΔ, §46, αρ. 3 επ., σελ. 584 επ.

³⁶ Τσολακίδης, Ευθύνη, σελ. 179.

45. Η υπό εξέταση έννοια του τρίτου δεν περιορίζεται στα ανωτέρω παρά τις σημαντικές ομοιότητες. Εν προκειμένω, ο τρίτος εμφανίζεται μεν το πρώτον κατόπιν ανάθεσης του οφειλέτη, γεγονός που εμφανίζει ομοιότητες με την παροχή εξουσίας προς αντιπροσώπευση ωστόσο η εκπλήρωση της παροχής και τα αποτελέσματα αυτής δεν επέρχονται μόνο στο πρόσωπο του οφειλέτη καθώς ο κίνδυνος θεμελίωσης της ευθύνης του τρίτου είναι υπαρκτός. Η δράση του τρίτου δύναται να επιφέρει δυσμενή αποτελέσματα και στον ίδιο πέραν του οφειλέτη. Ο τρίτος δεν ενεργεί στο όνομα και για λογαριασμό του οφειλέτη με την έννοια της αντιπροσώπευσης αλλά εκπληρώνει μία παροχή που αρχικά είχε αναλάβει ο οφειλέτης, με ενδεχόμενο εντούτοις να θεμελιωθεί ευθύνη και στο πρόσωπό του.

46. Δεν αρκούν συνεπώς αποκλειστικά οι διατάξεις περί αντιπροσώπευσης για την ορθή και ασφαλή οριοθέτηση του προαναφερθέντος συμβατικού τριγώνου και δη της έννοιας του τρίτου. Το ρυθμιστικό πλαίσιο του αντιπροσώπου δύναται να χρησιμοποιηθεί επικουρικά αναφορικά με τις προϋποθέσεις δέσμευσης του οφειλέτη από τις ενέργειες του τρίτου. Πέραν τούτου όμως, ο επιδιωκόμενος σκοπός των διατάξεων περί αντιπροσώπευσης δεν επιτρέπει την πλήρη ταύτιση με την έννοια του τρίτου καθώς δεν περιλαμβάνει ρύθμιση για το μετέπειτα της ανάθεσης στάδιο ήτοι την εκπλήρωση της παροχής καθώς και την τυχόν γένεση αξιώσεων μεταξύ των μερών σε περίπτωση πλημμελούς εκπλήρωσης. Συμπερασματικά, ο θεσμός της αντιπροσώπευσης παρά την φαινομενική ομοιότητά του με το πρόσωπο του τρίτου, αποκλίνει σημαντικά από αυτό, αποκλείοντας τη δυνατότητα της αποκλειστικής εφαρμογής των διατάξεων περί αντιπροσώπευσης.

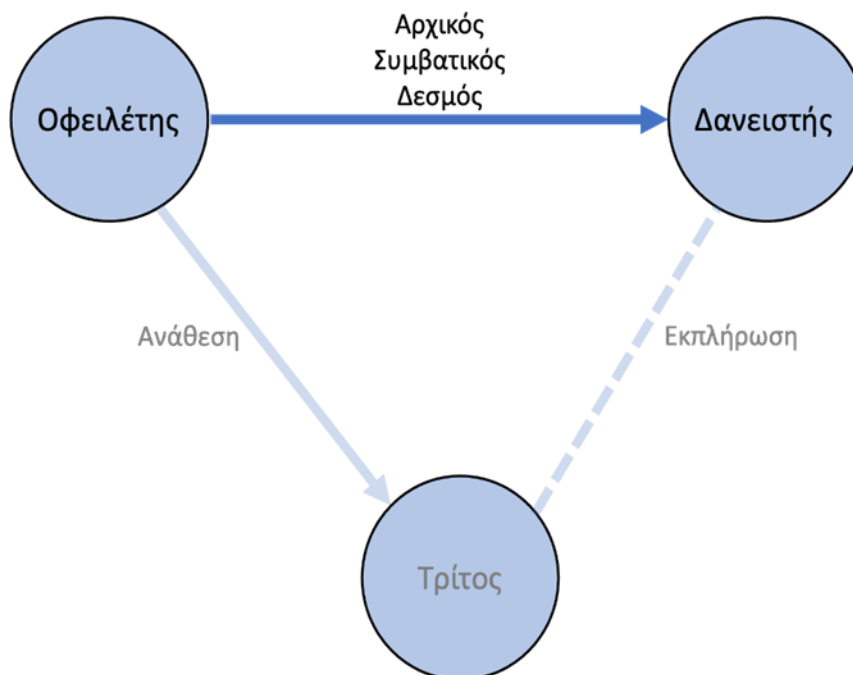
4.5. ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

47. Είναι πλέον προφανές ότι η έννοια του τρίτου συγκεντρώνει στοιχεία από όλα τα ως άνω πρόσωπα (τρίτος των 317 και 318 ΑΚ, βοηθός εκπλήρωσης, υποκατάστατος και αντιπρόσωπος) χωρίς ωστόσο να ταυτίζεται πλήρως με κανένα εξ αυτών. Στη εξέταση των επιμέρους προσώπων γίνεται αντίστοιχη αναφορά τόσο στις ομοιότητες όσο και στις διαφορές. Η έννοια του τρίτου εν προκειμένω, αναφέρεται σε πρόσωπο που επεμβαίνει στον συμβατικό δεσμό κατόπιν ανάθεσης (και συνεπώς όχι καταρχήν με δική του πρωτοβουλία) μίας κύριας ή παρεπόμενης υποχρέωσης αρχικώς αναληφθείσας από τον οφειλέτη. Τρίτος, κατά τα ανωτέρω δύναται να είναι τόσο ο βοηθός εκπλήρωσης όσο και ο υποκατάστατος ενώ για την προσήκουσα εκπλήρωση θα ευθύνεται ο οφειλέτης χωρίς ωστόσο να αποκλείεται και η στοιχειοθέτηση αξιώσεων κατά του τρίτου, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια.

48. Από τη συνολική θεώρηση δε των ως άνω θεσμών, επιβεβαιώνεται, για ακόμη μία φορά το ζήτημα της ελλιπούς ρύθμισης του υπό εξέταση τριγωνικού συμβατικού θεσμού ξεκινώντας από την έννοια του τρίτου. Η αποσπασματική ρύθμιση ορισμένων ειδικότερων ζητημάτων δεν δύναται να λάβει θέση μίας γενικής αρχής εκ της οποίας θα μπορούσε να συναχθεί με ασφάλεια η έννοια του τρίτου. Βεβαίως, οι ως άνω διαπιστώσεις δεν είναι διόλου άνευ αντικειμένου καθώς ο συνδυασμός τους συνθέτει την ζητούμενη έννοια του τρίτου.

5. Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ

49. Προαπαιτούμενο για την εξέταση της διαμορφωθείσας τριγωνικής σχέσης αποτελεί η ύπαρξη της αρχικής σύμβασης μεταξύ του οφειλέτη και του δανειστή. Η οποία στο ως άνω συμβατικό τρίγωνο αποτυπώνεται ως εξής:

50. Το ακριβές είδος του εν λόγω συμβατικού δεσμού είναι καταρχήν άνευ σημασίας. Εξαιρέση αποτελούν περιπτώσεις συμβάσεων οι οποίες υποχρεώνουν τον οφειλέτη σε αυτοπρόσωπη εκτέλεση. Τέτοιες είναι ενδεικτικά η σύμβαση εργασίας, η σύμβαση έργου, η σύμβαση εντολής, η σύμβαση παρακαταθήκης καθώς και οποιαδήποτε άλλη σύμβαση διαθέτει ρητή πρόβλεψη προς τούτο³⁷. Σε περίπτωση που η αρχική σύμβαση μεταξύ οφειλέτη και δανειστή υποχρεώνει τον οφειλέτη σε αυτοπρόσωπη εκτέλεση, τυχόν ανάθεση εκ μέρους του οφειλέτη, ενδέχεται να θεωρηθεί ως αθέτηση της σύμβασης, ακριβώς επειδή στις περιπτώσεις αυτές ο δανειστής απέδωσε μεγαλύτερη βαρύτητα στο πρόσωπο του οφειλέτη και, κατά τη σύναψη της σύμβασης, απέβλεπε στην εκπλήρωση της παροχής αποκλειστικά αυτοπροσώπως (χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν: η ανάθεση ενός έργου τέχνης σε έναν συγκεκριμένο καλλιτέχνη ή η ανάθεση χειρισμού μίας υπόθεσης σε δικηγόρο που εξειδικεύεται στον συγκεκριμένο κλάδο του δικαίου).

51. Εάν ωστόσο δεν συντρέχει κάποια εκ των ανωτέρω περιπτώσεων, αρκεί, εν προκειμένω, να έχει συναφθεί εγκύρως σύμβαση η οποία να απαιτεί ορισμένη παροχή

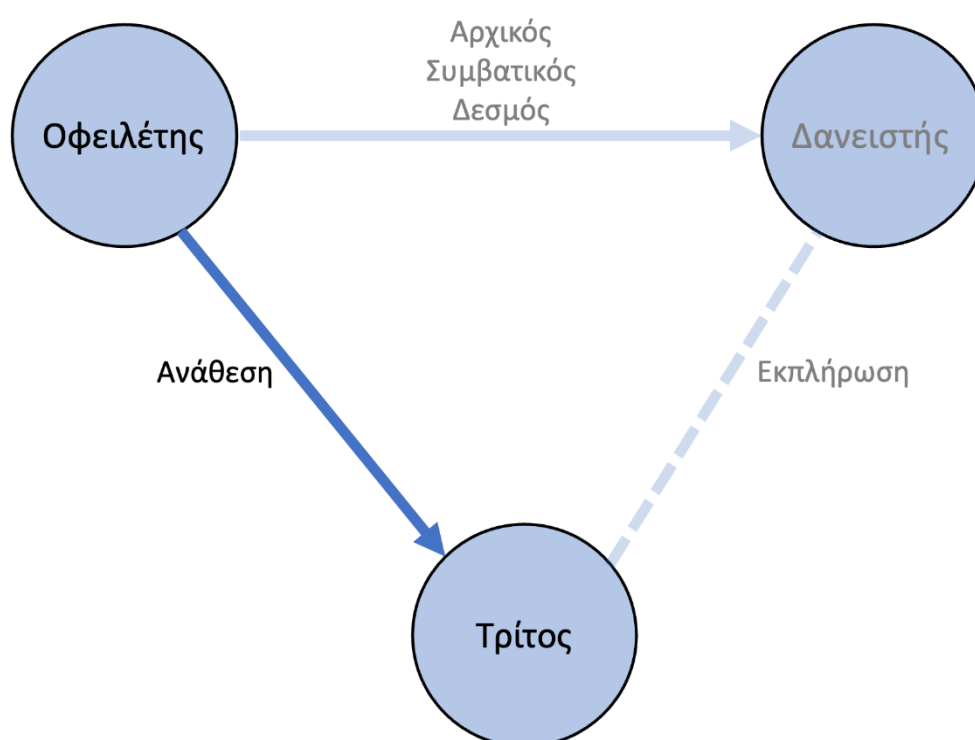
³⁷ Βλ. κατωτέρω ανάλυση αναφορικά με τα χαρακτηριστικά παραδείγματα της σύμβασης έργου και εργασίας, Κεφάλαιο 8: «ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΤΟΝΟ ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ».

από τον οφειλέτη προς το δανειστή, χωρίς να αποκλείεται βέβαια και η περίπτωση αμφοτεροβαρούς σύμβασης.

52. Προς τους σκοπούς της παρούσας, οι οποίοι συνίστανται στην γενικότερη θεώρηση του συμβατικού τριγώνου και στην προσπάθεια οριοθέτησης αυτού μέσω των διατάξεων που διαθέτει ο Αστικός Κώδικας, δεν θα ακολουθήσει αναλυτική εξέταση της σχέσης μεταξύ οφειλέτη και δανειστή. Η έγκυρη ύπαρξή της είναι αρκετή ανεξαρτήτως του συμβατικού τύπου που τυχόν έχει περιβληθεί. Καθώς βέβαια η υπό εξέταση προβληματική ανταποκρίνεται σε έναν σύγχρονο νομικό προβληματισμό ο οποίος ανακύπτει στο πλαίσιο πλείστων συμβάσεων, σε επόμενο κεφάλαιο θα εξεταστούν κατ' ιδίαν συμβάσεις που απαιτούν αυτοπρόσωπη εκπλήρωση καθώς και οι ειδικότερες συνέπειες παράβασης της υποχρέωσης αυτής.

6. Η ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ

53. Συνεχίζοντας λοιπόν στην ανάλυση των επιμέρους σχέσεων, αποφασιστικό ρόλο για την διαμόρφωση και την εξέλιξη της υπό εξέταση τριγωνικής σχέσης διαδραματίζει η σχέση μεταξύ του αρχικού οφειλέτη και του τρίτου. Μάλιστα, η δημιουργία της τριγωνικής σχέσης οφείλεται ακριβώς στην ανάθεση από τον οφειλέτη στον τρίτο της εκπλήρωσης της παροχής³⁸. Στο παρόν κεφάλαιο λοιπόν θα εξεταστεί η νομική φύση της σύμβασης ανάθεσης, επιμέρους χαρακτηριστικά αυτής καθώς και θα αναλυθεί ο επιτρεπτός ή μη χαρακτήρας της ανάθεσης, η εμπλοκή του τρίτου χωρίς ανάθεση, η περίπτωση της ανάθεσης μέσω διάταξης νόμου και τέλος η θέση του τρίτου κατόπιν της ανάθεσης και πριν την αποδοχή αυτής.

6.1. Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ

54. Η ανάθεση της εκπλήρωσης ορισμένης παροχής από τον οφειλέτη προς τον τρίτο, είτε πρόκειται για φυσικό είτε για νομικό πρόσωπο, αποτελεί εκδήλωση της ιδιωτικής αυτονομίας των μερών τα οποία μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα τον αντισυμβαλλόμενο τους και τους όρους της μεταξύ τους σύμβασης. Η εν λόγω ανάθεση δύναται να λάβει χώρα είτε προφορικά είτε γραπτά με μία ξεχωριστή σύμβαση της οποίας δεν αποτελεί μέρος ο δανειστής του οφειλέτη.

³⁸ Σημειώνεται ότι στην υπό εξέταση έννοια της ανάθεσης υπάγεται, για παράδειγμα, και η σύμβαση υπεντολής μεταξύ εντολοδόχου και τρίτου, με την οποία ο εντολοδόχος ευθύνεται παράλληλα με τον τρίτο έναντι του εντολέα, βλ. και Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου (2014) (εφεξής: «Ειδικό Ενοχικό»), §24, αρ. 33, σελ. 348.

55. Λεκτέον καταρχάς, ότι είναι πιθανό ο οφειλέτης να βρίσκεται ήδη σε συναλλακτική σχέση με τον τρίτο και στα πλαίσια αυτής να προχωρά στην ανάθεση. Ακόμη όμως και χωρίς την ύπαρξη προηγούμενης συναλλακτικής σχέσης, ο οφειλέτης μπορεί να επιλέξει τον συγκεκριμένο τρίτο για την εκπλήρωση της παροχής, βάσει των όσων ήδη εκτέθηκαν. Η ανάθεση δύναται να αφορά στην εκπλήρωση κύριας παροχής της σύμβασής του με τον δανειστή ή και σε δευτερεύουσα. Ιδιάζουσα περίπτωση δε αποτελεί εκείνη της ανάθεσης επί παροχών που είναι εκτελεστές αυτοπροσώπως.

56. Αναφορικά με τη νομική φύση της σύμβασης ανάθεσης, γίνεται δεκτό ότι αυτή εντάσσεται στις συμβάσεις έργου/ παροχής υπηρεσιών και ότι εφαρμόζονται επ' αυτής οι διατάξεις 681 επ. ΑΚ για την σύμβαση έργου³⁹. Η εφαρμογή των διατάξεων του Αστικού Κώδικα για την σύμβαση έργου καθίσταται επιτακτική ελλείψει της νομοθετικής ρύθμισης της σύμβασης ανάθεσης, όπως και της υπό εξέταση τριγωνικής συμβατικής σχέσης εν γένει.

57. Συνεπώς, παρά την έλλειψη ειδικής νομοθετικής ρύθμισης, ο οφειλέτης και ο τρίτος δύνανται κατ' ενάσκηση της ιδιωτικής τους αυτονομίας να συνάψουν έγκυρη σύμβαση ανάθεσης οι οποία μάλιστα θα διέπεται από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα για τη σύμβαση έργου. Από την άλλη πλευρά βέβαια, η εν λόγω ανάθεση αποτελεί ρωγμή στον κύριο συμβατικό δεσμό μεταξύ του οφειλέτη και του δανειστή, καθώς μεταβάλλει στην ουσία το πρόσωπο εκπλήρωσης της παροχής. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να ερευνηθεί υπό ποιες προϋποθέσεις η ανάθεση αυτή θεωρείται επιτρεπτή ιδίως υπό το πρίσμα της οφειλόμενης στην κύρια σύμβαση παροχή.

6.2. ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗ ΑΝΑΘΕΣΗ

58. Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο οφειλέτης, καταρχήν ευθύνεται για την αυτοπρόσωπη εκτέλεση της παροχής εκ της συμβάσεως. Πέραν τούτου ωστόσο, υπάρχουν παροχές οι οποίες εν γένει κατατάσσονται ως αυτοπροσώπως εκτελεστές είτε λόγω της φύσης τους είτε λόγω ρητής συμβατικής πρόβλεψης. Ο Αστικός Κώδικας διαθέτει ορισμένες διατάξεις οι οποίες ορίζουν την υποχρέωση αυτοπρόσωπης εκτέλεσης. Ενδεικτικά, αυτοπρόσωπη εκτέλεση απαιτείται από τον εργαζόμενο (ΑΚ 651), τον εργολάβο (ΑΚ 684), τον εντολοδόχο (ΑΚ 715) και τον θεματοφύλακα (ΑΚ 824 § 2) κατά τη σύναψη των αντίστοιχων συμβάσεων. Τα μέρη βέβαια είναι ελεύθερα να συμφωνήσουν, πέραν των ανωτέρω, την σχετική υποχρέωση του οφειλέτη και στο πλαίσιο οποιασδήποτε άλλης σύμβασης.

6.2.1. ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΩΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΕΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ

59. Σε περίπτωση λοιπόν που η οφειλόμενη παροχή θα πρέπει να εκτελεστεί από τον οφειλέτη *αυτοπροσώπως*, οι δυνατότητές του για ανάθεση είναι περιορισμένες. Ο

³⁹ Θεοδόσης/ Πηγιώτης, Εργολαβία- Outsourcing και προστασία των εργαζομένων, ΕΕΡΓΔ 2020, 155, σελ. 155· Ληξουριώτης, Συμβάσεις έργου με τον ειδικότερο χαρακτήρα της σύμβασης outsourcing (γνωμοδότηση), ΔΕΝ 2016, 449, σελ. 451· Παπαβασιλείου, όπ.ανωτ., σελ. 930· βλ. ενδεικτικά και νομολογία: ΜΠΡ ΘΕΣΣΑΛ 8792/2022, ΜΠΑ 391/2018, ΤΝΠ Νόμος· ΑΠ 2041/2022, ΔΕΕ 2023, σελ. 523, ΤΝΠ QUALEX.

οφειλέτης δεν δύναται να αναθέσει σε τρίτο την εκπλήρωση της κύριας παροχής της σύμβασης καθώς κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στην υποκατάσταση του οφειλέτη από τον τρίτο στον κύριο συμβατικό δεσμό με τον δανειστή, γεγονός που θα αποτελούσε παραβίαση της σύμβασης.

60. Η μόνη δυνατότητα του οφειλέτη για ανάθεση επί αυτοπροσώπως εκτελεστέων παροχών, εάν δεν έχει απαγορευθεί συμβατικά, είναι εκείνη της χρησιμοποίησης βοηθών οι οποίοι θα τον συνδράμουν στην εκπλήρωση των αναληφθεισών υποχρεώσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η υποκατάσταση διαφέρει από τη χρησιμοποίηση βοηθού για την εκπλήρωση της παροχής. Σε περίπτωση υποκατάστασης, ο οφειλέτης μεταβιβάζει με την ανάθεση στον τρίτο την υποχρέωση διεξαγωγής της υπόθεσης γεγονός που συνεπάγεται αυτοτελή ευθύνη του τρίτου- και πλέον υποκατάστατου, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω⁴⁰. Αντίθετα, όταν ο οφειλέτης χρησιμοποιεί απλώς «βοηθό» δεν αναθέτει σε άλλον με την έννοια της υποκατάστασης, αλλά διατηρεί ο ίδιος την εκτέλεση καθώς και την ευθύνη για τη διεξαγωγή της υπόθεσης που έχει αναλάβει⁴¹.

61. Ο οφειλέτης δύναται συνεπώς να χρησιμοποιήσει «βοηθούς», επί παραδείγματι, τους υπαλλήλους του ακόμη και αν βρίσκονται στο πλαίσιο «χαλαρής» εξάρτησης⁴². Η ανάθεση δε στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν θα αφορά την εκπλήρωση κύριας συμβατικής υποχρέωσης. Ο οφειλέτης διατηρεί τον κίνδυνο της εκπλήρωσης, απλώς χρησιμοποιεί βοηθητικά σε εκείνον πρόσωπα προς τον σκοπό της προσήκουσας διεξαγωγής αυτής. Παρατηρείται δε στη θεωρία ότι τα ως άνω δεν εφαρμόζονται μόνο επί σχέσεων στις οποίες έχουν εφαρμογή οι διατάξεις περί εντολής αλλά ότι συνιστά γενική αρχή η δυνατότητα του οφειλέτη να χρησιμοποιήσει βοηθητικά πρόσωπα ακόμη και όταν υποχρεούται σε αυτοπρόσωπη εκτέλεση⁴³.

6.2.2. ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΝΕΥ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗΣ ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ

62. Σε περίπτωση παροχής που δεν είναι εκτελεστέα αυτοπροσώπως, ο τρίτος μπορεί να αποτελέσει τόσο βοηθό του οφειλέτη όσο και υποκατάστατο, αναλόγως με την έκταση και τη φύση της ανάθεσης. Συγκεκριμένα, από το είδος και τις ειδικότερες προβλέψεις της σύμβασης μεταξύ οφειλέτη και δανειστή, είναι δυνατόν να προκύψουν *κύριες υποχρεώσεις* (για παράδειγμα, επί σύμβασης πώλησης πράγματος με ψηφιακά στοιχεία, η παράδοση πράγματος με ενσωματωμένο το ψηφιακό περιεχόμενο ή την ψηφιακή υπηρεσία κατά το άρθρο 513^A ΑΚ), *παρεπόμενες υποχρεώσεις* (για παράδειγμα, επί σύμβασης πώλησης ακινήτου, η παροχή πληροφοριών και η παράδοση εγγράφων κατά το άρθρο 519 ΑΚ) καθώς και *αρνητικές υποχρεώσεις* οι οποίες συνίσταται σε παράλειψη εκ μέρους του οφειλέτη.

⁴⁰ ΑΠ 866/2017, ΤΝΠ Νόμος.

⁴¹ ΟΛΑΠ 25/1995, ΤΝΠ Νόμος· ΑΠ 548/2009, ΤΝΠ Νόμος· ΑΠ 555/1999, ΤΝΠ Νόμος.

⁴² Γαζής, *όπ.ανωτ.*, σελ. 288· Βλ. σχετικά και ΑΠ 866/2017, ΤΝΠ Νόμος, αναφορικά με την διάκριση υποκατάστατου και βοηθού του οφειλέτη.

⁴³ Γαζής, *όπ.ανωτ.*, σελ. 289.

63. Η ανάθεση εκ μέρους του οφειλέτη στον τρίτο μίας κύριας υποχρέωσης είναι δυνατή και οδηγεί την υπαγωγή του τρίτου στον θεσμό της υποκατάστασης⁴⁴. Βεβαίως, εάν εκ της σύμβασης προκύπτουν περισσότερες κύριες υποχρεώσεις, η ανάθεση οποιασδήποτε εξ' αυτών ή τμήμα αυτών δύναται να οδηγήσει στο ίδιο αποτέλεσμα. Αντιθέτως, επί ανάθεσης μίας παρεπόμενης υποχρέωσης (αυτοτελούς ή μη), ο τρίτος δεν καθίσταται υποκατάστατος του οφειλέτη αλλά βοηθητικό σε εκείνον πρόσωπο, υπό την έννοια ότι τον συνδράμει μεν στην εκπλήρωση των συμβατικών του υποχρεώσεων διατηρώντας ωστόσο εκείνος (ο οφειλέτης) τον κίνδυνο της εκπλήρωσης της σύμβασης εν συνόλω. Στο ίδιο δε συμπέρασμα καταλήγουμε και επί παρεπόμενων αρνητικών υποχρεώσεων.

64. Προκειμένου συνεπώς να καταστεί ευχερής η διάκριση μεταξύ υποκατάστατου και βοηθού εκπλήρωσης, κριτήρια αποτελούν η σχέση μεταξύ οφειλέτη και εκάστοτε τρίτου, εάν και κατά πόσο ο τρίτος θα υπόκειται στις οδηγίες του οφειλέτη, το είδος της ανατεθείσας και εκπληρωτέας παροχής, εάν δηλαδή πρόκειται για κύρια ή παρεπόμενη καθώς και το ποιος τελικά φέρει το βάρος της ευθύνης για την εκπλήρωση της παροχής.

6.2.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

65. Το πρώτο στάδιο αναφορικά με τον χαρακτηρισμό μίας ανάθεσης ως επιτρεπόμενης ή απαγορευμένης εντοπίζεται στην εξέταση του χαρακτήρα της ίδιας της παροχής. Σε περίπτωση παροχής που θα πρέπει να εκτελεστεί αυτοπροσώπως ο οφειλέτης δύναται να αναθέσει σε τρίτο να τον συνδράμει στην εκπλήρωση, οπότε και ο τρίτος θα αποτελέσει βοηθητικό για τον οφειλέτη πρόσωπο. Σε περίπτωση παροχής για την οποία δεν προκύπτει ρητή υποχρέωση αυτοπρόσωπης εκτέλεσης (είτε από την ίδια τη σύμβαση είτε από διάταξη νόμου), τότε ο οφειλέτης έχει την ευχέρεια να αναθέσει σε τρίτο πρόσωπο την εκπλήρωση παροχής. Το είδος δε της παροχής (κύρια, παρεπόμενη κλπ.) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τον κατάλληλο νομικό χαρακτηρισμό του τρίτου και την υπαγωγή του σε κάποιον γνωστό για το ελληνικό δίκαιο θεσμό, ελλείψει ειδικής νομοθετικής ρύθμισης. Η ανάθεση εκπλήρωσης κύριας υποχρέωσης οδηγεί στην υπαγωγή του τρίτου στον θεσμό της υποκατάστασης ενώ σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση, ο τρίτος παραμένει απλώς βοηθητικό προς τον οφειλέτη πρόσωπο. Σκιαγραφούνται με τον τρόπο αυτό οι περιπτώσεις τόσο της επιτρεπόμενης όσο και της απαγορευμένης ανάθεσης. Η εν λόγω διάκριση είναι εξέχουσας σημασίας και θα εξεταστεί εν συνεχεία, ιδίως υπό το πρίσμα της ευθύνης του οφειλέτη.

⁴⁴ Βλ. σχετικά ΜΠΡ ΠΑΤΡ 248/2022, ΤΝΠ Νόμος, όπου επί σύμβασης παραγγελίας θαλάσσιας μεταφοράς κρίθηκε ότι ο παραγγελιοδόχος δικαιούται να υποκατασταθεί στο σύνολο ή μέρος του έργου του από τρίτο πρόσωπο ήτοι από τον ενδιάμεσο ή μεσολαβούντα παραγγελιοδόχο μεταφοράς, ο οποίος δεν είναι προστηθείς ή βοηθός εκπλήρωσης του παραγγελιοδόχου μεταφοράς και δεν υπόκειται στις οδηγίες του αλλά αντιθέτως αναλαμβάνει στα πλαίσια σύμβασης μεταξύ τους να μεριμνήσει για την επιτυχή ολοκλήρωση της μεταφοράς για λογαριασμό του αρχικού παραγγελιοδόχου μεταφοράς αλλά στο δικό του όνομα έναντι προμήθειας, ουσιαστικά υποκαθιστώντας τον.

6.3. ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΘΕΣΗ

66. Πέραν των ανωτέρω περιπτώσεων κατά τις οποίες απαιτείται ανάθεση εκ μέρους του οφειλέτη προς τον τρίτο για εκπλήρωση της εκάστοτε παροχής, η υπό εξέταση τριγωνική συμβατική σχέση είναι δυνατόν να προκύψει εκ των πραγμάτων και με την πρωτοβουλία του ίδιου του τρίτου. Οι διατάξεις 317 και 318 ΑΚ ρυθμίζουν την περίπτωση της εκπλήρωσης της παροχής από τρίτο, μη υπόχρεο πρόσωπο, ακόμη και εν αγνοία του οφειλέτη.

67. Ειδικότερα η διάταξη 317 ΑΚ ορίζει: «*Η παροχή μπορεί να εκπληρωθεί και από τρίτον, εκτός αν ο δανειστής έχει συμφέρον να την εκπληρώσει ο οφειλέτης*», ενώ η 318 ΑΚ αναφέρει: «*Ο δανειστής μπορεί να αρνηθεί την παροχή που προσφέρεται από τρίτον, αν ο οφειλέτης δήλωσε ότι είναι αντίθετος σ' αυτήν*». Ήδη από το γράμμα της 317 ΑΚ γίνεται αντιληπτό ότι πρόκειται για δυνατότητα του τρίτου να εκπληρώσει και όχι για δικαίωμα⁴⁵, αντίθετα στο δικαίωμα του τρίτου σε προσφορά και αντικατάσταση της 319 ΑΚ. Ο τρίτος δε θα πρέπει να εκπληρώνει γνωρίζοντας ότι ενεργεί στο όνομα του οφειλέτη για την εκπλήρωση υποχρέωσης που εκείνος έχει αναλάβει συμβατικά, να γνωρίζει δηλαδή ότι ενεργεί προς τον σκοπό απόσβεσης ξένης υποχρέωσης⁴⁶.

68. Εκπλήρωση λοιπόν από τρίτο είναι δυνατή καταρχήν, τίθενται ωστόσο δύο περιορισμοί: α) το συμφέρον του δανειστή και β) η άρνηση της παροχής από τον δανειστή κατόπιν εναντίωσης του οφειλέτη⁴⁷.

69. Ειδικότερα, το *συμφέρον του δανειστή* για αυτοπρόσωπη από τον οφειλέτη εκπλήρωση αποτελεί εξαίρεση στο κανόνα της 317 ΑΚ οπότε ενδεχόμενη εκπλήρωση από τον τρίτο δεν δύναται να θεωρηθεί έγκυρη. Ζήτημα εντούτοις αποτελεί η κρίση περί της συνδρομής τέτοιου συμφέροντος του δανειστή καθώς, το συμφέρον του δανειστή είναι, κατά το συνήθως συμβαίνον, η προσήκουσα εκπλήρωση της σύμβασης ανεξαρτήτως του προσώπου που θα προβεί σε αυτήν⁴⁸.

70. Προκειμένου λοιπόν να διαπιστωθεί η συνδρομή συμφέροντος του δανειστή για αυτοπρόσωπη εκπλήρωση, σε ένα πρώτο στάδιο τα μέρη οφείλουν να ανατρέξουν στην σύμβαση. Στην περίπτωση που η αυτοπρόσωπη εκτέλεση έχει συμφωνηθεί ρητά, δεν χωρεί αμφιβολία επ' αυτής. Εάν όμως δεν υπάρχει ρητή διατύπωση, θα πρέπει να προβούν σε ερμηνεία με την βοήθεια των διατάξεων 173 και 200 ΑΚ αναζητώντας την αληθινή βούληση χωρίς προσήλωση στις λέξεις, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη προκειμένου να αποκαλυφθεί το νόημα αυτής⁴⁹. Σημαντικό εργαλείο για την ερμηνεία της σύμβασης θα αποτελέσει το είδος της παροχής.

⁴⁵ Κουμάνης, όπ.ανωτ., άρθρα 317- 318, αρ. 2, σελ. 741.

⁴⁶ Σταθόπουλος, όπ.ανωτ., §17 αρ. 31, σελ. 1162· Βλ. ενδεικτικά και ΕΦΑΘ 206/1988, ΤΝΠ Νόμος.

⁴⁷ Σταθόπουλος, όπ.ανωτ., §17 αρ. 36, σελ. 1165· Παντελίδου, Γενικό Ενοχικό, §7, αρ. 3- 4, σελ. 116.

⁴⁸ Κουμάνης, όπ.ανωτ., άρθρα 317- 318, αρ. 3, σελ. 741.

⁴⁹ Μεντής σε Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρα 173-200, αρ. 2, σελ. 433.

71. Συγκεκριμένα, ο δανειστής έχει συμφέρον για αυτοπρόσωπη εκπλήρωση, όταν η παροχή συνδέεται στενά με το πρόσωπο του οφειλέτη, ήτοι είναι προσωποπαγής⁵⁰. Τέτοια στενή σύνδεση δύναται να υπάρχει είτε σε περίπτωση που η εκπλήρωση απαιτεί ενέργεια από τον ίδιο τον οφειλέτη, είτε όταν η ποιότητα της παροχής εξαρτάται από τις σωματικές, ψυχικές και πνευματικές του ιδιότητες⁵¹. Τέτοιου είδους παροχές συνιστούν επί παραδείγματι η παροχή νομικών ή ιατρικών υπηρεσιών, η διδασκαλία, η υποχρέωση προς παροχή εργασίας και η υποχρέωση διατροφής. Αντίστοιχα και η υποχρέωση προς παράλειψη μπορεί να τηρηθεί αυτοπροσώπως.

72. Ακόμη δε και όταν πρόκειται για πραγματική παροχή, ήτοι όταν αντικείμενο της σύμβασης είναι η παροχή πράγματος, ο δανειστής είναι δυνατόν να έχει συμφέρον για αυτοπρόσωπη εκπλήρωση εάν απέβλεπε στην πρωτοτυπία της παροχής⁵². Επί παραδείγματι, κατά την παροχή ενός ζωγραφικού πίνακα δεν χωρεί εκπλήρωση από τρίτο καθώς η πρωτοτυπία αλλά και οι καλλιτεχνικές ιδιότητες του ζωγράφου εν γένει συνθέτουν το συμφέρον του δανειστή για αυτοπρόσωπη εκπλήρωση. Αντιθέτως, επί χρηματικών χρεών δεν φαίνεται να υπάρχει συμφέρον για αυτοπρόσωπη εκπλήρωση.

73. Επιπλέον, ο Αστικός Κώδικας, όπως ήδη αναφέρθηκε, αναγνωρίζοντας ότι σε ορισμένες συμβάσεις προέχει το στοιχείο της εμπιστοσύνης του δανειστή προς το πρόσωπο του οφειλέτη για εκπλήρωση, ορίζει σε πολλαπλές διατάξεις την υποχρέωση του οφειλέτη να εκπληρώσει αυτοπροσώπως, αποκλείοντας έτσι την εφαρμογή της διάταξης 317 ΑΚ⁵³. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι οι εν λόγω διατάξεις αποτελούν διατάξεις ενδοτικού δικαίου συνεπώς μία αντίθετη συμφωνία των μερών υπερισχύει γεγονός που μας οδηγεί ξανά την ίδια αφετηρία, την σύμβαση.

74. Δεύτερος περιορισμός της κατά τα άλλα επιτρεπτής εκπλήρωσης από τρίτο αποτελεί η περίπτωση της *εναντίωσης του οφειλέτη* οπότε και δίνεται η δυνατότητα στον δανειστή για *άρνηση της παροχής* (318 ΑΚ). Σε περίπτωση λοιπόν που αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη δεν επιθυμούν την εκπλήρωση από τρίτο έχουν την ευχέρεια να τον αποτρέψουν από το να εισέλθει στον συμβατικό τους δεσμό.

75. Για την εφαρμογή ωστόσο της 318 ΑΚ θα πρέπει να συμφωνούν και ο δανειστής και ο οφειλέτης καθώς εάν ένας από τους δύο επιθυμεί την εκτέλεση από τον τρίτο εκείνη δύναται να πραγματοποιηθεί έγκυρα. Εάν μεν ο οφειλέτης δεν εναντιωθεί, ο δανειστής δεν δύναται να αρνηθεί την παροχή, με εξαίρεση την συνδρομή συμφέροντος για αυτοπρόσωπη εκπλήρωση που αναλύθηκε ανωτέρω⁵⁴. Από την άλλη, εάν ο δανειστής επιθυμεί την εκπλήρωση από τρίτο διότι αξιολογεί υψηλότερα την αντικειμενική εκπλήρωση της σύμβασης από την εκπλήρωση παρά του οφειλέτη, τυχόν εναντίωση του οφειλέτη δεν δύναται να τον εμποδίσει. Βεβαίως, εν όψει της

⁵⁰ Παπακωνσταντής, *όπ.ανωτ.*, αρ. 7, σελ. 895.

⁵¹ Γαζής, *όπ.ανωτ.*, σελ. 286.

⁵² Γαζής, *όπ.ανωτ.*, σελ. 286.

⁵³ Βλ. άρθρα 651 ΑΚ, 684 ΑΚ, 715 ΑΚ, 824 ΑΚ.

⁵⁴ Σημειώνεται ότι τυχόν άρνηση του δανειστή χωρίς να έχει συμφέρον για αυτοπρόσωπη εκπλήρωση, τον καθιστά υπερήμερο, βλ. και Παντελίδου, Γενικό Ενοχικό, §7, αρ. 5, σελ. 116.

εναντίωσης του οφειλέτη, είναι πιθανό ο δανειστής να αντιληφθεί το συμφέρον του για αυτοπρόσωπη εκπλήρωση και να αρνηθεί την παροχή.

76. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η εναντίωση του οφειλέτη είναι δυνατόν να γεννήσει σε βάρος του αξιώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού από τον τρίτο που εκπλήρωσε την παροχή⁵⁵. Ειδικότερα, επί συμβάσεων με αντικείμενο χρηματική παροχή, είναι πιθανό ο τρίτος να εκπληρώσει χρέος το οποίο κατά την στιγμή της εκπλήρωσης δεν υπήρχε, για παράδειγμα λόγω ακυρότητας. Ας μην λησμονούμε ότι ο τρίτος όχι μόνο δεν είναι μέρος της σύμβασης αλλά μπορεί να εκπληρώσει ακόμη και εν αγνοία του οφειλέτη. Σε μία τέτοια περίπτωση ο τρίτος αποκτά αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού και κατά του δανειστή αλλά και κατά του οφειλέτη ο οποίος κατέστη πλουσιότερος με την απόσβεση υποχρέωσής του, εάν βέβαια η μεταξύ τους σχέση ως αιτία του πλουτισμού είναι άκυρη ή ανύπαρκτη και εφόσον ο πλουτισμός αυτός δεν αποτελούσε επιθυμία του τρίτου.

77. Παρατηρείται συνεπώς και δυνατότητα εκπλήρωσης από τρίτο με πρωτοβουλία του ίδιου. Εντός των προϋποθέσεων των άρθρων 317 και 318 ΑΚ ο τρίτος μπορεί να εισβάλλει στον συμβατικό δεσμό μεταξύ οφειλέτη και δανειστή και να εκπληρώσει την παροχή. Αξίζει να σημειωθεί ωστόσο ότι, ομοίως με την ανάθεση από τον οφειλέτη, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η φύση της οφειλόμενης παροχής. Παροχές που είτε έχει συμφωνηθεί είτε έχει εκ του νόμου οριστεί ότι θα πρέπει να εκτελεστούν αυτοπροσώπως δεν μπορούν αφενός να ανατεθούν σε τρίτο (εκτός εάν λειτουργήσει ως βοηθός του οφειλέτη) και αφετέρου δεν μπορούν να εκπληρωθούν από τον τρίτο κατά το άρθρο 317 ΑΚ. Επομένως, σε περίπτωση αυτοπροσώπως εκτελεστέας παροχής οι δυνατότητες επέμβασης του τρίτου είναι περιορισμένες ανεξαρτήτως του εάν θα επιχειρήσει να εισέλθει με δική του πρωτοβουλία στον συμβατικό δεσμό μεταξύ δανειστή και οφειλέτη ή κατόπιν ανάθεσης.

78. Διαφορά ωστόσο εντοπίζεται στην θέση και στις δυνατότητες του δανειστή. Έχει ήδη καταστεί σαφές ότι η κρίση περί του επιτρεπόμενου ή μη χαρακτήρα της ανάθεσης βασίζεται στο είδος της παροχής (εκτελεστέα αυτοπροσώπως, κύρια ή παρεπόμενη υποχρέωση κλπ.) και η ανάθεση συνίσταται σε επιμέρους σύμβαση μεταξύ του οφειλέτη και του τρίτου. Ο δε δανειστής στερείται κάποιας δυνατότητας να αντιλέξει στην ανάθεση. Μόνο εκ των υστέρων, αφού δηλαδή εκπληρωθεί η παροχή και μάλιστα πλημμελώς διαθέτει ορισμένες αξιώσεις κατά του τρίτου και του οφειλέτη, όπως θα εκτεθούν κατωτέρω στην παρούσα. Διαφορετική ωστόσο είναι η θέση του δανειστή κατά τα άρθρα 317 και 318 ΑΚ καθώς η μη εναντίωση του αποτελεί προϋπόθεση για την έγκυρη εκτέλεση από τον τρίτο. Με άλλα λόγια, τυχόν εναντίωση του δανειστή εμποδίζει την εκπλήρωση πριν εκείνη συντελεστεί και «διασώζει» τον συμβατικό δεσμό από την εμπλοκή του τρίτου. Σημειώνεται λοιπόν αυξημένο πεδίο αντίδρασης του δανειστή σε περίπτωση εμπλοκής τρίτου, όχι μόνο κατόπιν της εκπλήρωσης αλλά και σε προηγούμενο στάδιο.

⁵⁵ Κουμάνης, όπ.ανωτ., άρθρα 317- 318, αρ. 8, σελ. 742· Τσολακίδης, Ευθύνη, σελ. 159.

6.4. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΣΗ

79. Έχοντας εξετάσει από τη σκοπιά του οφειλέτη την δυνατότητά του να αναθέσει σε τρίτο την εκπλήρωση της σύμβασης, αξίζει να εξεταστεί εξίσου και η θέση του τρίτου σε περίπτωση ανάθεσης. Ο τρίτος, ως έχει ήδη λεχθεί, είναι ένα πρόσωπο εκτός του κύριου συμβατικού δεσμού μεταξύ οφειλέτη και δανειστή. Ενδέχεται να έχει συμβληθεί, υπό διαφορετικό πλαίσιο, με τον οφειλέτη, ωστόσο δεν βρίσκεται σε συναλλακτικό δεσμό με τον δανειστή. Σε περίπτωση ανάθεσης λοιπόν από τον οφειλέτη, δεν δημιουργείται αυτόματα η υπό εξέταση τριγωνική συμβατική σχέση, παρά απαιτείται και αποδοχή από την πλευρά του τρίτου.

80. Η ανάθεση από τον οφειλέτη πριν την αποδοχή της από τον τρίτο αποτελεί πρόταση με την οποία εξωτερικεύεται η βούληση του οφειλέτη να συμβληθεί με τον τρίτο⁵⁶. Ο προτείνων (οφειλέτης) δεσμεύεται κατά το άρθρο 185 ΑΚ για όλο το διάστημα μέσα στο οποίο μπορεί να αποδεχθεί την πρόταση ο τρίτος, το οποίο ενδέχεται να προσδιορίζεται με μία ειδικότερη προθεσμία, υπό την έννοια ότι θα πρέπει να αναμείνει την απάντηση του τρίτου⁵⁷.

81. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αποδοχή της ανάθεσης από τον τρίτο εν προκειμένω, διαφέρει από την έννοια της συγκατάθεσης των άρθρων 236 επ. ΑΚ, η οποία περιλαμβάνει τόσο την έννοια της συναίνεσης όσο και της έγκρισης. Ειδικότερα, η αποδοχή της ανάθεσης δεν συνιστά όρο του ενεργού του κύριου συμβατικού δεσμού μεταξύ οφειλέτη και δανειστή, ο εν λόγω συμβατικός δεσμός θα κριθεί αυτοτελώς ανάλογα με τις εφαρμοστέες κατά περίπτωση διατάξεις ανεξαρτήτως της ανάθεσης σε τρίτο. Η μόνη ομοιότητα που μπορεί να παρατηρηθεί έγκειται στην θέση του τρίτου ο οποίος και σε αμφότερες τις περιπτώσεις πρέπει να είναι ένα ξένο πρόσωπο ως προς τον κύριο συμβατικό δεσμό⁵⁸.

82. Ο τρίτος θα πρέπει να σταθμίσει την σκοπούμενη παρά του οφειλέτη ανάθεση και να εξετάσει τον συμβατικό δεσμό στον οποίο πρόκειται να επέμβει καθώς βάσει των αρχών της ιδιωτικής αυτονομίας και της ελευθερίας των συμβάσεων είναι ελεύθερος να αποδεχθεί ή όχι την προτεινόμενη ανάθεση⁵⁹. Είναι πιθανό ο τρίτος να μην αποδεχτεί την ανάθεση και συνεπώς να μην μεταβληθεί η αρχική σχέση μεταξύ οφειλέτη και δανειστή.

83. Οι λόγοι που ενδέχεται να οδηγήσουν τον τρίτο σε απόρριψη της ανάθεσης μπορεί να ποικίλουν και ανάγονται στον πυρήνα της συμβατικής ελευθερίας. Επί παραδείγματι είναι πιθανό να μην επιθυμεί ο τρίτος να αναλάβει την εκτέλεση της συγκεκριμένης

⁵⁶ Αναφορικά με τις προϋποθέσεις έγκυρης πρότασης κατ' άρθρο 185 ΑΚ, βλ. *Καράσης*, σε Γεωργιάδη/ Σταθόπουλου Αστικός Κώδικας- Γενικές Αρχές (Τόμος Γ^Β) (2^η έκδ. 2016), άρθρο 185, αρ. 4 επ., σελ. 722 επ.

⁵⁷ *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχΑΔ, §32, αρ. 8 επ., σελ. 392· *Παντελίδου*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου (2^η έκδ. 2022) (εφεξής: «Γενικές Αρχές»), §7, αρ. 34 επ. σελ. 325- 326· *Λαδάς*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου ΙΙ (2009), §38, αρ. 13 επ., σελ. 282 επ.

⁵⁸ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 612/2006, ΤΝΠ Νόμος.

⁵⁹ *Γεωργιάδης*, ΓενΑρχΑΔ, §32, αρ. 23, σελ. 397· *Παντελίδου*, Γενικές Αρχές, §7, αρ. 63 επ. σελ. 331 επ.

παροχής λόγω της φύσης της ή λόγω της δυσκολίας που παρουσιάζει στην εκτέλεσή της. Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι ο τρίτος θα εισέλθει σε οποιονδήποτε συναλλακτικό δεσμό με τον οφειλέτη μόνον εφόσον το επιθυμεί και εφόσον διαπιστώσει ότι η συγκεκριμένη σύμβαση θα προασπίζει τα συμφέροντά του και ότι θα του προσφέρει κάποιο κέρδος.

84. Τις ως άνω σταθμίσεις είναι δυνατό να τις έχει πραγματοποιήσει ο τρίτος ακόμη και στην περίπτωση που συμβληθεί με τον οφειλέτη πριν ο τελευταίος συμβληθεί με τον δανειστή καθώς ο τρίτος αναλαμβάνει την σχετική υποχρέωση έναντι του οφειλέτη και ανεξαρτήτως του εκάστοτε δανειστή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση που τρίτος είναι υπάλληλος του οφειλέτη, όταν συμβάλλεται με τον οφειλέτη ο τρίτος δεν γνωρίζει εκ των προτέρων τον κάθε δανειστή και το περιεχόμενο της σύμβασης, παροχές της οποίας ενδέχεται να του ανατεθούν προς εκπλήρωση.

85. Από την άλλη πλευρά, εάν ο τρίτος αποδεχτεί την ανάθεση, δημιουργείται αυτόματα η υπό εξέταση τριγωνική συμβατική σχέση. Ο τρίτος επεμβαίνει έντονα στην κύρια σύμβαση μεταξύ δανειστή και οφειλέτη εκπληρώνοντας την ανατεθείσα παροχή. Αποδεχόμενος ο τρίτος την ανάθεση, αποδέχεται παράλληλα και την ευθύνη που εκείνη συνεπάγεται. Ιδίως επί περιπτώσεων πλημμελούς εκπλήρωσης, ο τρίτος ενδέχεται να βρεθεί στο επίκεντρο των αξιώσεων του δανειστή, αναλόγως δε και με το επίπεδο ευθύνης του οφειλέτη για τις ενέργειες του τρίτου.

6.5. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΣΕ ΤΡΙΤΟ

86. Ως έχει ήδη καταστεί σαφές, το υπό εξέταση συμβατικό τρίγωνο προκύπτει κατά βάση από την ανάθεση του οφειλέτη στον τρίτο της εκπλήρωσης μέρους ή του συνόλου της οφειλόμενης παροχής προς τον δανειστή με τον οποίο έχει προηγουμένως συμβληθεί. Εντούτοις, δεν θα μπορούσε να αποκλειστεί και η περίπτωση όπου υπεισέρχεται μεν ο τρίτος στον συμβατικό δεσμό μεταξύ δανειστή και οφειλέτη, ωστόσο, δεν το πράττει κατόπιν ανάθεσης εκ του οφειλέτη ή κατόπιν δικής του πρωτοβουλίας αλλά δυνάμει ειδικής διάταξης. Με τον τρόπο αυτό, οδηγείται μεν η σχέση του οφειλέτη και του δανειστή στο ίδιο αποτέλεσμα, ήτοι στην εμπλοκή ενός τρίτου μη συμβαλλόμενου με τον δανειστή, ο τρίτος όμως δεν έχει υπεισέλθει μέσω του οφειλέτη αλλά μέσω διάταξης νόμου η οποία για παράδειγμα επιβάλλει την εκπλήρωση κάποιας συγκεκριμένης παροχής από τρίτο πρόσωπο. Η εν λόγω διαφοροποίηση δεν είναι διόλου αμελητέα καθώς ενδέχεται να επιφέρει αλλαγές σε επιμέρους πτυχές της υπό εξέταση συμβατικής τριγωνικής σχέσης.

87. Αρχικώς, είναι προφανές ότι σε περίπτωση που η εμπλοκή του τρίτου υπαγορεύεται από διάταξη νόμου, η συζήτηση περί της ανάθεσης και τον απαγορευμένο ή επιτρεπόμενο χαρακτήρα αυτής καθίσταται άνευ αντικειμένου. Γίνεται λόγος για μία ανάθεση εκ του νόμου και συνεπώς η φύση της οφειλόμενης παροχής δεν μπορεί να κριθεί, εξ' ορισμού, ως εκτελεστέα αυτοπροσώπως. Επίσης, η συγκεκριμένη ανάθεση προηγείται και προϋπάρχει την όποιας σύμβασης μεταξύ του αρχικού οφειλέτη και του δανειστή και τα μέρη είναι πολύ πιθανό να την γνωρίζουν. Η ανάθεση θα αφορά μέρος της σύμβασης, μία ειδικότερη παροχή, και όχι το σύνολο αυτής διότι διαφορετικά θα

οδηγούμασταν στο παράδοξο αποτέλεσμα ο τρίτος να υπεισέρχεται εκ του νόμου σε μία σύμβαση αναλαμβάνοντας το σύνολο αυτής, τη στιγμή που τα μέρη, ο οφειλέτης και ο δανειστής, επέλεξαν, ως είχαν και τη σχετική ελευθερία, να συμβληθούν μεταξύ τους.

88. Ο τρίτος προς τον οποίο απευθύνεται η ανάθεση, δύναται να διαθέτει τα χαρακτηριστικά που αναπτύχθηκαν ανωτέρω και να έχει ήδη συμβληθεί με τον οφειλέτη. Δεν αποκλείεται ωστόσο και κατόπιν της σύναψης της σύμβασης μεταξύ του οφειλέτη και του δανειστή, ο οφειλέτης, γνωρίζοντας ότι θα πρέπει να εμπλακεί ένας τρίτος για την εκπλήρωση ορισμένης παροχής, να αναζητήσει τον κατάλληλο τρίτο και να συμβληθεί μαζί του.

89. Επιπροσθέτως, δεδομένου ότι ο οφειλέτης δεν είναι εκείνος που εκκινεί την ανάθεση και, εν γένει, δεν επιλέγει την χρησιμοποίηση ενός τρίτου προσώπου δεν μπορεί να ευθύνεται για απαγορευμένη ανάθεση. Η ευθύνη του οφειλέτη θα πρέπει, καταρχήν, να εκτείνεται πρώτον στην διασφάλιση της ύπαρξης του προσώπου του τρίτου και της εμπλοκής του και δεύτερον στην επιλογή του κατάλληλου, προς τούτο, τρίτου. Θα ευθύνεται δηλαδή ο οφειλέτης για την τήρηση της εκ του νόμου υποχρέωσης, ήτοι να «επιτρέψει» στον κατάλληλο τρίτο να εκπληρώσει την οφειλόμενη παροχή.

90. Τέλος, η θέση του δανειστή δεν θα παρουσιάσει ραγδαία διαφοροποίηση από αυτή που θα αναλυθεί κατωτέρω και αφορά την υπό εξέταση συμβατική τριγωνική σχέση. Ο δανειστής, ως μη συμβαλλόμενος του τρίτου θα δύναται να στραφεί κατά του οφειλέτη, αξίωση κατά του τρίτου θα μπορεί να θεμελιώσει μέσω της οδού της αδικοπρακτικής ευθύνης των άρθρων 914 επ. ΑΚ ενώ και οι λοιπές επισημάνσεις που γίνονται στο οικείο κεφάλαιο δύνανται να τύχουν εφαρμογής και στην προκειμένη περίπτωση.

91. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ανάθεσης σε τρίτο εκ του νόμου συναντά κανείς στην πώληση πράγματος με ψηφιακά στοιχεία⁶⁰. Ειδικότερα, κατά την σύναψη σύμβασης πώλησης πράγματος με ψηφιακά στοιχεία, ο πωλητής πωλεί και μεταβιβάζει στον αγοραστή κινητό πράγμα που ενσωματώνει ή διασυνδέεται με ψηφιακό περιεχόμενο ή ψηφιακή υπηρεσία κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η απουσία του ψηφιακού περιεχομένου ή της ψηφιακής υπηρεσίας να εμποδίζει την εκτέλεση των λειτουργιών του (513Α ΑΚ). Κατά τη σύμβαση αυτή, στην οποία τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις για την πώληση του Αστικού Κώδικα, αμφότερα τα μέρη αναλαμβάνουν ορισμένες υποχρεώσεις. Μία νέα υποχρέωση που εισήχθη στον Αστικό Κώδικα ειδικά για την πώληση πράγματος με ψηφιακά στοιχεία είναι εκείνη της υποχρέωσης παροχής ενημερώσεων.

92. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 538 ΑΚ: *«Ο πωλητής πράγματος με ψηφιακά στοιχεία υποχρεούται να διασφαλίσει ότι στον αγοραστή κοινοποιείται και παρέχεται, εκτός από τις ενημερώσεις ασφαλείας, και κάθε άλλη ενημέρωση που είναι απαραίτητη,*

⁶⁰ Σημειώνεται ότι η εν λόγω μορφή της σύμβασης πώλησης εισήχθη στον Αστικό Κώδικα δυνάμει του Ν. 4967/2022 τροποποιώντας το δίκαιο της πώλησης και αποτελεί ενσωμάτωση της Οδηγίας 2019/771/ΕΕ.

προκειμένου το πράγμα να ανταποκρίνεται στη σύμβαση...». Ο σκοπός της ως άνω ρύθμισης υπαγορεύεται από την ίδια την φύση του πράγματος με ψηφιακά στοιχεία το οποίο προκειμένου να είναι και να παραμείνει λειτουργικό και άρα, να ανταποκρίνεται στη σύμβαση, πρέπει να λαμβάνει τις απαραίτητες ενημερώσεις. Υπόχρεος ωστόσο για την παροχή ενημερώσεων δεν είναι αποκλειστικά τουλάχιστον ο πωλητής.

93. Ο πωλητής οφείλει να διασφαλίσει την παροχή ενημερώσεων κατά κανόνα όμως δεν είναι εκείνος ο οποίος στην πραγματικότητα θα παρέχει τις ενημερώσεις αλλά ένας τρίτος, ο οποίος συνήθως είναι ο πάροχος του ψηφιακού περιεχομένου. Για παράδειγμα, επί πώλησης ηλεκτρονικού υπολογιστή με ενσωματωμένο το λογισμικό, ο πωλητής βαρύνεται με την υποχρέωση παροχής ενημερώσεων την οποία ωστόσο θα παρέχει τελικά η ίδια η εταιρία του συγκεκριμένου λογισμικού (Microsoft, Apple κλπ.). Βεβαίως ο πωλητής θα έχει συμβληθεί ξεχωριστά με την εν λόγω εταιρία προκειμένου να παρέχονται οι απαιτούμενες ενημερώσεις. Ο τρίτος δηλαδή θα εκπληρώσει την υποχρέωση παροχής ενημερώσεων σε συμμόρφωση με την συμβατική του υποχρέωση έναντι του πωλητή- εμπόρου⁶¹ ωστόσο η εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής αποτελεί ταυτόχρονα και εκπλήρωση της υποχρέωσης του πωλητή προς τον αγοραστή.

94. Σε περίπτωση λοιπόν μη εκπλήρωσης της ως άνω υποχρέωσης προς παροχή ενημερώσεων, το πράγμα δεν ανταποκρίνεται στη σύμβαση (534 ΑΚ) και ο αγοραστής θα στραφεί κατά του πωλητή ασκώντας τα δικαιώματα του άρθρου 542 ΑΚ (αποκατάσταση ανταπόκρισης, μείωση τιμήματος, υπαναχώρηση, αποζημίωση) και όχι κατά του παρόχου του ψηφιακού περιεχομένου, παρόλο που εκείνος είναι, τελικά, το πρόσωπο που θα παρέχει ή όχι τις απαραίτητες ενημερώσεις.

95. Η μόνη περίπτωση να στραφεί ο αγοραστής κατά του τρίτου είναι εκείνη κατά την οποία συνάπτει απευθείας σύμβαση μαζί του, την λεγόμενη «συμφωνία παραχώρησης άδειας χρήσης με τρίτο μέρος» (End User License Agreement, EULA). Εάν στη συμφωνία αυτή περιλαμβάνεται και η υποχρέωση παροχής ενημερώσεων, τότε ο αγοραστής δύναται να στραφεί ευθέως κατά του αντισυμβαλλομένου του.

96. Παρατηρείται λοιπόν ότι η έννοια της ανάθεσης, εκτός από την έως τώρα αναλυθείσα μορφή, δύναται να λάβει και την μορφή της ανάθεσης με διάταξη νόμου. Εν προκειμένω, διαμορφώνονται μεν οι εκατέρωθεν σχέσεις κατά τον ίδιο τρόπο με το υπό εξέταση συμβατικό τρίγωνο, ωστόσο σημειώνεται διαφοροποίηση στην αιτία δημιουργίας αυτού. Το χαρακτηριστικό παράδειγμα της υποχρέωσης για παροχή ενημερώσεων του άρθρου 538 ΑΚ συμβάλλει την ορθότερη πρακτική κατανόηση του θεσμού. Ακόμη όμως και στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχουν ειδικές διατάξεις, όπως το 542 ΑΚ εν προκειμένω, οι γενικές διατάξεις κατά τον τρόπο που αναλύονται στην παρούσα τυγχάνουν εφαρμογής.

⁶¹ Καραμπατζός/Τίτσιας σε Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρο 538, αρ. 5, σελ.1253.

7. ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΣΗ

97. Κατόπιν της ανάθεσης του οφειλέτη στον τρίτο και της αποδοχής της ανάθεσης από πλευράς του, ο τρίτος καθίσταται πλέον μέρος του συμβατικού δεσμού του οφειλέτη με τον δανειστή. Όταν δε συντελεστεί η εκπλήρωση της παροχής από τον τρίτο είναι πιθανό να ανακύψουν πλείστα ζητήματα. Σε περίπτωση προσήκουσας εκπλήρωσης ο δανειστής, έχοντας συμφέρον προς τούτο, ενδέχεται να παραβλέψει το πρόσωπο από το οποίο προήλθε η εκπλήρωση ακόμη και επί αυτοπροσώπως εκτελεστέων παροχών. Η τυχόν αντίθεση του δανειστή επί προσήκουσας εκπλήρωσης από τον τρίτο δύναται να θεωρηθεί καταχρηστική. Ωστόσο, εάν ο τρίτος εκπληρώσει αλλά στην εκπλήρωση υπεισέλθει οποιαδήποτε πλημμέλεια, ο δανειστής δύναται να στραφεί τόσο κατά του αρχικού οφειλέτη όσο και κατά του τρίτου. Το μέτρο δε και η έκταση των αξιώσεων του δανειστή από τον οφειλέτη είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τα όρια της ευθύνης αυτού μετά την ανάθεση, τα οποία (όρια) διαφοροποιούνται σε περίπτωση επιτρεπόμενης ή απαγορευμένης, κατά τα ανωτέρω ανάθεσης.

7.1. ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΚΑΤΟΠΙΝ ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ

98. Σε περίπτωση εκπλήρωσης της οφειλόμενης παροχής από τον τρίτο κατόπιν επιτρεπόμενης κατά τα ανωτέρω ανάθεσης, τα όρια ευθύνης του οφειλέτη διακρίνονται με την βοήθεια της διάταξης 334 ΑΚ. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 334 ΑΚ: *«Ο οφειλέτης ευθύνεται για το πταίσμα των προσώπων που χρησιμοποιεί για να εκπληρώσει την παροχή, όπως για δικό του πταίσμα»* ενώ σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου: *«Η ευθύνη αυτή μπορεί εκ των προτέρων να περιοριστεί ή να αποκλειστεί, εκτός αν συντρέχει κάποια από τις περιπτώσεις του άρθρου 332»*.

99. Θεμελιώνεται λοιπόν η ευθύνη του οφειλέτη για τις πράξεις του τρίτου στον οποίο ανέθεσε την εκπλήρωση ορισμένων παροχών ή και της σύμβασης στο σύνολό της. Η εν λόγω ρύθμιση κρίνεται απολύτως αναγκαία καθώς διαφορετικά ο οφειλέτης αφενός μεν θα ανέθετε την εκπλήρωση της σύμβασης σε τρίτο χωρίς να ευθύνεται και αφετέρου θα αποκόμιζε τις ωφέλειες από την εκπλήρωση αυτής. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι με το άρθρο 334 ΑΚ ορίζονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες η συμπεριφορά του τρίτου καταλογίζεται στον οφειλέτη ενώ δεν προβλέπονται ειδικώς οι μορφές αθέτησης της υποχρέωσης καθώς και οι έννομες συνέπειες⁶². Αναφορικά με τις ειδικότερες μορφές αθέτησης θα τύχουν συμπληρωματικής εφαρμογής οι διατάξεις για την αδυναμία παροχής (335 ΑΚ επ.), την υπερημερία του οφειλέτη (340 επ. ΑΚ) και εν γένει η διδασκαλία για την πλημμελή εκπλήρωση.

100. Ευθύνεται λοιπόν ο οφειλέτης για το πταίσμα του τρίτου σαν να ήταν δικό του πταίσμα και με τον τρόπο αυτό επεκτείνεται το ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 300 εδ. α' ΑΚ καταλαμβάνοντας και τις περιπτώσεις που η αθέτηση της υποχρέωσης έχει συντελεστεί από τον τρίτο και όχι από τον ίδιο τον οφειλέτη. Πρόκειται για

⁶² Κουμάνης, όπ.ανωτ., άρθρο 334, αρ. 1- 2, σελ. 768- 769.

αντικειμενική ευθύνη του οφειλέτη ενώ στην περίπτωση που διαπιστωθεί υπαιτιότητα του οφειλέτη, είτε αναφορικά με την επιλογή του τρίτου είτε αναφορικά με την επίβλεψη αυτού, τότε τυγχάνουν εφαρμογής οι γενικές διατάξεις περί μη εκπλήρωσης⁶³.

101. Οι προϋποθέσεις προκειμένου να τύχει εφαρμογής η διάταξη 334 ΑΚ στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι οι εξής: α) η ύπαρξη προϋφιστάμενης ενοχικής σχέσης μεταξύ του ζημιωθέντος δανειστή και του οφειλέτη, β) η χρησιμοποίηση τρίτου, βοηθού ή υποκατάστατου, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, για την εκπλήρωση της εν λόγω υποχρέωσης και γ) το πταίσμα του τρίτου⁶⁴.

102. Αρχικώς, όπως έχει ήδη καταστεί προφανές, η υπό εξέταση τριγωνική συμβατική σχέση, δεν θα υφίσταντο εάν δεν υπήρχε προηγουμένως η αρχική σύμβαση μεταξύ του οφειλέτη και του δανειστή. Εν προκειμένω δηλαδή, η ευθύνη του οφειλέτη κρίνεται από την αθέτηση της οφειλόμενης προς τον δανειστή συμπεριφορά εξαιτίας της δράσης του τρίτου⁶⁵.

103. Κεντρικό ρόλο δε διαδραματίζει η χρησιμοποίηση του τρίτου. Σε συνέχεια των όσων έχουν λεχθεί ανωτέρω αναφορικά με την έννοια του τρίτου καθώς και του βοηθού εκπλήρωσης του άρθρου 334 ΑΚ θα πρέπει να παρατηρηθούν τα ακόλουθα. Υποστηρίζεται ότι σε περίπτωση επιτρεπόμενης ανάθεσης σε τρίτο η έννοια του βοηθού εκπλήρωσης του άρθρου 334 ΑΚ έχει γενική εφαρμογή και περιλαμβάνει τόσο την περίπτωση του βοηθού, κατά τα ανωτέρω, όπως και του υποκατάστατου ακόμα και την περίπτωση που απαγορεύεται η υποκατάσταση αλλά επιτρέπεται η χρησιμοποίηση βοηθών⁶⁶. Υπάρχουν ωστόσο δύο εξαιρέσεις στην κατά τα λοιπά γενική εφαρμογή της συγκεκριμένης παραδοχής οι οποίες ρυθμίζονται ειδικώς με διατάξεις και αφορούν σε σύμβαση εντολής και σε σύμβαση παρακαταθήκης.

104. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 716 παρ. 2 ΑΚ: «*Αν υποκατέστησε άλλον έχοντας το σχετικό δικαίωμα, ο εντολοδόχος ευθύνεται μόνο για πταίσμα ως προς την εκλογή του υποκατάστατου και ως προς τις οδηγίες που του έδωσε.*». Η διάταξη αυτή, η οποία τυγχάνει ευρείας εφαρμογής καθώς αφορά στη σύμβαση εντολής, αποτελεί εξαίρεση στον γενικό κανόνα περί ευθύνης του οφειλέτη όπως αυτός διαμορφώνεται από την διάταξη 334 ΑΚ. Σε περίπτωση συνεπώς επιτρεπόμενης ανάθεσης σε τρίτο εκπλήρωσης που πηγάζει από σύμβαση εντολής, ήτοι η σύμβαση μεταξύ του οφειλέτη και του δανειστή υπάγεται στις διατάξεις περί εντολής του Αστικού Κώδικα (713 επ. ΑΚ), τότε παρατηρείται μειωμένη ευθύνη του οφειλέτη αναφορικά με την εκπλήρωση από τον τρίτο. Ο οφειλέτης, εφαρμόζοντας αναλογικά την διάταξη 716 παρ. 2 ΑΚ, ευθύνεται μόνο για το πταίσμα ως προς την εκλογή του τρίτου και ως προς τις οδηγίες που του έδωσε. Το πταίσμα περί την εκλογή θα κριθεί κατά περίπτωση με βάση τη φύση της ανατεθείσας οφειλόμενης παροχής, τις ιδιότητες του προσώπου στο οποίο

⁶³ Γαζής, όπ.ανωτ., σελ. 296.

⁶⁴ Αναφορικά με τις προϋποθέσεις στοιχειοθέτησης ευθύνης κατ' άρθρο 334 ΑΚ, βλ. και Σταθόπουλος, όπ.ανωτ., §7 αρ. 27 επ., σελ. 436 επ.

⁶⁵ Κουμάνης, όπ.ανωτ., άρθρο 334, αρ. 16, σελ. 770.

⁶⁶ Γαζής, όπ.ανωτ., σελ. 296.

ανατέθηκε η παροχή και τις γενικότερες συνθήκες υπό τις οποίες έλαβε χώρα η υποκατάσταση⁶⁷. Σε περίπτωση, για παράδειγμα, που η εκπλήρωση της συγκεκριμένης παροχής απαιτεί κάποια ειδική τεχνογνωσία, η ανάθεση εκπλήρωσης σε τρίτο που αποδεδειγμένα δεν διαθέτει τις συγκεκριμένες γνώσεις, δύναται να στοιχειοθετήσει ευθύνη του οφειλέτη. Επίσης, ο οφειλέτης ευθύνεται και για τις οδηγίες τις οποίες παρείχε είτε αυτές ήταν εσφαλμένες είτε ελλιπείς⁶⁸. Θα πρέπει ωστόσο να καταφαθεί αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των εσφαλμένων ή ελλιπών οδηγιών και της αθέτησης του τρίτου.

105. Αντίστοιχα, κατά το άρθρο 825 παρ. 1 ΑΚ: «*Ο θεματοφύλακας που κατέθεσε το πράγμα σε τρίτον ευθύνεται, αν το έκανε χωρίς δικαίωμα, για κάθε πταίσμα του τρίτου, αν έκανε την κατάθεση έχοντας το σχετικό δικαίωμα, ευθύνεται για πταίσμα ως προς την εκλογή του τρίτου.*». Σημειώνεται και στην περίπτωση αυτή ευθύνη του οφειλέτη αναφορικά με την επιλογή του τρίτου, εάν είχε το δικαίωμα της υποκατάστασης. Συνεπώς, ο οφειλέτης θα ευθύνεται μόνο επί επιλογής τρίτου ακατάλληλου, αναξιόχρεου, ανίκανου προς την ανατεθείσα υποχρέωση και μόνο εφόσον η ζημία του δανειστή (παρακαταθέτη εν προκειμένω) συνδέεται αιτιωδώς με την εκλογή αυτή⁶⁹.

106. Αμφότερες οι εξαιρέσεις αυτές εισάγουν υποκειμενική ευθύνη του οφειλέτη σε αντίθεση με την αντικειμενική ευθύνη του άρθρου 334 ΑΚ. Ανακύπτει συνεπώς ο προβληματισμός κατά πόσο οι διατάξεις αυτές δύναται να θέσουν εκποδών τον κανόνα της 334 ΑΚ και να τύχουν γενικής εφαρμογής.

107. Αρχικά, είναι σαφές ότι στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής των διατάξεων υπάγονται οι υποκατάστατοι την στιγμή που η έννοια του τρίτου της παρούσας δεν περιορίζεται μόνο στην έννοια του υποκατάστατου. Μάλιστα, η μειωμένη ευθύνη του οφειλέτη θεμελιώνεται μόνο στην περίπτωση που προβεί στην υποκατάσταση έχοντας σχετικό δικαίωμα. Σε περίπτωση λοιπόν που ο οφειλέτης είτε είναι εντολοδόχος είτε θεματοφύλακας, χρησιμοποιήσει βοηθούς προς εκπλήρωση της παροχής, οι οποίοι επίσης θεωρούνται τρίτοι κατά την παρούσα, θα ευθύνεται κατά τα ήδη λεχθέντα σύμφωνα με το άρθρο 334 ΑΚ. Συνεπώς, ήδη εξετάζοντας το υποκειμενικό πεδίο των διατάξεων, το οποίο είναι περιορισμένο σε σύγκριση με τον υπό ανάλυση τρίτο, δεν προκύπτει η δυνατότητα γενικής εφαρμογής αυτών⁷⁰. Ιδιαίτερα δε μία γενική εφαρμογή των διατάξεων περί ευθύνης 716 παρ. 2 και 825 παρ. 1 ΑΚ έναντι της διάταξης 334 ΑΚ στην οποία η έννοια του βοηθού, ως αναφέρεται, ομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με την έννοια του τρίτου, θα κρινόταν αντιφατική. Εντούτοις, δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι οι συγκεκριμένες διατάξεις είναι διατάξεις ενδοτικού δικαίου εκ των οποίων τυχόν απόκλιση είναι επιτρεπτή εφόσον συμφωνηθεί⁷¹.

⁶⁷ Τουντόπουλος σε Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρο 716, αρ. 4, σελ. 1610.

⁶⁸ Τουντόπουλος, όπ.ανωτ., αρ.4, σελ. 1610.

⁶⁹ Μιχαηλίδου σε Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρο 825, αρ. 1, σελ. 1877- 1878.

⁷⁰ Βλ. ωστόσο Κεφάλαιο 8.1: «*ΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΟΥ*» για την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων της εντολής και στη σύμβαση έργου.

⁷¹ Γαζής, όπ.ανωτ., σελ. 297.

108. Ακόμη ένα ζήτημα βέβαια αποτελεί η κρίση περί των γεγονότων για τα οποία ευθύνεται αναλογικά ο οφειλέτης σε περίπτωση υποκατάστασης. Όπως κατέστη σαφές, από το γράμμα των διατάξεων προκύπτει η ευθύνη περί την εκλογή ενώ στην περίπτωση του 716 παρ. 2 ΑΚ ο εντολοδόχος ευθύνεται και για την παροχή οδηγιών. Συνάγεται δε ότι ο εντολοδόχος δεν ευθύνεται για τυχόν πταίσμα του αναφορικά με την παρακολούθηση και ο θεματοφύλακας για τυχόν πταίσμα τόσο σχετικά με την παροχή οδηγιών όσο και με την παρακολούθηση⁷². Ωστόσο, ο οφειλέτης προβαίνοντας σε οποιαδήποτε ανάθεση αναλαμβάνει κάποιες υποχρεώσεις στις οποίες είναι πιθανό να περιλαμβάνονται σωρευτικά η επιλογή του τρίτου, η παροχή οδηγιών και η παρακολούθηση αυτού. Σε περίπτωση αθέτησης κάποιας εκ των ανωτέρω υποχρεώσεων θα πρέπει να ευθύνεται⁷³. Μεταφέροντας τον συλλογισμό αυτό στα πλαίσια της υπό εξέταση τριγωνικής συμβατικής σχέσης, καθίσταται σαφής η ανάγκη εφαρμογής της γενικής διάταξης περί ευθύνης του άρθρου 334 ΑΚ. Η αναγωγή των εξαιρετικών περιπτώσεων των άρθρων 716 παρ. 2 και 825 παρ. 1 ΑΚ σε διατάξεις γενικής εφαρμογής φαίνεται αδύνατη αφενός διότι από τον συνδυασμό τους δεν προκύπτει ένας συγκεκριμένος και αδιαμφισβήτητος κανόνας περί των γεγονότων για τα οποία θα ευθύνεται ο οφειλέτης και αφετέρου διότι με τον τρόπο αυτό παραμερίζονται οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνει ο οφειλέτης όταν επιλέγει να προβεί σε ανάθεση της εκπλήρωσης σε κάποιον τρίτο⁷⁴.

109. Τέλος, προκειμένου να καταφαιεί η ευθύνη του οφειλέτη από τη χρησιμοποίηση του τρίτου κατά το άρθρο 334 ΑΚ, θα πρέπει η πράξη του τρίτου να συνιστά αθέτηση της ενοχικής υποχρέωσης προς τον δανειστή⁷⁵. Η αθέτηση αυτή μπορεί να συνίσταται σε αδυναμία παροχής, υπερημερία ή πλημμελή εκπλήρωση. Θα πρέπει ωστόσο ο βοηθός να ενήργησε με υπαιτιότητα και η πράξη του να βρίσκεται σε κάποια «εσωτερική» σχέση με την εκπλήρωση της παροχής, να μπορεί δηλαδή να ενταχθεί στην εκπλήρωση της παροχής σύμφωνα με την φύση, το είδος και τον σκοπό της⁷⁶.

110. Συμπερασματικά, σε περίπτωση επιτρεπόμενης ανάθεσης σε τρίτο, τα όρια της ευθύνης του οφειλέτη καθορίζονται από την πλήρωση ή όχι των προϋποθέσεων του άρθρου 334 ΑΚ. Στην εξαιρετική περίπτωση που τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις περί εντολής ή περί παρακαταθήκης, προβλέπεται περιορισμός στην ευθύνη του οφειλέτη κατά τα ρυθμιζόμενα στα άρθρα 716 παρ. 2 και 825 παρ. 1 ΑΚ. Τα εν λόγω άρθρα ωστόσο δύνανται να εφαρμοστούν μόνο επί των συγκεκριμένων περιπτώσεων και δεν θα πρέπει να αναχθούν σε μία γενική αρχή περί της ευθύνης του οφειλέτη επί επιτρεπόμενης ανάθεσης.

⁷² Γαζής, όπ.ανωτ., σελ. 298.

⁷³ Γαζής, όπ.ανωτ., σελ. 298.

⁷⁴ Διαφορετική είναι η περίπτωση της δυνατότητας του δανειστή για θεμελίωση αξιώσεων ευθέως κατά του τρίτου, όπου, όπως αναλύεται, προκύπτει η ευχέρεια αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων 716 παρ. 3 και 825 παρ. 2 ΑΚ, η οποία ωστόσο δικαιολογείται από τις επιταγές της συμβατικής δικαιοσύνης και του γενικότερου πνεύματος του νόμου (βλ. αναλυτικά Κεφάλαιο 8.2: «*Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ ΕΠΙ ΜΗ ΠΡΟΣΗΚΟΥΣΑΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ – Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ*»).

⁷⁵ Σταματάκη σε Λεοντή, Ερμηνεία Αστικού Κώδικα (2020), άρθρο 334, αρ. 4, σελ. 923.

⁷⁶ ΑΠ 763/2014, ΤΝΠ Νόμος, ΑΠ 1359/2013, ΕΕμπΔ 2014, σελ. 158.

7.2. ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΚΑΤΟΠΙΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ

111. Σε περίπτωση απαγορευμένης, κατά τα ανωτέρω, ανάθεσης εκπλήρωσης της σύμβασης από τον οφειλέτη σε τρίτο δεν συναντάται ειδική διάταξη στον Αστικό Κώδικα η οποία να οριοθετεί την ευθύνη του οφειλέτη. Αντιθέτως, το ζήτημα της απαγορευμένης ανάθεσης σε τρίτο, υπό την ειδικότερη έκφραση της απαγόρευσης της χρησιμοποίησης υποκατάστατου ορίζεται ειδικώς μόνο στο πλαίσιο των διατάξεων 716 παρ. 1 ΑΚ και 825 παρ. 1 ΑΚ.

112. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 716 παρ. 1 ΑΚ, ο εντολοδόχος που χρησιμοποίησε υποκατάστατο χωρίς να έχει το σχετικό δικαίωμα, ευθύνεται για τυχόν πταίσμα του σαν να ήταν δικό του. Εκτός δηλαδή της ευθύνης του άρθρου 714 ΑΚ (ευθύνη για κάθε πταίσμα) ο εντολοδόχος ευθύνεται επιπλέον και για κάθε πταίσμα του υποκατάστατου. Κατά τον ίδιο τρόπο, και ο θεματοφύλακας που παρέδωσε το πράγμα σε τρίτο άνευ δικαιώματος, ευθύνεται για κάθε πταίσμα του τρίτου επιπροσθέτως με την ευθύνη που έχει ήδη αναλάβει εκ της συμβάσεως κατά το άρθρο 823 ΑΚ («Ο θεματοφύλακας οφείλει να καταβάλει την επιμέλεια που καταβάλει στις δικές του υποθέσεις. Αν όμως οφείλεται αμοιβή για τη φύλαξη, ευθύνεται για κάθε πταίσμα»). Η παράδοση του πράγματος σε τρίτο συνιστά υποκατάσταση, κατά τα ανωτέρω, καθώς ο τρίτος αναλαμβάνει την εκπλήρωση της κύριας υποχρέωσης της σύμβασης παρακαταθήκης. Συνεπώς, τόσο ο εντολοδόχος όσο και ο θεματοφύλακας σε περίπτωση που προβούν σε υποκατάσταση, παραβιάζοντας την υποχρέωση αυτοπρόσωπης εκπλήρωσης, ευθύνονται για κάθε πταίσμα του υποκατάστατου.

113. Θα πρέπει ωστόσο να εξεταστεί εάν οι ως άνω διατάξεις μπορούν να τύχουν γενικής εφαρμογής και να αποτελέσουν κανόνα και για την ευθύνη του οφειλέτη επί απαγορευμένης ανάθεσης σε τρίτο ή εάν ενδεχομένως μπορούν να εφαρμοστούν και λοιπές γενικές διατάξεις.

114. Παρά την έλλειψη ειδικής διάταξης, όπως συμβαίνει με το άρθρο 334 ΑΚ περί της ευθύνης του οφειλέτη σε περίπτωση επιτρεπόμενης ανάθεσης, οι γενικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα μπορούν να τύχουν εφαρμογής. Ειδικότερα, όπως είναι ήδη σαφές, σε περίπτωση υπαίτιας πράξης από πλευράς του οφειλέτη εκείνος θα ευθύνεται για την συνακόλουθη αθέτηση στην εκπλήρωση είτε πρόκειται για αδυναμία είτε για υπερημερία είτε για πλημμελή εκπλήρωση. Αναθέτοντας λοιπόν ο οφειλέτης την εκπλήρωση σε τρίτο ενώ γνωρίζει ότι υποχρεούται σε αυτοπρόσωπη εκπλήρωση, θα ευθύνεται για την οποιαδήποτε αθέτηση η οποία θα λάβει χώρα συνδεδεμένη αιτιωδώς με την ανάθεση αυτή. Η ευθύνη αυτή του οφειλέτη είναι ανεξάρτητη από οποιοδήποτε πταίσμα του τρίτου⁷⁷, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο οφειλέτης είναι εκείνος που φέρει το βάρος αποδείξεως της έλλειψης της υπαιτιότητάς του. Σημαντικό ρόλο στα ανωτέρω διαδραματίζει η ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της ανάθεσης σε τρίτο και της μη προσήκουσας με οποιονδήποτε τρόπο εκπλήρωσης. Συνεπώς, ο οφειλέτης

⁷⁷ Γαζής, όπ.ανωτ., σελ. 293.

δεν ευθύνεται εάν η μη εκπλήρωση βασίστηκε σε λόγο εκτός των ανωτέρω, σε ένα τυχαίο γεγονός για παράδειγμα, ενώ η εξαιρετική περίπτωση της επέκτασης της ευθύνης του οφειλέτη κατ' άρθρο 344 εδ. 2 ΑΚ δεν μπορεί να τύχει γενικής εφαρμογής.

115. Ομοίως δε με την ανωτέρω ανάλυση επί του άρθρου 334 ΑΚ, και η παρούσα προσέγγιση αναφορικά με την ευθύνη του οφειλέτη κατόπιν απαγορευμένης ανάθεσης εφαρμόζεται επί χρησιμοποίησης είτε βοηθού είτε υποκατάστατου⁷⁸.

116. Επιπλέον, οι ειδικές ρυθμίσεις των διατάξεων 716 παρ. 1 ΑΚ και 825 παρ. 1 ΑΚ δεν μπορούν να αποτελέσουν κατ' αναλογία γενική αρχή εφαρμοζόμενη σε όλες τις περιπτώσεις απαγορευμένης ανάθεσης από τον τρίτο. Όπως αναλύθηκε και στο πλαίσιο της ευθύνης του οφειλέτη κατόπιν επιτρεπόμενης ανάθεσης, ομοίως και εν προκειμένω, το περιορισμένο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής των διατάξεων σε συνδυασμό με την ασάφεια αναφορικά με τα γεγονότα για τα οποία τελικά ευθύνεται ο οφειλέτης, συνηγορούν στον χαρακτηρισμό των διατάξεων 716 παρ. 1 ΑΚ και 825 παρ. 1 ΑΚ ως εξαιρετικών χωρίς δυνατότητα γενικής εφαρμογής.

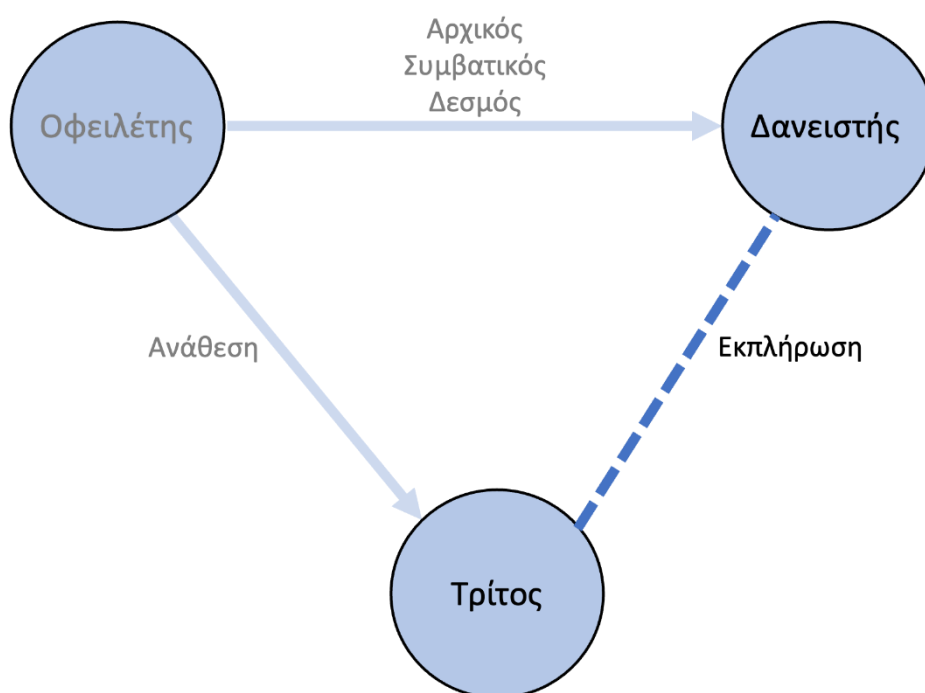
117. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα όρια της ευθύνης του οφειλέτη κατόπιν απαγορευμένης ανάθεσης είναι ευρύτερα σε σύγκριση με την επιτρεπόμενη ανάθεση. Παρά το γεγονός ότι επί επιτρεπόμενης ανάθεσης η ευθύνη είναι αντικειμενική, ο οφειλέτης δύναται να απαλλαγθεί εάν αποδείξει την έλλειψη υπαιτιότητάς του. Αντιθέτως, επί απαγορευμένης ανάθεσης θα πρέπει να γίνει δεκτό, σύμφωνα με τα ανωτέρω, ότι επιτείνεται η ευθύνη του. Ο δε δανειστής, διαπιστώνοντας την απαγορευμένη ανάθεση, θα μπορούσε να αποκρούσει την παροχή χωρίς να καταστεί υπερήμερος κατά το άρθρο 349 ΑΚ. Ωστόσο, σε περίπτωση που η οφειλόμενη παροχή εκπληρωθεί προσηκόντως από τον τρίτο, τυχόν απόκρουση από τον δανειστή ενδέχεται να κριθεί καταχρηστική.

118. Συμπερασματικά, η ευθύνη του οφειλέτη σε περίπτωση απαγορευμένης ανάθεσης σε τρίτο θα κριθεί κατά τις γενικές διατάξεις οι οποίες ορίζουν ευθύνη του οφειλέτη για κάθε υπαίτια πράξη. Συνεπώς, εάν ο οφειλέτης γνώριζε την υποχρέωση αυτοπρόσωπης εκπλήρωσης και παρόλα αυτά ανέθεσε την εκπλήρωση της σύμβασης ή μέρος αυτής σε τρίτο, τότε θα ευθύνεται για κάθε είδους αθέτηση. Η ευθύνη αυτή είναι ευρύτερη, ως άλλωστε είναι λογικό, από την ευθύνη του οφειλέτη κατόπιν επιτρεπόμενης ανάθεσης καθώς στην περίπτωση αυτή ο οφειλέτης ενεργεί κατ' ενάσκηση του εν λόγω δικαιώματός του, όποτε δέον να ευθύνεται υπό προϋποθέσεις για τις ενέργειες του τρίτου. Τέλος, οι εξαιρετικές διατάξεις των άρθρων 716 παρ. 1 ΑΚ και 825 παρ. 1 ΑΚ εάν και ορίζουν επακριβώς την εν λόγω προβληματική είναι περιορισμένης εφαρμογής και δεν δύνανται να αναχθούν σε γενική αρχή.

⁷⁸ Γαζής, όπ.ανωτ., σελ. 294.

8. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ

119. Έχοντας αναλύσει τις διαμορφούμενες σχέσεις μεταξύ οφειλέτη και τρίτου, κρίνεται σημαντική η εξέταση της θέσης του δανειστή κατόπιν της ανάθεσης και της εκπλήρωσης από τον τρίτο. Είναι ήδη σαφές ότι ο δανειστής έχει συμβληθεί με τον οφειλέτη και όχι με τον τρίτο και συνεπώς αποβλέπει στην εκπλήρωση της σύμβασης από τον οφειλέτη. Έρχεται ωστόσο αντιμέτωπος με μία διαφορετική κατάσταση καθώς, κατόπιν της ανάθεσης, συναναστρέφεται με τον τρίτο ο οποίος και αξιώνει να εκπληρώσει την παροχή. Ακόμη και τότε, ο δανειστής δεν συμβάλλεται με τον τρίτο ευθέως, γίνεται απλώς αποδέκτης της παρ' αυτού εκπλήρωσης της σύμβασης. Αξίζει λοιπόν να διερευνηθεί ποια η θέση του δανειστή έναντι στην ανάθεση και ποια τα δικαιώματα που διαθέτει σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης του οφειλέτη για προσήκουσα εκπλήρωση προερχόμενη όμως από το πρόσωπο του τρίτου. Σκιαγραφώντας δε τα δικαιώματα του δανειστή οριοθετείται παράλληλα και η ευθύνη του τρίτου, ο οποίος είναι πιθανό να βρεθεί αντιμέτωπος με αξιώσεις του δανειστή ιδίως εάν η παροχή δεν εκπληρωθεί προσηκόντως.

8.1. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ ΕΠΙ ΠΡΟΣΗΚΟΥΣΑΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ

120. Σε περίπτωση επιτρεπόμενης ανάθεσης σε τρίτο, ο δανειστής γνωρίζει ή τουλάχιστον οφείλει να γνωρίζει, την πιθανότητα εκπλήρωσης της σύμβασης από κάποιον τρίτο. Μάλιστα, την πιθανότητα αυτή ενδέχεται να έχει συνυπολογίσει και αξιολογήσει σε χρόνο προγενέστερο της κατάρτισης της σύμβασης με τον οφειλέτη.

121. Επίσης, ανεξαρτήτως επιτρεπόμενης ή απαγορευμένης ανάθεσης, ο δανειστής σε περίπτωση πραγματικής και προσήκουσας εκπλήρωσης, θα πρέπει να αποδεχθεί την παροχή ώστε να μην καταστεί υπερήμερος, σύμφωνα με το άρθρο 349 ΑΚ. Ειδικότερα, η προσφορά της παροχής πρέπει να είναι πραγματική, ήτοι να μην περιορίζεται σε ρηματική δήλωση του τρίτου ότι πρόκειται να εκπληρώσει, αλλά να προσφέρει την παροχή με τέτοιο τρόπο ώστε να απομένει μόνο η παραλαβή ή αποδοχή, ανάλογα με το είδος της παροχής, από τον δανειστή⁷⁹. Αντίστοιχα, η παροχή προσφέρεται προσηκόντως όταν λάβει χώρα η προσφορά της οφειλόμενης παροχής στον κατάλληλο τόπο, χρόνο, ποιότητα και ποσότητα⁸⁰. Επί αμφισβητούμενων περιπτώσεων, η προσήκουσα ή μη προσφορά θα πρέπει να κριθεί με βάση την αρχή της καλόπιστης εκπλήρωσης των ενοχών και τα συναλλακτικά ήθη⁸¹. Τέλος, σε περίπτωση προσφοράς παροχής η οποία παρουσιάζει μία επουσιώδη απόκλιση από την οφειλόμενη, τυχόν άρνηση του δανειστή μπορεί να κριθεί αντίθετη στην καλή πίστη⁸² ωστόσο θα πρέπει η απόκλιση να είναι πράγματι επουσιώδης, εάν για παράδειγμα υπάρχει μεγάλη απόκλιση ως προς την ποσότητα, ο δανειστής δεν υποχρεούται να δεχθεί μερική εκπλήρωση της παροχής και η άρνησή του δεν θα έχει ως αποτέλεσμα να καταστεί υπερήμερος⁸³.

122. Τα ως άνω κριτήρια εφαρμόζονται και επί αυτοπροσώπως εκτελεστέων παροχών όπου εκεί τυχόν ανάθεση θεωρείται απαγορευμένη. Θα πρέπει να επισημανθεί δε ότι, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, οι αυτοπροσώπως εκτελεστέες παροχές δεν πηγάζουν μόνο εκ του νόμου αλλά μπορούν να είναι αποτέλεσμα και της συμφωνίας των μερών. Οποιαδήποτε προσφορά παροχής από τον τρίτο θα κρίνεται κατά τον ίδιο τρόπο. Συγκεκριμένα, εάν η προσφορά της παροχής είναι πραγματική και προσήκουσα, τότε ο δανειστής οφείλει να την αποδεχθεί προκειμένου να μην καταστεί υπερήμερος. Βέβαια, η δυνατότητα πραγματικής και προσήκουσας εκπλήρωσης μίας αυτοπροσώπως εκτελεστέας παροχής από τον τρίτο, αποτελεί ένδειξη που αντιβαίνει στον χαρακτηρισμό της ως εκ φύσεως αυτοπροσώπως εκτελεστέα. Ωστόσο, είναι πολύ πιθανό η μη αυτοπρόσωπη εκτέλεση να επηρεάσει την προσήκουσα εκπλήρωση και ιδίως την ποιότητα αυτής, οπότε και ο δανειστής δεν θα καταστεί υπερήμερος σε περίπτωση που αρνηθεί την παροχή.

123. Συνεπώς, εάν ο τρίτος, ανεξαρτήτως του πως κατέστη μέρος του συγκεκριμένου συμβατικού δεσμού, προσφέρει στον δανειστή την οφειλόμενη παροχή πραγματικά και κατά προσήκοντα τρόπο, ο δανειστής οφείλει να την αποδεχτεί. Αντίθετη στάση του αφενός θα τον καταστήσει υπερήμερο κατά το άρθρο 349 ΑΚ και αφετέρου θα αντίκειται στην καλή πίστη.

⁷⁹ Σταθόπουλος, *όπ.ανωτ.*, §20, αρ. 9 επ., σελ. 1356 επ.· ΑΠ 2013/2022, ΤΝΠ Νόμος· ΑΠ 646/2020, ΤΝΠ Νόμος· ΕΦΛΑΡ 20/2013, ΤΝΠ Νόμος· ΕΦΑΘ 6664/2002, ΕλλΔνη 2004, σελ. 560.

⁸⁰ ΑΠ 646/2020, ΤΝΠ Νόμος· ΑΠ 214/2013, ΧρΙΔ 2013, σελ. 507· ΑΠ 105/2009, ΝοΒ 2009, σελ. 1170.

⁸¹ Τσολακίδης σε Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ (Τόμος Ι) (2η έκδ. 2023), άρθρο 349, αρ. 9, σελ. 820.

⁸² Σταθόπουλος, *όπ.ανωτ.*, §20 αρ. 1, σελ. 1351· ΑΠ 648/1996, ΕλλΔνη 1998, σελ. 1567· ΑΠ 660/1991, ΕΕΝ 1992, σελ. 370.

⁸³ ΑΠ 646/2020, ΤΝΠ Νόμος· ΑΠ 1665/2014, ΤΝΠ Νόμος· ΑΠ 314/2013, Αρμ 2014, σελ. 80.

8.2. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ ΕΠΙ ΜΗ ΠΡΟΣΗΚΟΥΣΑΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ – Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ

124. Έχει ήδη καταστεί σαφές, ότι ο δανειστής δεν συμβάλλεται ευθέως με τον τρίτο, ωστόσο καλείται να αντιμετωπίσει την πραγματική κατάσταση κατά την οποία έχει ανατεθεί από τον οφειλέτη στον τρίτο η εκπλήρωση της σύμβασης ή μέρους αυτής, και εκείνος εκπληρώνει την ανατεθείσα παροχή. Χωρίς την παρεμβολή της ανάθεσης, εάν δηλαδή ο οφειλέτης είχε εκπληρώσει αυτοπροσώπως, τυχόν μη προσήκουσα εκπλήρωση θα γεννούσε αξιώσεις από την πλευρά του δανειστή πηγάζουσες εκ συμβάσεως. Ωστόσο, ακόμη και σε περίπτωση μη προσήκουσας εκπλήρωσης από τον τρίτο, θα πρέπει ο δανειστής να διαθέτει πρόσφορη νομική οδό προκειμένου να στρέψει τις αξιώσεις του. Εφόσον δε ο δανειστής έρχεται πλέον «αντιμέτωπος» με δύο πρόσωπα, τον οφειλέτη και τον τρίτο, θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητά του να στραφεί έναντι καθένα εξ'αυτών. Η έλλειψη ενιαίας νομοθετικής ρύθμισης του θεσμού, οδηγεί στη διάσπαση των αξιώσεων του δανειστή ανάλογα με το εάν ο τρίτος πρόκειται για υποκατάστατο ή για βοηθό. Εντούτοις, η υποστηριζόμενη στην παρούσα έννοια του τρίτου περιλαμβάνει, ως ευρύτερη, τόσο την έννοια του υποκατάστατου όσο και την έννοια του βοηθού. Θα πρέπει λοιπόν για την πληρέστερη καταγραφή των δυνατοτήτων του δανειστή να γίνει αναφορά και στις δύο περιπτώσεις καθώς και μία προσπάθεια εξαγωγής ενιαίου συμπεράσματος εξ αυτών.

125. Σε περίπτωση επιτρεπόμενης χρησιμοποίησης τρίτου, και μάλιστα υποκατάστατου, υπό την έννοια που αναλύθηκε ανωτέρω, δέον είναι ο δανειστής να στραφεί κατά του οφειλέτη για την εκ μέρους του τρίτου μη προσήκουσα εκπλήρωση. Η προσέγγιση αυτή δικαιολογείται καθώς ήδη κατά την κατάρτιση της αρχικής σύμβασης δανειστής και οφειλέτης είτε είχαν προβλέψει το ενδεχόμενο επέμβασης κάποιου τρίτου είτε, τουλάχιστον, δεν το είχαν αποκλείσει ρητά. Εύλογο είναι λοιπόν να αναμένει κανείς ο δανειστής να στραφεί κατά του αντισυμβαλλομένου του οφειλέτη για τυχόν αξιώσεις. Βεβαίως, τα όρια την ευθύνης του οφειλέτη σε τέτοιου είδους περιπτώσεις, αναλύθηκαν ανωτέρω.

126. Εντούτοις, εάν ο δανειστής επιθυμεί να στραφεί και κατά του τρίτου, με τον οποίο δεν βρίσκεται σε συμβατική σχέση θα μπορούσε, εκ πρώτης όψεως, να το πράξει μέσω των διατάξεων για τις αδικοπραξίες (914 επ. ΑΚ). Είναι σύνηθες άλλωστε στην πράξη το ίδιο πραγματικό γεγονός να πληροί τις προϋποθέσεις τόσο της αδικοπραξίας όσο και της αθέτησης συμβατικής υποχρέωσης⁸⁴. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί σε περίπτωση που τα όρια της ευθύνης του οφειλέτη δεν επιτρέπουν την πλήρη αποκατάστασή του.

127. Στα ως άνω θα πρέπει ωστόσο να γίνουν ορισμένες επισημάνσεις. Η συμπεριφορά του τρίτου κατά την εκπλήρωση η οποία αποτελεί κατά τον δανειστή αθέτηση των συμβατικών υποχρεώσεων, μπορεί να αποτελεί το ίδιο πραγματικό γεγονός ωστόσο γεννά αξιώσεις κατά δύο διαφορετικών προσώπων. Ο δανειστής θα στραφεί κατά του

⁸⁴ Γεωργιάδης, Ειδικό Ενοχικό, §45, αρ. 13, σελ. 636.

οφειλέτη ο οποίος θα ευθύνεται σε περίπτωση πλήρωσης των προϋποθέσεων του άρθρου 334 ΑΚ και για τις ενέργειες του τρίτου, ενώ κατά του τρίτου θα στραφεί αυτοτελώς μέσω των διατάξεων περί αδικοπραξίας (914 επ. ΑΚ) αξιώνοντας την αποκατάσταση της ζημίας που ο ίδιος προκάλεσε.

128. Ακόμη μία επισήμανση αφορά και στις προϋποθέσεις στοιχειοθέτησης των εκατέρωθεν αξιώσεων. Συγκεκριμένα, όπως ήδη κατέστη σαφές, προκειμένου να καταφαθεί ευθύνη του οφειλέτη για την πράξη του τρίτου απαιτούνται: α) η ύπαρξη προϋφιστάμενης ενοχικής σχέσης μεταξύ του ζημιωθέντος δανειστή και του οφειλέτη, β) η χρησιμοποίηση τρίτου, για την εκπλήρωση της εν λόγω υποχρέωσης και γ) το πταίσμα του τρίτου. Αντίστοιχα προϋποθέσεις της αδικοπρακτικής ευθύνης είναι: α) ανθρώπινη συμπεριφορά, β) παράνομη (είτε διότι διενεργήθηκε χωρίς δικαίωμα είτε διότι αντίκειται σε διάταξη νόμου), γ) υπαίτια, δ) επέλευση ζημίας και ε) αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της συμπεριφοράς και της επελεύσεως ζημίας.

129. Παρόλο που μία αναλυτική εξέταση των προϋποθέσεων της αδικοπρακτικής ευθύνης στο πλαίσιο της παρούσας δεν κρίνεται αναγκαία, αξίζει να σημειωθούν ορισμένες ομοιότητες αλλά και διαφορές των δύο διατάξεων από πλευράς θεμελίωσης των αξιώσεων του δανειστή. Όπως και στο άρθρο 334 ΑΚ έτσι και εν προκειμένω, απαιτείται η θεμελίωση της υπαιτιότητας του τρίτου κατά την εκπλήρωση. Ωστόσο, στην αδικοπρακτική ευθύνη το βάρος απόδειξης το φέρει ο δανειστής (εδώ ζημιωθείς) ενώ στην ενδοσυμβατική ευθύνη ο οφειλέτης θα πρέπει να αποδείξει την έλλειψη πταίσματος. Επίσης, ο τρίτος (εδώ αδικοπραγής) ευθύνεται για κάθε πταίσμα ακόμη και για ελαφρά αφηρημένη αμέλεια κατά το συνδυασμό των άρθρων 914 και 330 ΑΚ⁸⁵ σε αντίθεση με την ενδοσυμβατική ευθύνη.

130. Ομοίως, σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν αποξενωθεί από την παροχή αλλά χρησιμοποιήσει έναν βοηθό ώστε να τον συνδράμει στην εκπλήρωση, ο δανειστής και πάλι δεν φαίνεται να διαθέτει ευθέως αξιώσεις κατά του βοηθού, τουλάχιστον εκ συμβάσεως καθώς δεν έχει συμβληθεί μαζί του. Ο δανειστής δύναται να στραφεί κατά του οφειλέτη μέσω της οδού του άρθρου 334 ΑΚ κατά τις επιμέρους προϋποθέσεις που αναλύθηκαν ανωτέρω, ενώ κατά του τρίτου διαθέτει ευθέως αδικοπρακτικές αξιώσεις.

131. Συμπερασματικά, σε περίπτωση που ο τρίτος δεν εκπληρώσει προσηκόντως αλλά έχει προηγηθεί επιτρεπόμενη ανάθεση, ο δανειστής δύναται να στραφεί, καταρχήν, κατά του οφειλέτη με τον οποίο έχει συμβληθεί και ο οφειλέτης θα ευθύνεται για την πράξη του τρίτου εντός των ανωτέρω αναλυθέντων ορίων. Ο δανειστής δε, εκ πρώτης όψεως, μπορεί να στραφεί ευθέως κατά του τρίτου μέσω των διατάξεων για τις αδικοπραξίες. Παρατηρείται βέβαια ότι υπάρχουν ορισμένα σημεία όπου οι προϋποθέσεις των διατάξεων 334 ΑΚ και 914 ΑΚ εμφανίζουν κοινά χαρακτηριστικά, γεγονός που δύναται να αποβεί υπέρ του δανειστή αφού το πταίσμα του τρίτου, για παράδειγμα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την στοιχειοθέτηση αμφότερων των αξιώσεων. Τις διατάξεις των αδικοπραξιών δύναται να αξιοποιήσει ο δανειστής κατά

⁸⁵ Γεωργιάδης, Ειδικό Ενοχικό, §45, αρ. 9, σελ. 636· ΑΠ 496/2012, ΤΝΠ Ισοκράτης· ΑΠ 1765/2011, ΤΝΠ Ισοκράτης.

του τρίτου και επί απαγορευμένης ανάθεσης ενώ στη περίπτωση αυτή διαφοροποιούνται τα όρια ευθύνης του οφειλέτη, κατά τα ανωτέρω αναλυθέντα.

132. Στο σημείο αυτό αξίζει να διερευνηθεί και η πιθανότητα ενδοσυμβατικής ευθύνης του τρίτου πέραν της αδικοπρακτικής η οποία αναλύθηκε ανωτέρω. Ευθύς εξ' αρχής ο τρίτος θα ευθύνεται έναντι του οφειλέτη σε περίπτωση μη προσήκουσας εκπλήρωσης, δυνάμει της σύμβασης ανάθεσης, η οποία ενδέχεται να περιλαμβάνει ειδικότερους σχετικούς όρους. Περαιτέρω, δεχόμενοι πως η σύμβαση ανάθεσης μεταξύ οφειλέτη και τρίτου είναι σύμβαση έργου/ παροχής υπηρεσιών, ελλείψει ειδικής ρύθμισης στη σύμβαση ανάθεσης, θα εφαρμόζονται οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα για τη σύμβαση έργου (685 επ. ΑΚ)⁸⁶.

133. Έπειτα, θα πρέπει να εξεταστεί και τυχόν δυνατότητα του δανειστή να θεμελιώσει αξιώσεις του από μη προσήκουσα εκπλήρωση έναντι του τρίτου σε διατάξεις εκτός των αδικοπραξιών. Ευθεία αξίωση του δανειστή κατά του τρίτου, εκτός των διατάξεων περί αδικοπραξιών, μπορεί να θεμελιωθεί στις περιπτώσεις των άρθρων 716 παρ. 3 ΑΚ και 825 παρ. 2 ΑΚ και την ίδια δυνατότητα θα είχε ο δανειστής είτε κατόπιν επιτρεπόμενης είτε κατόπιν απαγορευμένης ανάθεσης από τον οφειλέτη⁸⁷. Καθιερώνεται κατά τον τρόπο αυτό εξαίρεση από την αρχή της σχετικότητας των ενοχών (καθώς ο δανειστής με τον τρίτο δεν συνδέονται συμβατικά) προς τον σκοπό προάσπισης των δικαιωμάτων του δανειστή⁸⁸. Συγκεκριμένα, όπως έχει ήδη αναλυθεί ανωτέρω, τόσο με το άρθρο 716 παρ. 2 ΑΚ όσο και με το άρθρο 825 παρ. 2 ΑΚ, θεσπίζεται η περιορισμένη ευθύνη του αναθέσαντος σε τρίτο οφειλέτη εφόσον είχε το σχετικό δικαίωμα, ήτοι ευθύνεται μόνο για την επιλογή του τρίτου και τις οδηγίες που του έδωσε ή μόνο για την επιλογή αντίστοιχα. Ελλείψει λοιπόν ειδικών διατάξεων ο δανειστής (εντολέας ή παρακαταθέτης εν προκειμένω) θα στερούνταν δυνατότητα να αξιώσουν τυχόν αποκατάσταση ζημίας από εσφαλμένες ενέργειες του τρίτου. Κατά πλάσμα δικαίου συνεπώς, οι εν λόγω διατάξεις του Αστικού Κώδικα ρυθμίζουν τυχόν ζητήματα που θα δημιουργούνταν λόγω της εμπλοκής του τρίτου, εξυπηρετώντας παράλληλα την ιδέα της συμβατικής δικαιοσύνης⁸⁹.

134. Βεβαίως τα ως άνω εφαρμόζονται στις περιπτώσεις όπου ο κύριος συμβατικός δεσμός μεταξύ δανειστή και οφειλέτη είναι σύμβαση εντολής ή παρακαταθήκης αντίστοιχα. Θα πρέπει ωστόσο να διερευνηθεί η δυνατότητα εξαγωγής μίας γενικής αρχής εφαρμόζοντας την ως άνω εξαίρεση της αρχής της σχετικότητας σε κάθε περίπτωση τριγωνικής συμβατικής σχέσης κατά τα ανωτέρω⁹⁰.

⁸⁶ Αναφορικά με τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών και την έκταση της ευθύνης του παρέχοντος την υπηρεσία, βλ. *Τριανταφυλλίδης*, *Συμβάσεις Παροχής Υπηρεσιών* (2019), §4, αρ. 67 επ., σελ. 150 επ.

⁸⁷ *Γαζής*, *όπ.ανωτ.*, σελ. 299.

⁸⁸ *Γεωργιάδης*, *Ειδικό Ενοχικό*, §24, αρ. 39, σελ. 349.

⁸⁹ *Γεωργιάδης*, *Ειδικό Ενοχικό*, §24, αρ. 40, σελ. 350 και §25, αρ. 55, σελ. 381.

⁹⁰ *Γεωργιάδης*, *Νέες Μορφές Συμβάσεων* (6^η έκδ. 2015), §1, αρ. 6- 10, σελ. 4- 5, όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι: «*Η επίκληση μόνο της αρχής της συμβατικής ελευθερίας δεν αρκεί για την ικανοποιητική αντιμετώπιση των ζητημάτων που ανακύπτουν στο πλαίσιο κατάρτισης, εκτέλεσης, εξέλιξης και λύσης μίας μη ρυθμισμένης σύμβασης*».

135. Αξίζει δε να επισημανθεί εν συντομία και η περίπτωση της Αγγλίας στην οποία επικρατεί παρόμοια με την αρχή της σχετικότητας αρχή, γνωστή ως *privity of contract*⁹¹. Συγκεκριμένα γινόταν δεκτό ότι ένα τρίτο μέρος δεν δύναται να αποκτήσει δικαιώματα ούτε μπορεί να επιβαρυνθεί από σύμβαση στην οποία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος⁹². Ωστόσο, προοδευτικά αναγνωρίστηκαν εξαιρέσεις στην ως άνω γενική αρχή γεγονός που οδήγησε τελικά στην αναμόρφωση αυτής μέσω του Νόμου περί Συμβάσεων (Δικαιώματα Τρίτων) του 1999 [Contracts (Rights of Third Parties) Act. 1999]⁹³. Δυνάμει του εν λόγω νόμου επιτρέπεται -μεταξύ άλλων- σε τρίτο μέρος να επιβάλει τους όρους μιας σύμβασης παρόλο που δεν αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος αυτής εάν αφενός ο τρίτος αναφέρεται ρητά στη σύμβαση ως κάποιος εξουσιοδοτημένος να το πράξει, και, εάν, αφετέρου η σύμβαση φαίνεται να του παρέχει κάποιο όφελος (κατ' ακριβή διατύπωση: «...purports to confer a benefit...»)⁹⁴.

136. Στην ελληνική έννομη τάξη, παρά το γεγονός ότι δεν συναντάται κάποια παρόμοια γενική ρύθμιση όπως στην Αγγλία, έχει υποστηριχθεί ότι από εξαιρέσεις όπως τα άρθρα 716 παρ. 3 ΑΚ και 825 παρ. 2 ΑΚ⁹⁵ συνάγεται το γενικότερο πνεύμα του νόμου για παρόμοιες τριμερείς σχέσεις⁹⁶. Σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή, είναι δυνατή η δημιουργία «υποσυμβάσεων» είτε λόγω ανάθεσης σε τρίτο υποχρεώσεων από την κύρια σύμβαση είτε λόγω παροχής σε τρίτο δικαιωμάτων από την κύρια σύμβαση. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις οι «υποσυμβάσεις» αποτελούν αυτοτελείς συμβάσεις ωστόσο η έντονη διαπλοκή τους με την κύρια σύμβαση καθιστά δυνατή την εφαρμογή των ειδικότερων διατάξεων (716 παρ. 3, 825 παρ. 2 ΑΚ κλπ.) με αναλογία δικαίου, λαμβάνοντας υπόψη και το γενικότερο πνεύμα του νόμου για τις τριμερείς σχέσεις⁹⁷.

137. Συνεπώς, φαίνεται πως η άμεση και έντονη επέμβαση του τρίτου στον συμβατικό δεσμό καθώς και η συναλλακτική αλληλεπίδρασή του με τον δανειστή είναι στοιχεία ικανά να αποτελέσουν εξαίρεση στη σχετικότητα των ενοχών και να επιτρέψουν στον δανειστή να θεμελιώσει αξιώσεις απορρέουσες από την κύρια σύμβαση πέραν των διατάξεων για τις αδικοπραξίες. Προοδευτικά βεβαίως και με γνώμονα την ασφάλεια δικαίου, μία τέτοια δυνατότητα θα μπορούσε να κατοχυρωθεί και με αυτοτελή ρύθμιση, ενδεχομένως λαμβάνοντας υπόψη και το παράδειγμα της Αγγλίας.

⁹¹McKendrick, Contract Law- Text, Cases, and Materials (9th ed. 2020), p. 929· Beatson/Burrows/Cartwright, Anson's Law of Contract (31st ed. 2020), p. 613· Beale/Bishop/Furmston, Contract- Cases and Materials (5th ed 2008), p. 1137.

⁹² Κατ' ακριβή διατύπωση: "At common law the general rule is that no one but the parties to a contract can be entitled under it, or bound by it" (βλ. Beatson/Burrows/Cartwright, Anson's Law of Contract, p. 613).

⁹³ Αναφορικά με την κριτική που δέχθηκε η αρχή "privity of contract" καθώς και την αναμόρφωση αυτής, βλ. Beatson/Burrows/Cartwright, Anson's Law of Contract, p. 623 με περεταίρω νομολογιακά παραδείγματα.

⁹⁴ Βλ. αναλυτικά Beale/Bishop/Furmston, Contract, p. 1187- 1194 με περεταίρω παραπομπές και επισημάνσεις.

⁹⁵ Παρατηρείται ακόμη και η περίπτωση του άρθρου 599 παρ. 2 ΑΚ δυνάμει της οποίας ο Εκμισθωτής δύναται να αξιώσει ευθέως μίσθιο από τον υπομισθωτή (εν προκειμένο ο τριγωνικός συμβατικός αποτελείται από τους: Εκμισθωτή- Μισθωτή- Υπομισθωτή).

⁹⁶ Σταθόπουλος, όπ.ανωτ., §4 αρ. 43, σελ. 177.

⁹⁷ Σταθόπουλος, όπ.ανωτ., §4 αρ. 43, σελ. 177.

138. Προκύπτει λοιπόν ότι, είτε επί επιτρεπόμενης είτε επί απαγορευμένης ανάθεσης, ο δανειστής είναι εφοδιασμένος κατάλληλα προκειμένου να θεμελιώσει τις ενδεχόμενες αξιώσεις του κατόπιν μη προσήκουσας εκπλήρωσης. Ο τρίτος δε θα πρέπει να φροντίσει για την προσήκουσα εκπλήρωση της ανατεθείσας σε αυτόν παροχής καθώς είναι πιθανό να βρεθεί αντιμέτωπος με σχετικές αξιώσεις του δανειστή παρά την έλλειψη της μεταξύ τους συμβατικής δέσμευσης.

9. ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΤΟΝΟ ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

139. Στο σημείο αυτό, αξίζει να εξεταστούν οι περιπτώσεις δύο συμβάσεων που ρυθμίζονται στον Αστικό Κώδικα και για τις οποίες υπάρχει ρητή διάταξη είτε απαγόρευσης της υποκατάστασης είτε θέσπισης υποχρέωσης αυτοπρόσωπης εκτέλεσης. Πρόκειται για την σύμβαση έργου (681 επ. ΑΚ) και την σύμβαση εργασίας (648 επ. ΑΚ). Στο πλαίσιο της παρούσας, η ανάλυση θα επικεντρωθεί συγκεκριμένα στην υποχρέωση αυτοπρόσωπης εκτέλεσης και στις συνέπειες παράβασης αυτής ιδίως υπό το πρίσμα της ευθύνης των μερών.

9.1. ΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΟΥ

140. Ένα εκ των βασικών χαρακτηριστικών της σύμβασης έργου, είναι ο προσωπικός της χαρακτήρας καθώς ο εργοδότης συμβάλλεται με τον συγκεκριμένο εργολάβο αποβλέποντας στις γνώσεις του καθώς και στις επαγγελματικές, τεχνικές, επιστημονικές και πνευματικές του ιδιότητες⁹⁸. Ο προσωπικός χαρακτήρας της σύμβασης έργου αποτυπώνεται στην διάταξη 684 ΑΚ, σύμφωνα με την οποία: «*Ο εργολάβος δεν έχει δικαίωμα να υποκαταστήσει άλλον στην εκτέλεση του έργου, εκτός αν προκύπτει το αντίθετο από τη σύμβαση ή από τη φύση του έργου*».

141. Ειδικότερα, ο εργολάβος έχει την υποχρέωση να εκτελέσει το έργο αυτοπροσώπως χωρίς δικαίωμα να χρησιμοποιήσει κάποιον υποκατάστατο στην εκτέλεσή του ενώ παράβασή της δίνει το δικαίωμα στον εργοδότη να αποκρούσει την παράδοση του έργου⁹⁹. Υποκατάσταση εν προκειμένω θα υπάρχει εάν ανατεθεί η εκτέλεση του έργου συνολικά ή ενός διακριτού μέρους αυτού από τον εργολάβο σε κάποιον τρίτο (υπερβολάβο) κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο τρίτος να αναλάβει το έργο υπό τη δική του διεύθυνση και εποπτεία και ο αρχικός εργολάβος να αποξενωθεί στην πραγματικότητα από αυτό¹⁰⁰. Η υποκατάσταση συνήθως συναντάται είτε επί σύνθετων έργων, όπου για την εκτέλεσή τους συνηθίζεται η κατάτμηση αυτών σε ειδικότερα μέρη είτε επί έργων για την εκτέλεση των οποίων απαιτούνται ειδικές γνώσεις επιστήμης ή τέχνης, τις οποίες ο αρχικός εργολάβος δεν διαθέτει¹⁰¹. Δεν αποκλείεται δε και ο ίδιος ο εργοδότης να μην αποβλέπει τόσο στις επιμέρους εξειδικευμένες γνώσεις του εργολάβου αλλά στην εμπειρία του και στην ικανότητά του να εκτελέσει το συγκεκριμένο έργο, χωρίς ωστόσο να σημαίνει ότι ο εργολάβος θα πρέπει να αναλαμβάνει άκριτα έργα που δεν είναι σε θέση να ολοκληρώσει¹⁰².

⁹⁸ Γεωργιάδης, Ειδικό Ενοχικό, §21, αρ. 3, σελ. 266.

⁹⁹ Βλ. και ΕΦΑΘ 6002/2018, ΤΝΠ Νόμος στην οποία αναφέρεται: «...*Η παράβαση της υποχρέωσης προς αυτοπρόσωπη εκτέλεση του έργου συνεπάγεται την μη εκπλήρωση της παροχής από τον εργολάβο. Στην περίπτωση αυτή ο εργοδότης δύναται να αποκρούσει την παροχή, δηλαδή την παράδοση του έργου, χωρίς να περιέχεται σε υπερημερία δανειστή...*».

¹⁰⁰ Βαλτούδης σε Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ (Τόμος Ι) (2η έκδ. 2023), άρθρο 684, αρ. 2, σελ. 1513.

¹⁰¹ ΑΠ 1871/2009, ΝοΒ 58, 910, σελ. 965· ΕΦΠΑΤΡ 366/200, ΑχΝ 17, σελ. 44.

¹⁰² Γεωργιάδης, Ειδικό Ενοχικό, §21, αρ. 6, σελ. 266- 267.

9.1.1. ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

142. Παρά την απαγόρευση υποκατάστασης που θεσπίζεται στην διάταξη 684 ΑΚ παρατηρείται έλλειψη ρύθμισης ως προς τις συνέπειες παράβασης της υποχρέωσης αυτής. Το εν λόγω κενό κατά την κρατούσα στη θεωρία άποψη θα πρέπει να καλυφθεί από τις διατάξεις του γενικού ενοχικού δικαίου (330, 335 επ. ΑΚ) και συνεπώς ο εργολάβος, έχοντας προσωπικό πταίσμα περί την εκλογή του τρίτου θα ευθύνεται για κάθε αθέτηση αυτού ακόμα και αν αυτή είναι ανυπαίτια¹⁰³.

143. Υπάρχει βέβαια και η άποψη που υποστηρίζει ότι ο εργολάβος δεν ευθύνεται για τις ανυπαίτιες πράξεις του υποκατάστατου αλλά μόνο για το πταίσμα αυτού. Υποστηρίζεται συγκεκριμένα ότι, κατ' ανάλογη εφαρμογή της διάταξης 716 παρ. 1 ΑΚ, ο εργολάβος θα πρέπει να ευθύνεται μόνο για το πταίσμα του τρίτου και όχι για ανυπαίτιες πράξεις αυτού δεδομένου ότι ο σκοπός της εν λόγω διάταξης είναι η διασφάλιση του προσωπικού χαρακτήρα της εντολής και όχι η άμβλυνση της ευθύνης του εντολοδόχου ή του εργολάβου εν προκειμένω¹⁰⁴. Τέλος, θα μπορούσε να υποστηριχθεί και η άποψη ότι δεν διαπιστώνεται κάποιο κενό και συνεπώς δεν νοείται αναλογική εφαρμογή της διάταξης 716 ΑΚ καθώς το ζήτημα ρυθμίζεται από τις γενικές διατάξεις.

144. Κατά την άποψη που υιοθετείται στην παρούσα αλλά και έχει υποστηριχθεί στη θεωρία¹⁰⁵, διαπιστώνεται (ρυθμιστικό) κενό ως προς τις συνέπειες παραβίασης του άρθρου 684 ΑΚ. Η πλήρωση του εν λόγω κενού δέον να πραγματοποιηθεί με την αναλογική εφαρμογή του άρθρου 716 ΑΚ καθώς η σύμβαση έργου παρουσιάζει πλείστες ομοιότητες με την σύμβαση εντολής. Ωστόσο, η εν λόγω αναλογική εφαρμογή θα πρέπει να περιοριστεί στην εν λόγω περίπτωση, καθώς, όπως έχει ήδη αναλυθεί, δεν είναι δυνατόν να συναχθεί γενική αρχή περί της εφαρμογής του άρθρου 716 ΑΚ επί όλων των περιπτώσεων απαγορευμένης υποκατάστασης τρίτου¹⁰⁶.

9.1.2. ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

145. Δυνατότητα χρησιμοποίησης τρίτου διαθέτει ο εργολάβος μόνο εάν κάτι τέτοιο προκύπτει από τη σύμβαση έργου και δεν θίγει τα δικαιώματα του δανειστή. Θα πρέπει με άλλα λόγια να συνάγεται από τη σύμβαση ότι ο εργοδότης δεν έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στο πρόσωπο του εργοδότη, η οποία (ιδιαίτερη βαρύτητα) θα είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών¹⁰⁷. Για να προκύπτει το επιτρεπτό της χρησιμοποίησης υπεργολάβου από τη σύμβαση, θα πρέπει τα μέρη να έχουν συμφωνήσει κάτι τέτοιο είτε ρητά είτε σιωπηρά. Τυχόν ρητή συμφωνία δεν δύναται να παρουσιάσει ιδιαίτερα προβλήματα ως προς την απόδειξη της ύπαρξής της γεγονός που δεν ισχύει και για την σιωπηρή συμφωνία. Κριτήριο θα αποτελέσει πάντως η φύση του οφειλόμενου έργου, για παράδειγμα, εάν το έργο συνίσταται στη διενέργεια μίας χειρουργικής επέμβασης ή σε έναν πίνακα ζωγραφικής,

¹⁰³ Γαζής όπ.ανωτ., σελ. 293- 294.

¹⁰⁴ Ανδρουλάκης/Μπέης/Σταθόπουλος, όπ.ανωτ., σελ. 399· Τσολακίδης, Ευθύνη, σελ. 172.

¹⁰⁵ Βαλτούδης, όπ.ανωτ., αρ. 6, σελ. 1513- 1514.

¹⁰⁶ Βλ. αναλυτικά Κεφάλαιο 6: «ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΣΗ».

¹⁰⁷ Γεωργιάδης, Ειδικό Ενοχικό, §21, αρ. 4, σελ. 266.

είναι δύσκολο, έως αδύνατο, να υποστηρίξει βάσιμα κανείς το δικαίωμα υποκατάστασης του εργολάβου¹⁰⁸.

146. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι δεδομένου ότι το άρθρο 684 ΑΚ εμπεριέχει κανόνα ενδοτικού δικαίου καθιερώνοντας την υποχρέωση αυτοπρόσωπης εκτέλεσης του έργου από τον αρχικό εργολάβο, το βάρος απόδειξης περί του επιτρεπτού δεν το φέρει ο εργοδότης αλλά ο εργολάβος¹⁰⁹.

147. Για τις συνέπειες της υποκατάστασης εφαρμόζεται αναλογικά η διάταξη του άρθρου 716 παρ. 2 ΑΚ για την οποία έγινε αναλυτικά λόγος ανωτέρω¹¹⁰. Συνεπώς, ο εργολάβος ευθύνεται μόνο για την προσήκουσα επιλογή και τις οδηγίες που παρείχε στον τρίτο ενώ για την εκτέλεση του έργου ευθύνεται αποκλειστικά ο τρίτος. Ο τρίτος δε ευθύνεται για το έργο αποκλειστικά έναντι του εργολάβου με τον οποίο συνδέεται συμβατικά.

9.1.3. ΒΟΗΘΟΙ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ

148. Τα γενικώς ισχύοντα και αναλυθέντα στην παρούσα επί της δυνατότητας του οφειλέτη προς τη χρησιμοποίηση βοηθών είτε πρόκειται για περιπτώσεις επιτρεπόμενης ανάθεσης είτε απαγορευμένης, εφαρμόζονται ειδικώς και στη σύμβαση έργου. Η υποχρέωση αυτοπρόσωπης εκτέλεσης του έργου συνεπάγεται ότι ο εργολάβος πρέπει να εκτελέσει το έργο με δική του ευθύνη¹¹¹. Η χρησιμοποίηση επομένως κάποιου βοηθού δεν συνιστά παράβαση της υποχρέωσης αυτοπρόσωπης εκτέλεσης του έργου. Είναι άλλωστε εύλογο να αναμένει και ο εργοδότης, για παράδειγμα, ότι ο εργολάβος θα χρησιμοποιήσει την βοήθεια των υπαλλήλων του. Θα πρέπει ωστόσο καθ' όλη τη διάρκεια του έργου ο εργολάβος να εξακολουθεί να έχει την πρωτοβουλία, την διεύθυνση και την εποπτεία του έργου¹¹². Τέλος, για τις πράξεις των χρησιμοποιούμενων παρά του εργολάβου βοηθών εκπλήρωσης, εκείνος ευθύνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην διάταξη του άρθρου 334 ΑΚ¹¹³.

9.2. ΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

149. Ακόμα μία σύμβαση με έντονο το στοιχείο της εμπιστοσύνης η οποία απαιτεί αυτοπρόσωπη εκτέλεση, είναι η σύμβαση εργασίας (648 επ. ΑΚ). Ειδικότερα, η διάταξη του άρθρου 651 ΑΚ η οποία μάλιστα φέρει τίτλο «Προσωπική φύση της σχέσης», ορίζει ότι: «Αν δεν προκύπτει κάτι άλλο από τη συμφωνία ή από τις περιστάσεις,

¹⁰⁸ Βλ. ενδεικτικά και ΟΛΑΠ 25/1995, ΕλλΔνη 1995, σελ. 37· ΑΠ 388/2006, ΧρΙΔ 2006, σελ. 630· ΑΠ 983/1997, ΝοΒ 1998, σελ. 348 όπου αποτυπώνεται η στάση της ελληνικής νομολογίας κατά την οποία γίνεται δεκτό ότι εάν, σε περίπτωση τραπεζικού εμπάσματος, ενέγγυας πίστωσης ή άλλης τραπεζικής συναλλαγής, η οφειλέτρια τράπεζα χρησιμοποιήσει ανταποκρίτρια τράπεζα, τότε η τελευταία δεν θα θεωρηθεί υποκατάστατη αλλά βοηθός εκπλήρωσης της πρώτης τράπεζας.

¹⁰⁹ Βαλτούδης, όπ.ανωτ., αρ. 10, σελ. 1514.

¹¹⁰ Βαλτούδης, όπ.ανωτ., αρ. 8 επ., σελ. 1514· Βλ. αναλυτικά Κεφάλαιο 6: «ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΣΗ».

¹¹¹ Γεωργιάδης, Ειδικό Ενοχικό, §21, αρ. 7, σελ. 267.

¹¹² Γεωργιάδης, Ειδικό Ενοχικό, §21, αρ. 7, σελ. 267.

¹¹³ Βλ. αναλυτικά Κεφάλαιο 6: «ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΣΗ».

ο εργαζόμενος οφείλει να εκτελέσει αυτοπροσώπως την υποχρέωσή του και η αξίωση του εργοδότη στην εργασία είναι αμεταβίβαστη».

150. Η εν λόγω διάταξη εισάγει ερμηνευτικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο η σχέση μεταξύ εργαζομένου και εργοδότη είναι προσωπική και αμεταβίβαστη¹¹⁴. Σύμφωνα λοιπόν με τον κανόνα του άρθρου 651 ΑΚ ούτε ο εργοδότης μπορεί να αξιώσει από τον εργαζόμενο να παρέχει την εργασία του σε άλλον ούτε ο εργαζόμενος δύναται να αναθέσει την εργασία του σε κάποιο τρίτο πρόσωπο. Εισάγεται δηλαδή η υποχρέωση της αυτοπρόσωπης εκτέλεσης της εργασίας αλλά και της αποδοχής αυτής, δεδομένου ότι ο προσωπικός χαρακτήρας εκτείνεται και στην πλευρά του εργοδότη.

151. Παρέκκλιση από την υποχρέωση αυτοπρόσωπης εκτέλεσης της εργασίας, ήτοι η ανάθεση εκπλήρωσης αυτής σε κάποιον τρίτο, επιτρέπεται μόνο κατόπιν σχετικής συμφωνίας μεταξύ των μερών ή εάν η παρέκκλιση αυτή δικαιολογείται από τις περιστάσεις¹¹⁵. Βεβαίως, η χρησιμοποίηση βοηθών δεν διασπά τον κανόνα της διάταξης 651 ΑΚ και θεωρείται επιτρεπτή. Εντούτοις, θα πρέπει να επισημανθεί ο θεσμός του δανεισμού των εργαζομένων και η περίπτωση μεταβίβασης επιχείρησης οι οποίοι αποτελούν εξαιρέσεις στον κανόνα του αμεταβίβαστου της αξίωσης του εργοδότη για παροχή εργασίας¹¹⁶.

152. Ειδικότερα, σημειώνονται δύο μορφές δανεισμού εργαζομένων, ο γνήσιος και ο μη γνήσιος ή κατ' επάγγελμα δανεισμός. Αμφότερες οι μορφές αυτές οδηγούν στη δημιουργία μίας τριγωνικής σχέσης (τριμερής σχέση εργασίας) στην οποία ένας τρίτος, μη συμβαλλόμενος στην αρχική σύμβαση εργασίας, υπεισέρχεται στη σχέση αυτή και αποκτά ορισμένες εξουσίες αλλά και υποχρεώσεις¹¹⁷.

153. Έγκυρη συμφωνία γνήσιου δανεισμού υπάρχει όταν ο εργοδότης παραχωρεί, έχοντας λάβει τη συναίνεση του εργαζομένου, τις υπηρεσίες του τελευταίου σε άλλο πρόσωπο, και μόνον εφόσον η παραχώρηση αυτή στηρίζεται στη βούληση και των τριών μερών¹¹⁸. Ο εργαζόμενος δύναται να παράσχει τη συναίνεσή του είτε ρητά είτε σιωπηρά (ένα, για παράδειγμα, προσφέρει την εργασία του σε τρίτο χωρίς να προβάλλει αντίρρηση). Οι παραχωρούμενες από τον εργαζόμενο σε άλλον εργοδότη υπηρεσίες δύνανται να αφορούν είτε το σύνολο είτε μέρος των εν γένει υπηρεσιών του¹¹⁹.

154. Εντούτοις, παρά την επέμβαση ενός τρίτου προσώπου με τον δανεισμό, η σχέση εργασίας που συνδέει τον αρχικό εργοδότη με τον εργαζόμενο, δεν επηρεάζεται¹²⁰. Ο αρχικός εργοδότης συνεχίζει να θεωρείται εργοδότης αλλά και ο τρίτος ο οποίος

¹¹⁴ Πετροπούλου σε Λεοντή, Ερμηνεία Αστικού Κώδικα (2020), άρθρο 651, αρ. 1, σελ. 1639.

¹¹⁵ ΕΦΑΘ 6895/1982, ΔΕΝ 39, σελ. 533.

¹¹⁶ Σημειώνεται ότι η αναφορά στους εν λόγω θεσμούς εκτείνεται εντός των απαραίτητων πλαισίων που έχουν τεθεί στην παρούσα και δεν δύναται να θεωρηθεί αναλυτική καταγραφή των θεσμών αυτών.

¹¹⁷ Ζερδελής, Εργατικό Δίκαιο (3^η έκδ. 2015), σελ. 486.

¹¹⁸ ΑΠ 1160/2015, ΤΝΠ Ισοκράτης· ΑΠ 1240/2014, ΔΕΝ 2015, σελ. 10· ΑΠ 718/2013, ΔΕΕ 2015, σελ. 434· ΑΠ 12/2012, ΔΕΕ 2013, σελ. 75.

¹¹⁹ ΑΠ 1580/2012, ΔΕΝ 2013, σελ. 634.

¹²⁰ Πετροπούλου, όπ.ανωτ., αρ. 3, σελ. 1640.

χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες του (δανειζόμενου) εργαζομένου καθίσταται εργοδότης. Συνεπώς, καταρχήν ο αρχικός εργοδότης οφείλει την καταβολή του μισθού, του επιδόματος αδείας και γενικότερα όλων των αποδοχών¹²¹ ωστόσο είναι δυνατή και η σύναψη συμφωνίας μεταξύ του εργαζομένου και του νέου εργοδότη, η οποία θα έχει τον χαρακτήρα της αναδοχής χρέους, ώστε ο νέος εργοδότης να υποχρεούται να καταβάλλει τον μισθό¹²². Παρά ταύτα, δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης εργασίας έχει μόνο ο αρχικός εργοδότης, ο οποίος βέβαια θα πρέπει να καταβάλλει και την αντίστοιχη αποζημίωση απόλυσης¹²³.

155. Διαφοροποίηση παρουσιάζει η περίπτωση του *μη γνήσιου ή κατ' επάγγελμα δανεισμού* κατά την οποία συνάπτεται σύμβαση προσωρινής απασχόλησης¹²⁴. Εν προκειμένω, ο εργαζόμενος προσλαμβάνεται από μία Εταιρία Προσωρινής Απασχόλησης με σύμβαση ορισμένου ή αορίστου χρόνου για να απασχοληθεί σε κάποιον άλλον εργοδότη, που καλείται έμμεσος εργοδότης, για περιορισμένο χρονικό διάστημα¹²⁵. Δημιουργούνται δηλαδή δύο διμερείς συμβατικές σχέσεις οι οποίες όμως αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Αφενός συνάπτεται μία σύμβαση μεταξύ της Εταιρίας Προσωρινής Απασχόλησης και του εργαζομένου, η σύμβαση προσωρινής απασχόλησης, και αφετέρου μία σύμβαση μεταξύ της Εταιρίας Προσωρινής Απασχόλησης και του έμμεσου εργοδότη, η οποία καλείται σύμβαση τοποθέτησης προσωπικού. Παρατηρείται λοιπόν ότι ο εργαζόμενος δεν συμβάλλεται ευθέως με τον έμμεσο εργοδότη παρά το γεγονός ότι τίθεται στο διευθυντικό δικαίωμα αυτού, ενώ δικαίωμα καταγγελίας της εργασιακής σχέσης φέρει αποκλειστικά η Εταιρία Προσωρινής Απασχόλησης¹²⁶.

156. Ακόμη μία περίπτωση που αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα του αμεταβίβαστου της αξίωσης του εργοδότη για παροχή εργασίας, είναι εκείνη της μεταβίβασης επιχείρησης. Μεταβολή του προσώπου του εργοδότη λόγω μεταβίβασης επιχείρησης μπορεί να λάβει χώρα είτε συμβατικά, κατόπιν συμφωνίας μεταξύ παλιού και νέου εργοδότη, είτε εκ του νόμου, κατόπιν πλειστηριασμού για παράδειγμα¹²⁷. Μείζον ζήτημα κατά την μεταβίβαση επιχείρησης αποτελεί η προστασία των θέσεων εργασίας των εργαζομένων. Κάτι τέτοιο δύναται να διασφαλιστεί όταν διατηρείται η ταυτότητα της επιχείρησης, ήτοι, για παράδειγμα, μεταβιβάζεται η πελατεία αυτής ή μεταβιβάζονται υλικά ή άυλα αγαθά όπως μηχανήματα¹²⁸.

¹²¹ ΑΠ 800/2014, ΔΕΕ 2015, σελ. 565· ΑΠ 1240/2014, ΔΕΝ 2015, σελ. 10· ΑΠ 719/2013, ΤΝΠ Ισοκράτης.

¹²² ΑΠ 1160/2015, ΤΝΠ Ισοκράτης· ΑΠ 1240/2014, ΔΕΝ 2015, σελ. 10· ΑΠ 1162/2006, ΔΕΝ 2007, σελ. 1034.

¹²³ ΑΠ 1160/2015, ΤΝΠ Ισοκράτης· ΑΠ 800/2014, ΔΕΕ 2015, σελ. 565.

¹²⁴ Σημειώνεται ότι η σύμβαση προσωρινής απασχόλησης ρυθμίστηκε στα άρθρα 113 επ. του Ν. 4052/2012 τα οποία κωδικοποιήθηκαν και ενσωματώθηκαν στον κώδικα ατομικού εργατικού δικαίου (Π.Δ. 80/2022, ΦΕΚ Α 222/4.12.2022).

¹²⁵ Πετροπούλου, *όπ.ανωτ.*, αρ. 4, σελ. 1640.

¹²⁶ Πετροπούλου, *όπ.ανωτ.*, αρ. 4, σελ. 1640- 1641· ΑΠ 1216/2004, ΤΝΠ Νόμος· ΑΠ 1245/2002, ΕλλΔνη 45, σελ. 446.

¹²⁷ Σιδέρης σε Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ (Τόμος Ι) (2η έκδ. 2023), άρθρο 651, αρ. 4, σελ. 1451.

¹²⁸ Σιδέρης, *όπ.ανωτ.*, αρ. 5, σελ. 1451.

157. Συμπερασματικά, ο κανόνας του άρθρου 651 ΑΚ υπογραμμίζει και επιβεβαιώνει τον προσωπικό και εμπιστευτικό χαρακτήρα της σύμβασης εργασίας η οποία μάλιστα είναι καταρχήν αμεταβίβαστη. Η διαπίστωση αυτή υπαγόμενη στην υπό εξέταση συμβατική τριγωνική σχέση της παρούσας συνεπάγεται ότι εάν η αρχική σύμβαση μεταξύ οφειλέτη και δανειστή είναι σύμβαση εργασίας, ο οφειλέτης δεν έχει δικαίωμα να αναθέσει την εκπλήρωση αυτής σε τρίτο. Εάν το πράξει, θα πρόκειται για απαγορευμένη ανάθεση η οποία θα έχει τις ήδη αναλυθείσες συνέπειες αναφορικά με την ευθύνη του και τις αντίστοιχες αξιώσεις του δανειστή¹²⁹. Ωστόσο, ο δανεισμός εργαζομένων (είτε γνήσιος είτε μη γνήσιος) καθώς και η μεταβίβαση επιχείρησης αποτελούν εξαιρέσεις την, κατά τα άλλα, αμεταβίβαστη εργασιακή σχέση. Θα πρέπει βέβαια να παρατηρηθεί ότι στις περιπτώσεις αυτές, η εμπλοκή τρίτου μέρους δεν προκύπτει κατόπιν ανάθεσης από τον εργαζόμενο (ο οποίος θα ήταν ο οφειλέτης στο συμβατικό τρίγωνο της παρούσας) αλλά από τον εργοδότη (ο οποίος θα ήταν ο δανειστής). Αφενός στον δανεισμό εμπλέκεται ένα τρίτο πρόσωπο που αποτελεί νέο ή έστω προσωρινό εργοδότη ενώ αφετέρου κατά την μεταβίβαση ο παλαιός εργοδότης αποξενώνεται από την εργασιακή σχέση εν συνόλω.

¹²⁹ Βλ. αναλυτικά Κεφάλαιο 7: «*Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΤΗ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ*».

10. ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

158. Μία από τις σημαντικότερες επιταγές των σύγχρονων συναλλαγών η οποία υπαγορεύεται από την ανάγκη της διεύρυνσης του συναλλακτικού κύκλου των προσώπων, είναι η δυνατότητα ανάθεσης της σύμβασης ή μέρος αυτής σε τρίτο. Είναι γεγονός ότι πλέον πλείστες συμβάσεις απαιτούν εξειδικευμένες (τεχνικές) γνώσεις, αυξημένο ανθρώπινο δυναμικό ή και συγκεκριμένες υποδομές. Για τους λόγους αυτούς, οι οποίοι δεν αναφέρονται περιοριστικά αλλά ενδεικτικά, δεν είναι σπάνιο στις μέρες μας να ανατίθεται σε κάποιον τρίτο η εκπλήρωση μέρους ή του συνόλου της οφειλόμενης εκ συμβάσεως παροχής. Δημιουργείται λοιπόν, εκ των πραγμάτων μία τριγωνική συμβατική σχέση η οποία περιλαμβάνει τα πρόσωπα του οφειλέτη, του δανειστή και του τρίτου. Ο Αστικός Κώδικας στερείται ενιαίας ρύθμισης για την ως άνω σχέση και συνεπώς για την κατάλληλη οριοθέτησή της θα πρέπει να ληφθούν στοιχεία από πλείστες διατάξεις οι οποίες παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά, έστω σε κάποιο βαθμό.

159. Ο τρίτος, ο οποίος δεν συμβάλλεται με τον δανειστή παρά μόνο με τον οφειλέτη κατόπιν της ανάθεσης, συγκεντρώνει στο πρόσωπό του στοιχεία από τον τρίτο των άρθρων 317 και 318 ΑΚ, τον υποκατάστατο, τον βοηθό εκπλήρωσης και τον αντιπρόσωπο, χωρίς ωστόσο να ταυτίζεται πλήρως με κανέναν εξ' αυτών. Η έννοια του τρίτου είναι ευρύτερη και περικλείει τις ειδικότερες ως άνω έννοιες καθώς τρίτος, κατά την παρούσα, δύναται να αποτελέσει κάθε πρόσωπο στο οποίο, ενώ δεν αποτελεί μέρος του αρχικού συμβατικού δεσμού μεταξύ του δανειστή και του οφειλέτη, ανατίθεται η εκπλήρωση της μεταξύ τους σύμβασης. Η επέμβαση δε του τρίτου στη σύμβαση λαμβάνει χώρα, συνήθως, κατόπιν ανάθεσης εκ του οφειλέτη.

160. Είναι βέβαια γνωστό ότι, καταρχήν, οι ενοχές πρέπει να εκπληρώνονται αυτοπροσώπως και ιδίως σε περιπτώσεις όπου η αυτοπρόσωπη εκτέλεση προκύπτει λόγω ειδικής διάταξης (για παράδειγμα σύμβαση έργου ή σύμβαση εργασίας) ή λόγω ρητής πρόβλεψης στη σύμβαση του οφειλέτη με τον δανειστή. Διακρίνονται έτσι οι περιπτώσεις επιτρεπόμενης ανάθεσης σε τρίτο από εκείνες της απαγορευμένης. Η εν λόγω διάκριση, ως εύλογα θα ανέμενε κανείς, διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στα όρια της ευθύνης του οφειλέτη από την ανάθεση.

161. Από την άλλη πλευρά, ο δανειστής καλείται να αντιμετωπίσει την πραγματική κατάσταση της επέμβασης του τρίτου κατόπιν της ανάθεσης παρόλο που δεν έχει συμβληθεί μαζί του. Θα πρέπει δε, σε περίπτωση μη προσήκουσας εκπλήρωσης να μπορέσει να προστατευθεί κατάλληλα και για τον λόγο αυτό δύναται να στραφεί και κατά του οφειλέτη, με τον οποίο και βρίσκεται σε συμβατικό δεσμό, αλλά και κατά του τρίτου. Ο δανειστής βεβαίως θα πρέπει να έχει δυνατότητα να αντλήσει τις αξιώσεις του κατά του τρίτου ευθέως από τον κύριο συμβατικό δεσμό και να μην περιοριστεί στις διατάξεις για τις αδικοπραξίες. Παρατηρείται συνεπώς η ανάγκη για σταδιακή απομάκρυνση από την απόλυτη και χωρίς εξαιρέσεις αρχή της σχετικότητας, ανάγκη επιβαλλόμενη από την ίδια την πραγματικότητα των συναλλαγών, η οποία θα επιτευχθεί με την προσέγγιση και την προσπάθεια οριοθέτησης ή ακόμη και ρύθμισης του αναλυθέντος στην παρούσα φαινομένου.

162. Η υπό εξέταση τριγωνική σχέση, αν και δύναται να χρησιμοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό στις συναλλαγές, στερείται ενιαίας νομοθετικής ρύθμισης. Υπάρχουν μόνο μεμονωμένες διατάξεις εντός του Αστικού Κώδικα οι οποίες ρυθμίζουν αποσπασματικά ορισμένα μόνο ειδικά ζητήματα χωρίς ωστόσο τη δυνατότητα εξαγωγής ενός γενικού πλαισίου εξ αυτών. Η έλλειψη αυτή καθιστά πολλές πτυχές των ανακυπτόντων ζητημάτων αμφίβολες γεγονός που θα οδηγήσει σε πλείστα προβλήματα σε πρακτικό επίπεδο.

163. Κατά την άποψη της γράφουσας, ο εν λόγω τριγωνικός δεσμός θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ενιαίας νομοθετικής ρύθμισης. Προς τούτο, δύναται, σε ένα βαθμό, να αξιοποιηθούν οι ήδη υπάρχουσες διατάξεις. Το βασικό ζήτημα με τις υπάρχουσες διατάξεις είναι ο αποσπασματικός τους χαρακτήρας, για παράδειγμα, η διάταξη του άρθρου 334 ΑΚ είναι μεν συναφής αλλά εκτείνεται μόνο στη θέσπιση ευθύνης για τη χρήση βοηθητικών προσώπων, χωρίς να αναφέρει ποια είναι αυτά τα βοηθητικά πρόσωπα και ποιες οι συνέπειες της θεσπιζόμενης ευθύνης. Κατά τον ίδιο τρόπο και το άρθρο 716 ΑΚ αναφέρεται στην υποκατάσταση, η διάταξη όμως αυτή χρησιμοποιείται εντός των περιορισμένων ορίων της σύμβασης εντολής με περιορισμένη δυνατότητα να αποτελέσει γενικότερη αρχή. Καθίσταται λοιπόν αναγκαία η ενιαία ρύθμιση του ζητήματος και μάλιστα σε επίπεδο γενικού ενοχικού δικαίου ώστε να υπάρχει δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων σε ένα ευρύ φάσμα συμβάσεων μεταξύ δανειστή και οφειλέτη. Ειδικότερα ζητήματα όπως το ποιος αποτελεί τρίτο πρόσωπο, πότε επιτρέπεται η ανάθεση και ποια τα όρια αυτής, η ευθύνη τόσο του οφειλέτη όσο και του τρίτου καθώς και τυχόν δυνατότητα του δανειστή να στραφεί ευθέως κατά του τρίτου είναι κάποια από τα απαραίτητα προς ρύθμιση ζητήματα. Κατά τον τρόπο αυτό, δύναται να επιτευχθεί η οριοθέτηση ενός, κατά τα άλλα, εξαιρετικά χρήσιμου φαινομένου για τους συναλλασσόμενους.

11. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνικές Πηγές

Ανδρουλάκης/Μπέης/Σταθόπουλος, Η διάκριση μεταξύ προσθήσεως (ΑΚ 334) και υποκαταστάσεως κατά την εκπλήρωση της εντολής (ΑΚ 715, 716) ως αναιρετικός λόγος, Δ 1994, 393

Βαλτούδης σε Γεωργιάδη, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρο 684

Γαζής, Η υπό του οφειλέτου χρησιμοποίησις ετέρων προσώπων εν τη εκπληρώσει της παροχής, τιμ. Τομ. Αρείου Πάγου (1963), 285

Γεωργιάδης, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου (5^η έκδ. 2019)

Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου (2014)

Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο Γενικό Μέρος (2^η έκδ. 2015)

Γεωργιάδης, Νέες Μορφές Συμβάσεων (6^η έκδ. 2015)

Γεωργιάδου σε Γεωργιάδη/ Σταθόπουλου Αστικός Κώδικας- Κατ'άρθρο Ερμηνεία (Τόμος ΙΙ) (1979), άρθρο 317

Δωρής, Οι δι' αντιπροσώπου συναλλαγές στο ιδιωτικό δίκαιο (2021)

Ζέπος, Ενοχικόν Δίκαιον Α' Μέρος Γενικών (2^η έκδ. 1955)

Ζερδελής, Εργατικό Δίκαιο (3^η έκδ. 2015)

Θεοδόσης/Πηνιώτης, Εργολαβία- Outsourcing και προστασία των εργαζομένων, ΕΕΡΓΔ 2020, 155

Καραμπατζός/Τίτσιας σε Γεωργιάδη, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρο 538

Καράσης, σε Γεωργιάδη/ Σταθόπουλου Αστικός Κώδικας- Γενικές Αρχές (Τόμος ΙΒ) (2^η έκδ. 2016), άρθρο 185

Κορδογιαννόπουλος, Η καθ' υποκατάστασιν εις τα δικαιώματα του ικανοποιηθέντος δανειστού εκπλήρωσις παρά τρίτου της ενοχής, ΝΔικ 1953, 277

Κορνηλάκης, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο (3^η έκδ. 2023)

Κουμάνης σε Γεωργιάδη, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρα 317- 318 & 334

Λαδάς, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου ΙΙ (2009)

Ληξουριώτης, Συμβάσεις έργου με τον ειδικότερο χαρακτήρα της σύμβασης outsourcing (γνωμοδότηση), ΔΕΝ 2016, 449

Λιάππης, Η Διαμόρφωση των Συμβάσεων (2003)

Λιτζερόπουλος, Στοιχεία Ενοχικού Δικαίου (1960)

Μαντζούφας, Τριπρόσωποι ενοχικά σχέσεις (1967)

Μεντής σε Γεωργιάδη, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρα 173-200

Μιχαηλίδου σε Γεωργιάδη, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρο 825

Παντελίδου, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου (2^η έκδ. 2022)

Παντελίδου, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο (2019)

Παπαβασιλείου, Σύμβαση Ανάθεσης Ολοκληρωμένων Τμημάτων Λειτουργίας Επιχείρησης σε Εξωτερική Επιχείρηση (Outsourcing), Ε7 2014, 929

Παπακωνσταντής σε Λεοντή, Ερμηνεία Αστικού Κώδικα (2020), άρθρο 317

Πετροπούλου σε Λεοντή, Ερμηνεία Αστικού Κώδικα (2020), άρθρο 651

Σιδέρης σε Γεωργιάδη, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρο 651

Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο (5^η έκδ. 2018)

Σταματάκη σε Λεοντή, Ερμηνεία Αστικού Κώδικα (2020), άρθρο 334

Τουντόπουλος σε Γεωργιάδη, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρο 716

Τριανταφυλλίδης, Συμβάσεις Παροχής Υπηρεσιών (2019)

Τσολακίδης, Ευθύνη για ενέργειες βοηθών εκπλήρωσης και προστηθέντων (2008)

Τσολακίδης σε Γεωργιάδη, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (Τόμος Ι) (2^η έκδ. 2023), άρθρο 349

Φίλιος, Ενοχικό Δίκαιο- Γενικό Μέρος (6^η έκδ. 2011)

Φίλιος, Ενοχικό Δίκαιο- Ειδικό Μέρος (10^η έκδ. 2011)

Ξένες Πηγές

Beale/Bishop/Furmston, Contract- Cases and Materials (5th ed 2008)

Beatson/Burrows/Cartwright, Anson's Law of Contract (31^{rst} ed. 2020)

Belcourt, Outsourcing- The benefits and the risks, Human resource management review, 2006, 16(2), 269

Davis-Blake & Broschak, Outsourcing and the changing nature of work, Annual Review of Sociology, 2009, 35, 321

Gerbl/McIvor/Humphreys, Business process outsourcing decision making: why distance matters, International Journal of Operations & Production Management, 2016, 36(9), 1037

McKendrick, Contract Law- Text, Cases, and Materials (9th ed. 2020)

Shelgren, Why HR outsourcing continues to expand, Employment Relations Today, 2004, 31(2), 47

Somjai, Advantages and disadvantages of outsourcing, The Business and Management Review, 2017, 9(1), 157

Βάσεις Δεδομένων:

TNIΠ Νόμος

TNIΠ Ισοκράτης

TNIΠ QUALEX

Heinonline